

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ: ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

***Τίτλος Εργασίας:* ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2007:**

Η ΝΕΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πτυχιακή Εργασία των

ΜΟΥΡΓΙΑ ΣΤΑΜΑΤΟΥΛΑ (ΑΜ 7145)

ΝΤΟΥΛΗ ΕΛΕΝΗ (ΑΜ 7152)

***Επιβλέπων καθηγήτρια:* ΓΑΛΑΝΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	7
ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	7
1.1 Η Έννοια Της Αγοράς Εργασίας.....	7
1.2 Χαρακτηριστικά Στοιχεία Μιας Αγοράς Εργασίας.....	7
1.3 Στόχοι Της Αγοράς Εργασίας.....	8
1.4 Οι Λειτουργίες Της Αγοράς Εργασίας.....	8
1.5 Κρατική Πολιτική Και Ροές Προς Την Αγορά.....	10
1.6 Η Ιδιαιτερότητα Του Εμπορεύματος «Εργατική Δύναμη».....	10
1.7 Οι Νέες Συνθήκες Στην Αγορά Εργασίας.....	15
1.8 Παράγοντες Που Οδηγούν Στην Ανάπτυξη Της Αγοράς Εργασίας.....	18
1.9 Τρόποι Δημιουργίας Περισσότερων Και Καλύτερων Θέσεων Εργασίας.....	21
1.9.1 Νέες δεξιότητες για νέα επαγγέλματα.....	21
1.9.2 Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης.....	21
1.9.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.....	22
1.9.3.1 Το ΕΚΤ σε προοπτική.....	23
1.9.3.2 Το ΕΚΤ σε συνεργασία.....	23
1.10 Η Κατάσταση Στην Ελλάδα.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	25
ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ	25
2.1 Ορισμός Παγκοσμιοποίησης	25
2.2 Τα Χαρακτηριστικά Της Παγκοσμιοποίησης.....	27
2.3 Υπέρ Της Παγκοσμιοποίησης.....	34
2.3.1 NAFTA (Βορειοαμερικανική Ένωση Ελεύθερων Συναλλαγών).....	34

2.3.2 ASEAN (Association of South East Asian Nations).....	34
2.3.3 Παγκόσμια Τράπεζα.....	34
2.3.4 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.....	35
2.3.5 Mercosur (Mercado comun del Sur).....	36
2.3.6 ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης).....	36
2.3.7 ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου).....	36
2.3.8 Ευρωπαϊκή Ένωση.....	37
2.4 Πολέμοι Της Παγκοσμιοποίησης.....	38
2.5 Η Παγκοσμιοποίηση Ευνοεί Τους Φτωχούς (Συμφώνα Με Ερευνά Οικονομικών Αναλυτών)	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	42
ΑΝΕΡΓΙΑ.....	42
3.1 Εισαγωγή Στην Ανεργία.....	42
3.2 Διάφορες Έννοιες Ανεργίας	42
3.3 Έρευνα Εργατικού Δυναμικού.....	45
3.3.1 Η Εξέλιξη Των Ποσοστών Ανεργίας Και Εργατικού Δυναμικού.....	46
3.3.2 Χαρακτηριστικά Της Ανεργίας.....	46
3.3.3 Χαρακτηριστικά Της Απασχόλησης.....	50
3.4 Αίτια Της Ανεργίας.....	58
3.5 Συνέπειες Ανεργίας.....	60
3.6 Παγκόσμια Ανεργία.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	78
Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΔΒΕ) ΜΑΘΗΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΖΩΗ.....	78
4.1 Εισαγωγή Στη Δια Βίου Εκπαίδευση.....	78
4.2 Οι Εξελίξεις Στην Συνεχιζόμενη Εκπαίδευση.....	80
4.3 Στόχοι Της Δια Βίου Μάθησης	84

4.4 Η Δια Βίου Εκπαίδευση Και Επιμόρφωση Ενηλίκων Στην Ελλάδα	85
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	91
Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ.....	91
5.1 Η Αλλαγή Του Υποδείγματος Της Μετανάστευσης Προς Την Ευρώπη.....	91
5.1.1 Δεν Είναι Δυνατή Ούτε Επιθυμητή Η “Μηδενική Μετανάστευση”	91
5.1.2 Η Μετανάστευση Είναι Στοιχείο Της Διεθνοποίησης Των Οικονομιών.....	93
5.2 Η Ελληνική Εμπειρία	97
5.2.1 Μετανάστευση Και Οικονομία	98
5.2.2. Το Νομικό Καθεστώς Και Η Κρατική Πρακτική.....	100
5.2.3. Το Ζήτημα Των Προσφύγων.....	101
5.3 Θέματα Συζήτησης Για Τη Νέα Μεταναστευτική Πολιτική	102
5.3.1. Τροποποιήσεις Του Νομικού Καθεστώτος	102
5.3.2. Η Ανάγκη Αξιολόγησης Των Πολιτικών.....	103
5.3.3. Κοινή Χρηματοδότηση Των Ευρωπαϊκών Πολιτικών	103
5.4 Αλλοδαποί Εργαζόμενοι Και Οικονομική Ανάπτυξη.....	103
5.5 Αντιμετώπιση Των Διακρίσεων Στην Εργασία.....	108
5.5.1 Ίση Μεταχείριση Ανδρών Και Γυναικών.....	108
5.5.2 Αντιμετώπιση Άλλων Μορφών Διακρίσεων Στην Εργασία.....	108
5.6 Εργασιακά Δικαιώματα & Εξάλειψη Των Διακρίσεων Στο Χώρο Της Εργασίας.....	110
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	119
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	119
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	123

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή αποτελεί μια προσπάθεια αναφοράς, παρουσίασης και καταγραφής της έννοιας «Παγκόσμιου εργατικού δυναμικού και νέων συνθηκών αγοράς εργασίας» και είναι καρπός της ενασχόλησής μας με το θέμα αυτό. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία μας αυτή έχει τη μορφή της έρευνας, που προέκυψε από τη συλλογή στοιχείων, πληροφοριών και εξειδικευμένων γνώσεων από βιβλιογραφία με αντικείμενο την αγορά εργασίας, την παγκοσμιοποίηση, την ανεργία, τη δια βίου εκπαίδευση και τη μετανάστευση.

Πολύτιμη είναι η εμπειρία και η γνώση που αποκομίσαμε από την ομαδική συνεργασία. Έτσι είχαμε την ευκαιρία και τη χαρά να συμβάλλουμε, στο μέτρο των δυνατοτήτων μας, στη δημιουργία μιας εργασίας υπό μορφή βιβλίου σε ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα.

Στην παρούσα διπλωματική μελέτη προσπαθούμε να αποδώσουμε τις βασικές έννοιες των σημαντικότερων παραγόντων που επιδρούν είτε θετικά είτε αρνητικά στο εργατικό δυναμικό σε παγκόσμιο επίπεδο.

Στο πρώτο κεφάλαιο θα θίξουμε την έννοια της αγοράς εργασίας, τα χαρακτηριστικά της, τον στόχο της, τις λειτουργίες της, τον τρόπο που η κρατική πολιτική εισρέει προς την αγορά καθώς επίσης και την ιδιαιτερότητα της εργατικής δύναμης. Επιπλέον αναφέρουμε τις νέες συνθήκες αγοράς εργασίας που επικρατούν στην εποχή μας εξετάζοντας τους παράγοντες που οδηγούν στην ανάπτυξη της αγοράς εργασίας και παρουσιάζοντας κάποιες προτάσεις για δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η κατάσταση ως έχει αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι έννοιες της παγκοσμιοποίησης σύμφωνα με διάφορους οικονομολόγους. Ακολουθούν τα χαρακτηριστικά της παγκοσμιοποίησης, καθώς επίσης ποιοι είναι υπέρ αυτής της έννοιας, ποιοι κατά και ποιος ευνοεί σύμφωνα με διάφορες έρευνες. Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό θα είμαστε σε θέση να απαντήσουμε σε διάφορα ερωτήματα όπως :

- Είναι πολιτικό ζήτημα η παγκοσμιοποίηση;
- Η παγκοσμιοποίηση αυξάνει τις κοινωνικές ανισότητες στον πλανήτη;
- Υπάρχει άραγε «καλή» και «κακή» παγκοσμιοποίηση;
- Μπορεί να σταματήσει η παγκοσμιοποίηση;
- Είναι σε κρίση η παγκοσμιοποίηση;

Εν συνεχεία στο κεφάλαιο τρία του συγγράμματος αυτού αναφέρονται διάφορες έννοιες της ανεργίας όπως μεταφράζεται από διάφορες χώρες. Ακολουθεί μια έρευνα εργατικού δυναμικού για το Β' τρίμηνο του έτους 2007 που μας δείχνει την εξέλιξη των ποσοστών ανεργίας και εργατικού δυναμικού, τα χαρακτηριστικά της ανεργίας κατά ομάδες ηλικιών και φύλου με βάση την εκπαίδευση, και τα ποσοστά ανεργίας κατά περιφέρεια. Επίσης δείχνει τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης, την ποσοστιαία δηλαδή κατανομή των απασχολούμενων κατά τομέα της οικονομίας και κατά θέση στο επάγγελμα. Καταγράφονται επίσης οι απασχολούμενοι ηλικίας 15 ετών και άνω κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και φύλου, η εξέλιξη της απασχόλησης κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και η ποσοστιαία αναλογία απασχολούμενων της ηλικίας αυτής σε επίπεδο περιφέρειας.

Συνεχίζοντας στο κεφάλαιο αυτό θα συναντήσουμε τα αίτια της ανεργίας και τις συνέπειες της στο σύνολο των ανθρώπων και θα κλείσουμε με το τι επικρατεί σήμερα παγκοσμίως και το πώς έχει επηρεάσει η ανάπτυξη της τεχνολογίας στην σταδιακή αύξηση της ανεργίας. Καθώς επίσης αναφέρουμε και το αντίκτυπο που θα έχει η ανεργία με το πέρασμα των χρόνων παγκοσμίως και ποιες είναι οι απόψεις ορισμένων μεγάλων οικονομολόγων για το τι μας περιμένει στο μέλλον.

Στο κεφάλαιο τέσσερα αναφέρουμε τον όρο της δια βίου εκπαίδευσης και τις εξελίξεις που έχει με την πάροδο των χρόνων. Στη συνέχεια αναφέρουμε τους πραγματικούς στόχους της δια βίου εκπαίδευσης και τέλος, κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό θα μελετήσουμε τη δια βίου εκπαίδευση και επιμόρφωση των ενηλίκων στην Ελλάδα.

Στο πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας αυτής θίγουμε το θέμα της μετανάστευσης και το κατά πόσο αυτή είναι επιθυμητή η όχι. Επίσης αναφέρουμε το πόσο επιδρά η μετανάστευση στην ανάπτυξη της οικονομίας και πως αυτή έχει επηρεάσει τον Ελλαδικό χώρο. Στη συνέχεια ακολουθεί το νομικό καθεστώς και η

κρατική πρακτική με βάση των εργατικών, κοινωνικών και ατομικών δικαιωμάτων των ανθρώπων αυτών.

Κλείνοντας το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο θεωρήσαμε απαραίτητο να κάνουμε μια αναφορά στην αντιμετώπιση των διακρίσεων στην εργασία δηλαδή στην ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών, και άλλων μορφών διακρίσεων. Τέλος αναφέρουμε τα εργασιακά δικαιώματα και διάφορες λύσεις για την εξάλειψη των διακρίσεων στο χώρο της εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1.1 Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η αγορά εργασίας είναι το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο συνάπτονται τα συμβόλαια εργασίας ή οι ατομικές συμβάσεις εργασίας, βάσει των οποίων κατανέμονται τα άτομα- ιδιώτες σε θέσεις μισθωτής απασχόλησης. Η αγορά εργασίας, συνεπώς, είναι ένας θεσμός ιστορικά καθορισμένος. Δεν μπορεί να υπάρξει παρά ως αποτέλεσμα κοινωνικών μετασχηματισμών που οδηγούν στην εμφάνιση του εργαζομένου ως ελεύθερου ιδιώτη.

1.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΜΙΑΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μπορούμε να διακρίνουμε τέσσερις κατηγορίες στοιχείων που χαρακτηρίζουν μια αγορά:

1. Οι τεχνικές ανάγκες της παραγωγής, δηλαδή, οι παράγοντες που καθορίζουν τη ζήτηση ενός εργοδότη για μισθωτή εργασία μιας συγκεκριμένης ειδικότητας.
2. Η διαθεσιμότητα του πληθυσμού να αναλάβει μισθωτή απασχόληση. Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται παράγοντες που προσδιορίζουν την προσφορά μισθωτής απασχόλησης. Η διαθεσιμότητα αυτή εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο η ικανοποίηση των αναγκών των εργαζομένων προϋποθέτει την ανάληψη μισθωτής απασχόλησης.
3. Το θεσμικό πλαίσιο. Πρόκειται για το σύνολο θεσμικών διατάξεων που με ρητό ή έμμεσο τρόπο διέπουν τη σχέση μισθωτής απασχόλησης.
4. Τα γεωγραφικά όρια της αγοράς εργασίας.

Από την πλευρά του εργοδότη, η τοπική αγορά εργασίας είναι η γεωγραφική περιοχή μέσα στα όρια της οποίας απευθύνεται για να εξασφαλίσει τη μισθωτή εργασία. Το εύρος αυτής της γεωγραφικής περιοχής μεταβάλλεται ανάλογα με το είδος της επιχείρησης το μέγεθος της και τον κλάδο στον οποίο ανήκει.

Από την πλευρά του εργαζομένου, η τοπική αγορά εργασίας είναι η γεωγραφική περιοχή μέσα στα όρια της οποίας αναζητεί εργασία ή είναι

διαθέσιμος να αναλάβει εργασία εφ' όσον του προσφερθεί. Αυτό εξαρτάται από την αμοιβή της εργασίας σε σχέση με το κόστος της μετακίνησης, τα χαρακτηριστικά του τόπου εργασίας, το χρόνο, ο οποίος απαιτείται για τη μετακίνηση, το δίκτυο συγκοινωνιών και της λοιπές ευκολίες μετακίνησης. Εξαρτάται επίσης, από την ειδικότητα του εργαζομένου το επίπεδο εκπαίδευσης και τη δυνατότητα πολιτιστικής και κοινωνικής προσαρμογής που τον χαρακτηρίζει.

1.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η πολιτική της αγοράς εργασίας που ασκείται σε εθνικό και σε κοινοτικό επίπεδο πρέπει να καταστήσει δυνατή την καλύτερη δυνατή ανταπόκριση στην προσφορά απασχόλησης και να στηρίζει κάθε πολιτική για την αύξηση της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας.

Η πολιτική της αγοράς εργασίας πρέπει να στοχεύει ιδιαίτερα στη μείωση των ανισορροπιών μεταξύ προσφοράς και ζήτησης απασχόλησης, ιδίως των ποιοτικών ανισορροπιών, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις μεταβολές που επέρχονται στη διεθνή τεχνολογία και οικονομία. Πρέπει να έχει επίσης ως στόχο την πληρέστερη ολοκλήρωση της κοινοτικής αγοράς εργασίας. Πρέπει συνεπώς να εξασφαλισθεί ότι οι δομές των δημοσίων υπηρεσιών απασχόλησης και εκείνες της επαγγελματικής εκπαίδευσης θα ανταποκρίνονται σε αυτές τις απαιτήσεις.

Η πραγματοποίηση αυτών των στόχων θα πρέπει να ενταχθεί στα πλαίσια μιας αυξημένης διασύνδεσης των δραστηριοτήτων που θα αναληφθούν στον οικονομικό και κοινωνικό τομέα, με σκοπό τη βελτίωση της κατάστασης της απασχόλησης και την αποτελεσματική καταπολέμηση της ανεργίας.

1.4 ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η αγορά εργασίας καλείται να επιτελέσει δύο βασικές λειτουργίες:

Πρώτον, πρέπει να κατανείμει τους εργαζομένους σε συγκεκριμένες θέσεις εργασίας, να εξασφαλίσει στην παραγωγική διαδικασία την κατάλληλη εργατική δύναμη (κατανομητική λειτουργία). Δεύτερον, πρέπει να εξασφαλίσει τη συντήρηση και

αναπαραγωγή (βιολογική και κοινωνική) των εργαζομένων (αναπαραγωγική λειτουργία).

Η διπλή αυτή λειτουργία της αγοράς εργασίας προκύπτει από το γεγονός ότι σ' αυτή συνάπτεται το συμβόλαιο της «μισθωτής απασχόλησης», μια σχέση ανταλλαγής, που για τον αγοραστή – εργοδότη μεν εξασφαλίζει την αναγκαία εργατική δύναμη (πρώτη λειτουργία), για τον εργαζόμενο δε εξασφαλίζει τα μέσα που του είναι αναγκαία για την επιβίωση και την αναπαραγωγή του (δεύτερη λειτουργία).

Η αποτελεσματική επιτέλεση της μιας από τις λειτουργίες αυτές δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκη και την αποτελεσματική επιτέλεση της άλλης λειτουργίας. Ο μηχανισμός της αγοράς εργασίας συνήθως επιτελεί αποτελεσματικά την πρώτη λειτουργία, δηλαδή την κατανομή της συνολικής κοινωνικής εργασίας σε συγκεκριμένες εργασίες, υπό τον καθορισμό του βασικού κριτηρίου αξίωσης της κοινωνικής εργασίας που είναι η κερδοφορία. Ο βασικός μηχανισμός, στον οποίο στηρίζεται η κατανομητική λειτουργία της αγοράς εργασίας, είναι αντίστοιχος με τον μηχανισμό των τιμών στην αγορά προϊόντων.

ks13790 www.fotosearch.gr

1.5 ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΡΟΕΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Σημειώθηκε πιο πάνω ότι οι ροές του πληθυσμού προς και από την αγορά εργασίας επηρεάζεται από τις εξειδικευμένες παρεμβάσεις των μηχανισμών / θεσμών του κράτους πρόνοιας. Η επίδραση των κρατικών πολιτικών επί των ροών προκύπτει είτε πρόκειται για ειδικά προς τούτο σχεδιασμένες πολιτικές παρεμβάσεις είτε για παρεμβάσεις που ρυθμίζουν τη σχέση απασχόλησης / ανεργίας είτε άλλους παραμέτρους της αγοράς εργασίας.

Η κρατική πολιτική δεν στοχεύει πάντοτε στην ένταξη όσο το δυνατόν μεγαλύτερων μερίδων του πληθυσμού στην αγορά εργασίας. Τουλάχιστον, δεν αποσκοπούν όλες οι παρεμβάσεις της διευκόλυνση της ένταξης, έστω και όταν η κυρίαρχη μορφή είναι αυτή της κατεύθυνσης. Ιδιαίτερα από τη δεκαετία του 1980 και μετά, σε συνθήκες κρίσης και μαζικής ανεργίας, οι κοινωνικές πολιτικές του κράτους είναι ένα σύνθετο σύνολο πολιτικών ένταξης και αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Με την έννοια αυτή, οι πολιτικές των μηχανισμών του κράτους πρόνοιας δημιούργησαν μια σειρά αμφίδρομων βαλβίδων ασφάλειας στις ροές του πληθυσμού προς την αγορά εργασίας.

1.6 Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΟΣ «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ»

Η αγορά εργασίας διαχειρίζεται ένα εμπόρευμα διαφορετικό από τα λοιπά εμπορεύματα. Το κύριο διαφοροποιητικό στοιχείο του εμπορεύματος «εργατική δύναμη» από τα υπόλοιπα εμπορεύματα, είναι ότι η εργατική δύναμη είναι αδιαχώριστη από τον φορέα της, τη φυσική οντότητα που τη διαθέτει, δηλαδή τον εργαζόμενο.

Το γεγονός αυτό έχει ως συνέπεια ο εργαζόμενος να βρίσκεται σε μια μόνιμη μειονεκτική θέση κατά τη σύναψη της σχέσης μισθωτής εργασίας έναντι του εργοδότη, ήδη πριν, δηλαδή, εμπλακεί στην παραγωγική διαδικασία και υποστεί την καπιταλιστική εκμετάλλευση.

Οι λόγοι που συμβάλουν στην διαμόρφωση μειονεκτικής θέσης του εργαζομένου εκ του γεγονότος ότι αποτελεί φορέα της εργατικής δύναμης έχουν κωδικοποιηθεί από τον Claus Offe και συνοπτικά είναι οι εξής:

1. Τα άλλα εμπορεύματα παράγονται και εισέρχονται στην αγορά με βάση τους υπολογισμούς κερδοφορίας για τον παραγωγό τους, ή, έστω, πώλησης και απλής αναπλήρωσης του κόστους παραγωγής. Η προσφορά, όμως, της εργατικής δύναμης, εξαρτώμενη από τα φυσικά άτομα – ιδιώτες που τη φέρουν, δεν υπόκειται σε οικονομικούς ορθολογισμούς καπιταλιστικής φύσης. Τα φυσικά άτομα «παράγονται» για λόγους τελείως διαφορετικούς από τα ΠΡΟΙΟΝΤΑ. Κρίσιμοι παράγοντες που καθορίζουν την αναπαραγωγή των φυσικών ατόμων δεν υπόκειται σε σημαντικό έλεγχο οικονομικού χαρακτήρα και αυτό ισχύει ακόμα περισσότερο για το μεμονωμένο ιδιώτη. Τα άτομα που διαθέτουν την εργατική τους δύναμη μπορούν να επηρεάσουν σε κάποιο βαθμό την ποιότητα της εργατικής τους δύναμης, αλλά δεν έχουν ουσιαστικό έλεγχο επί της προσφοράς τους, ακριβώς εξαιτίας του φυσικού γεγονότος της γέννησης τους και της ανάγκης επιβίωσης.

Αντίθετα, η συνολική προσφορά εργατικής δύναμης προσδιορίζεται κοινωνικά και το κράτος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σ' αυτή τη διαδικασία. Η αναπαραγωγή των φυσικών ατόμων προσδιορίζεται από δημογραφικούς παράγοντες και από την κρατική πολιτική για τον επηρεασμό αυτών των δημογραφικών παραγόντων: το θεσμικό πλαίσιο που αφορά την οικογένεια, την προστασία της μητρότητας και τον έλεγχο των γεννήσεων, την ιδεολογία που επικρατεί για την οικογένεια και το ρόλο των δύο φύλων. Οι παράγοντες αυτοί και οι πολιτικές υπόκεινται σε ορθολογισμούς που μπορεί να είναι, εν μέρει, οικονομικού χαρακτήρα, αλλά δεν υπόκεινται στον ορθολογισμό του κέρδους.

2. Ο αδιάλυτος δεσμός ανάμεσα στη φυσική οντότητα του εργαζομένου και την εργατική του δύναμη συνεπάγεται ότι η εργατική δύναμη προϋποθέτει για την αναπαραγωγή της την απόκτηση μέσων επιβίωσης που εξασφαλίζουν την φυσική οντότητα του εργαζομένου και τα οποία ο μισθωτός εργαζόμενος μπορεί να αποκτήσει μόνο με την πώληση της εργατικής δύναμης. Κατά συνέπεια, ο εργαζόμενος για να επιβιώσει, αλλά και για να είναι ικανός προς

εργασία, δεν έχει τη δυνατότητα να αναμείνει την καλύτερη δυνατή «ευκαιρία» απασχόλησης και διάθεσης της εργατικής του δύναμης, πολύ δε περισσότερο σε περιόδους κρίσης και υψηλής ανεργίας.

Η αποχή από τη μισθωτή απασχόληση δημιουργεί κινδύνους όχι μόνο για την επιβίωση του εργαζομένου ως φυσικής οντότητας –κίνδυνος που φάνηκε ότι είχε εκλείψει με τη δημιουργία των θεσμών του κράτους πρόνοιας και τις εισοδηματικές παροχές-, αλλά κυρίως για την ταχεία υποβάθμιση και απαξίωση των εργασιακών δεξιοτήτων που ο εργαζόμενος είχε αποκτήσει είτε με την εκπαίδευση είτε με την προηγούμενη εργασιακή του ένταξη. Ο ρυθμός απαξίωσης των δεξιοτήτων (αλλά και ο ρυθμός κατάρρευσης του ήθους της μισθωτής απασχόλησης) είναι ταχύτερος, όσο μεγαλύτερη είναι η περίοδος ανεργίας και όσο ταχύτερος ο ρυθμός μεταβολής των τεχνικών μεθόδων παραγωγής. Η εργατική δύναμη είναι, συνεπώς, εξαιρετικά ευπαθές εμπόρευμα.

3. Το κόστος παραγωγής των λοιπών εμπορευμάτων είναι δυνατό να μειωθεί αποτελεσματικά μέσω τεχνολογικών καινοτομιών, αλλά η αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης παρουσιάζει μια αδυναμία συμπίεσης του κόστους της προς τα κάτω. Η αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης απαιτεί την εξασφάλιση ενός ελάχιστου εισοδήματος, το επίπεδο του οποίου καθορίζεται από αυτό που ο Μαρξ είχε αποκαλέσει «ιστορικό και πολιτιστικό στοιχείο». Η μείωση του κόστους αναπαραγωγής της εργατικής δύναμης συνεπάγεται πάντα σχεδόν τη συρρίκνωση του επιπέδου διαβίωσης των εργαζομένων, ενώ η μείωση του κόστους παραγωγής των εμπορευμάτων συνεπάγεται την αύξηση της κερδοφορίας του κεφαλαίου, ιδιαίτερα υπό συνθήκες μονοπωλιακού καπιταλισμού.
4. Το κεφάλαιο είναι ένα στοιχείο, το οποίο «ρευστοποιείται» με σχετική ευκολία: μπορεί να λάβει εναλλακτικές μορφές και να ενεργοποιηθεί σε διάφορες φάσεις του κυκλώματος αναπαραγωγής με μικρό κόστος προσαρμογής, επιδιώκοντας την αυξημένη κερδοφορία. Το κεφάλαιο που είναι συνδεδεμένο με την παραγωγή μπορεί σχετικά εύκολα να μετατραπεί σε εμπορικό ή χρηματικό κεφάλαιο, ενώ η αντίστροφη μετατροπή, από χρηματικό σε παραγωγικό, γίνεται ακόμα πιο εύκολα. Όμως, η εργατική δύναμη δεν μεταβάλει εύκολα τη μορφή της. Από τη στιγμή που ο φορέας της αποκτήσει τις ειδικές επαγγελματικές δεξιότητες, που είναι απαραίτητες για

να επιτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες της παραγωγικής διαδικασίας ,είναι δύσκολο να τις «αποχωριστεί» και να αποκτήσει νέες. Η αναπροσαρμογή των δεξιοτήτων και των γνώσεων, η εκμάθηση μιας νέας τεχνογνωσίας της παραγωγής, συνεπάγεται υψηλό χρηματικό, αλλά κυρίως ψυχολογικό, κόστος για τον εργαζόμενο, το οποίο αυξάνεται καθώς μεγαλώνει η ηλικία και ο χρόνος στην εργασία.

Η λύση που έχει προωθήσει το καπιταλιστικό σύστημα στο κρίσιμο αυτό ζήτημα έχει δύο σκέλη, τα οποία αλληλοσυνδέονται: Αφ' ενός υπάρχει μια έντονη τάση αποειδίκευσης της ανθρώπινης εργασίας μέσω των τεχνολογικών αναδιαρθρώσεων της παραγωγικής διαδικασίας και της αλλαγής της σχέσης ανάμεσα στην ανθρώπινη εργασία και τη μηχανή. Η ανθρώπινη εργασία χάνει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που την προσδιόριζαν ως τέχνη και μετατρέπεται σε μια σειρά αυστηρά καθορισμένων κινήσεων επαναληπτικού χαρακτήρα που αφορούν την επέμβαση του εργαζομένου σε μια ειδική φάση της παραγωγικής διαδικασίας. Αφ' ετέρου προωθείτε η δημιουργία συστημάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης εκτός του χώρου εργασίας. Και οι δύο διαδικασίες οδηγούν σε μια αποτελεσματική σύντμηση του χρόνου που είναι απαραίτητος για την απόκτηση των δεξιοτήτων, αλλά ταυτόχρονα καθιστούν τις δεξιότητες αυτές «προϊόντα» περιορισμένης χρονικής διάρκειας.

Έτσι, στη συντεχνία ο χρόνος για την απόκτηση των δεξιοτήτων που επέτρεπαν στον ανειδίκευτο μαθητευόμενο να αναγνωριστεί ως τεχνίτης ή μάστορας μετράται σε δεκαετίες εργασίας, ενώ στα σύγχρονα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης, ο χρόνος εξαντλείται σε λίγους μήνες ή το πολύ, σε δυο-τρία χρόνια.

Η νεοκλασική θεωρία για την αγορά εργασίας αντιμετωπίζει την εργασία σαν να ήταν ένα απλό εμπόρευμα. Όπως για κάθε εμπόρευμα, η προσφορά και η ζήτηση που διαμορφώνονται κάθε στιγμή προσδιορίζουν το επίπεδο της τιμής (μισθού) και το επίπεδο της ποσότητας (απασχόληση).

Η προσφορά εργασίας προσδιορίζεται από τέσσερις παράγοντες μεταξύ των οποίων υπάρχει μεγάλη αλληλεξάρτηση: από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού, από τις ώρες που εργάζεται το εργατικό δυναμικό, από τις ικανότητες – δεξιότητες του εργατικού δυναμικού σε σχέση με την παραγωγική προσπάθεια που καταβάλλει

κατά την εργασιακή διαδικασία. Οι δύο πρώτοι παράγοντες προσδιορίζουν την ποσότητα της εργασίας και οι δύο δεύτεροι τα ποιοτικά χαρακτηριστικά.

Η κλασική προσέγγιση ασχολήθηκε αποκλειστικά με τον προσδιορισμό του μεγέθους του εργατικού δυναμικού. Ο προσδιορισμός αυτός γίνεται βάσει του δημογραφικού υποδείγματος που έχει συνδεθεί με το όνομα του Malthus και του οποίου η αποτελεσματικότητα εκδηλώνεται στη μακροχρόνια περίοδο. Το μέγεθος του εργατικού δυναμικού προσδιοριζόταν από το μέγεθος του πληθυσμού της εργατικής τάξης που, με τη σειρά του, αυξανόταν, όταν αυξανόταν ο μισθός. Η αύξηση του μισθού επέτρεπε καλύτερες συνθήκες διαβίωσης και επιβίωσης των μελών της εργατικής τάξης. Με τον τρόπο αυτόν, η κλασική θεώρηση υποστήριξε την ύπαρξη μιας θετικής σχέσης ανάμεσα στο μισθό και την προσφορά του εργατικού δυναμικού, με τον μισθό να ενέχει το ρόλο του προσδιοριστικού παράγοντα. Η αυξημένη προσφορά συμπίεζε το μισθό κάτω από το όριο επιβίωσης και προκαλούσε τις αναγκαίες δημογραφικές «προσαρμογές» που οδηγούσαν στη μείωση του πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού. Ο περίφημος «σιδηρούς νόμος των μισθών» και μαλθουσιανή θεωρία αποτυπώνουν με σαφήνεια τις συνθήκες ζωής της μισθωτής εργασίας της εποχής.

Στη νεοκλασική θεωρία η σχέση μεταξύ μισθού και μεγέθους του εργατικού δυναμικού διατηρήθηκε, αλλά ο μηχανισμός της σχέσης μεταβλήθηκε. Η σχέση από αναφερόμενη στη μακροχρόνια περίοδο, απέκτησε λειτουργία κυρίως στη βραχυχρόνια. Δεύτερον, στη νεοκλασική προσέγγιση η προσφορά εργασίας προσδιορίζεται από τις αποφάσεις των εργαζομένων να μοιράσουν το διαθέσιμο χρόνο τους μεταξύ εργασίας και λοιπών δραστηριοτήτων. Η νεοκλασική θεωρία αντιμετωπίζει τις επιλογές του ατόμου σε σχέση με την ένταξη του στην αγορά εργασίας και σε σχέση με τους όρους απασχόλησης του ως προκύπτουσες από την προσπάθεια για να μεγιστοποιηθεί μια ατομική συνάρτηση χρησιμότητας υποκείμενη σε ορισμένους αντικειμενικούς περιορισμούς. Κατά συνέπεια, η νεοκλασική προσέγγιση μετατόπισε το πρόβλημα από το μακρό-κοινωνικό επίπεδο στο μικρό-επίπεδο των ατόμων.

Το βασικό, στατικό, υπόδειγμα αναλύει τις επιλογές που έχει στη διάθεση του τα άτομα, σε μια δεδομένη χρονική περίοδο, μεταξύ εργασίας και εισοδήματος (που αντιπροσωπεύει τη χρησιμότητα των αγαθών που αποκτώνται με τη δαπάνη αυτού

του εισοδήματος). Η εργασία, εφ' αυτής, αποτελεί ένα «αρνητικό αγαθό», με την έννοια ότι ταυτίζεται με τον κόπο, σωματικό και διανοητικό, που τη συνοδεύει. Η θετικότητά της έγκειται στην απολαβή εισοδήματος που επιτρέπει την κατανάλωση αγοραίων προϊόντων.

ks13802 www.fotosearch.gr

1.7 ΟΙ ΝΕΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η σημερινή κατάσταση χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση των αγορών, την ανασυγκρότηση των οικονομιών και των επιχειρήσεων, την αυξανόμενη διεθνή ανταγωνιστικότητα και την υψηλή και επίμονη ανεργία.

Οι νέες συνθήκες που επικράτησαν στο διεθνές επίπεδο ως αποτέλεσμα της απελευθέρωσης των αγορών δημιούργησαν την αναγκαιότητα στις ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές οικονομίες για το σχεδιασμό ενός τολμηρού προγράμματος μεταρρυθμίσεων, ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα και να επιταχυνθεί η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας στη βάση της γνώσης και καινοτομίας. Στο νέο αυτό μοντέλο η οικοδόμηση της Ευρώπης βασίζεται στον εκσυγχρονισμό του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου, στις επενδύσεις στον άνθρωπο και στη βελτίωση της λειτουργίας του κράτους πρόνοιας.

Οι όποιες θετικές εξελίξεις σημειώθηκαν έως σήμερα δεν περιορίζουν τη σημασία της παράλληλης αρνητικής διαπίστωσης ότι η μετεξέλιξη της ευρωπαϊκής οικονομίας σε πρωτοπόρο οικονομία της γνώσης και η αύξηση της απασχόλησης προχωρεί με ιδιαίτερα αργούς ρυθμούς. Μία σειρά από ανασταλτικούς παράγοντες στο εσωτερικό της Ε.Ε., όσο και οι εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο περιορίζουν τις επενδυτικές δραστηριότητες στην ευρωζώνη ενώ οδηγούν και σε μετακίνηση παραγωγικών δραστηριοτήτων σε χώρες χαμηλού εργασιακού κόστους.

Την ίδια στιγμή στον ευρωπαϊκό χώρο σημειώνονται σημαντικές οικονομικές, κοινωνικές και δημογραφικές διαφοροποιήσεις με μακρόχρονες επιπτώσεις. Η διεύρυνση της Ε.Ε. και η γήρανση των ευρωπαϊκών πληθυσμών δημιουργούν πιέσεις που δημιουργούνται στις εσωτερικές αγορές προϊόντων και εργασίας, στα συστήματα υγείας και συνταξιοδοτήσεων με μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στο ευρωπαϊκό οικονομικό και κοινωνικό μοντέλο και στην ικανότητα ανταπόκρισής του στην προσδοκία της συνεχώς αυξανόμενης ευημερίας.

Η αναθεώρηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, επομένως, ήταν επιτακτική ανάγκη ώστε να επανατοποθετηθούν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις στις νέες συνθήκες που αναδύονται στην παγκόσμια οικονομία, να εκσυγχρονίσουν τους οικονομικούς προσανατολισμούς τους και να διασφαλίσουν για μία ακόμα φορά τη διαφορετικότητα του ευρωπαϊκού αναπτυξιακού μοντέλου.

Η εικόνα που παρουσιάζει η Ελλάδα αναφορικά με τους δείκτες αποτίμησης των στόχων της Λισσαβόνας είναι δυσμενέστερη συγκριτικά με τις λοιπές χώρες της Ε.Ε. Η ταχεία ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας των τελευταίων χρόνων, βασίστηκε σχεδόν αποκλειστικά σε παράγοντες που, είτε έχουν εκλείψει (π.χ. Ολυμπιακή προετοιμασία και Ολυμπιακοί Αγώνες), είτε περιορίζεται σταδιακά η συμβολή τους στην αναπτυξιακή πορεία της χώρας (π.χ. οι πόροι των διαρθρωτικών ταμείων). Έτσι, σήμερα η ελληνική οικονομία μπορεί να χαρακτηρίζεται από ορισμένα σημαντικά πλεονεκτήματα εκκίνησης, αντιμετωπίζει, όμως, παράλληλα και προβλήματα που παρεμποδίζουν την αξιοποίησή τους.

Δε φαίνεται, ακόμη, να ενεργοποιείται η διαδικασία «απογείωσης» της παραγωγικής δραστηριότητας στη χώρα, καθώς η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας υποχωρεί, ακόμα και σε τομείς της παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών, όπου διαθέτει αναγνωρισμένα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επιδείνωση του επιπέδου ανταγωνιστικότητας και της εξωτερικής ανισορροπίας

της ελληνικής οικονομίας έχει συντελεσθεί σε υψηλούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ και της παραγωγικότητας της εργασίας.

Η αγορά εργασίας από την πλευρά της εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από αργό ρυθμό αύξησης της απασχόλησης, παρατεταμένο υψηλό επίπεδο της ανεργίας και εκτεταμένη αδήλωτη απασχόληση. Παρά τις πολύμορφες παρεμβάσεις για ενίσχυση της απασχόλησης, η ανεργία διατηρείται σε επίπεδα υψηλότερα από το μέσο όρο της Ε.Ε., το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων παρουσιάζει ανοδική τάση, η συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας παραμένει σε χαμηλά επίπεδα, ενώ το ποσοστό ανεργίας στους νέους είναι υψηλό.

Ο δρόμος προς τη μεταβιομηχανική, βασισμένη στην πληροφορία και τη γνώση, οικονομία συνοδεύεται από την ταχεία εξάπλωση των νέων τεχνολογιών και τους νέους τύπους οργάνωσης και καταμερισμού της εργασίας.

Οι κύριοι σκοποί των σημερινών επιχειρήσεων εστιάζονται στην αύξηση της παραγωγικότητας, τις καινοτομίες και την ανταγωνιστικότητα. Για την επίτευξη των παραπάνω σκοπών, οι σχετικές δραστηριότητες απαιτούν αλλαγές στα απαιτούμενα τυπικά προσόντα και τις δεξιότητες των εργαζομένων οι οποίοι αναλαμβάνουν μια ευρύτερη ποικιλία καθηκόντων και μεγαλύτερες υπευθυνότητες.

Οι επιχειρήσεις δημιουργούν μικρότερες και ευδιάκριτες «κατασκευαστικές νησίδες» με ευέλικτες και προσοντούχες ομάδες εργαζομένων. Σε αυτή τη διαδικασία, πρώην κάθετα δομημένες και ιεραρχικά οργανωμένες λειτουργίες της επιχείρησης διαχωρίζονται και γίνονται μερικώς ανεξάρτητες.

Στις αγγλόφωνες χώρες, οι επιχειρήσεις που εξαρτώνται σοβαρά από την εξωτερική ευελιξία (εξωτερικές αγορές) δίνουν πλέον περισσότερη προσοχή στην ανάπτυξη του εσωτερικού ανθρώπινου δυναμικού και τις οργανωτικές δυνατότητες. Σε άλλες χώρες, οι επιχειρήσεις που πέτυχαν ευελιξία μέσα από εσωτερική, βασισμένη στην ομοφωνία, ανάπτυξη των ειδικών δεξιοτήτων, στρέφονται στις εξωτερικές αγορές. Έτσι, για παράδειγμα, το ποσοστό των εργαζομένων με μερική απασχόληση (part-time) και των προσωρινά απασχολούμενων αυξάνει, ενώ αυτών με σύμβαση χρόνου ελαττώνεται.

Η αγορά εργασίας δεν είναι πλέον στατική. Οι μεταπολεμικές ρυθμίσεις της λειτουργίας της ανατρέπονται, προκαλώντας ανακατατάξεις στη δομή της απασχόλησης και στις απαιτήσεις για εργασία.

Οι γνώσεις, οι ικανότητες και οι επαγγελματικές δεξιότητες των διαφόρων επαγγελματιών και των ειδικοτήτων που λειτουργούν στο πλαίσιο τους διαφοροποιούνται.

1.8 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΟΔΗΓΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι βασικοί παράγοντες που επιδρούν σε ένα νέο και διαρκώς εξελισσόμενο περιβάλλον είναι οι παρακάτω:

α) Η ένταση της διεθνοποίησης της οικονομικής δραστηριότητας, παράλληλα με τις οργανωτικές αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία. Βασικό στοιχείο αυτών των αλλαγών είναι η εγκατάλειψη του κεϋνσιανού οικονομικού μοντέλου και η μετάβαση από τη μαζική παραγωγή στην παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων που αναδεικνύουν την ανάγκη ευέλικτων οργανωτικών σχημάτων.

Η επιβολή εξωτερικών προς τις επιχειρήσεις ευελιξιών, όπως η σμίκρυνση του κύκλου ζωής των προϊόντων και η ανάγκη διαρκών τροποποιήσεων των χαρακτηριστικών τους, με ταυτόχρονη διασφάλιση της ποιότητας, προκαλούν την ανάγκη γρήγορης και άμεσης ανταπόκρισης στις τάσεις και τις εξελίξεις της παγκόσμιας και ταυτόχρονα πολυεπίπεδης αγοράς (just-in-time response, quick response, όπως διεθνώς καταγράφεται). Οι επιχειρήσεις ωθούνται έτσι προς την υιοθέτηση εσωτερικών οργανωτικών αλλαγών και ευελιξιών. Πρόκειται για αλλαγές που πραγματοποιούνται στην οργάνωση της εργασίας και περιγράφονται ως υιοθέτηση μεθόδων όπως οι κύκλοι ποιότητας και η ομαδική εργασία, η «απέριττη» παραγωγή και η ευελιξία με πολυειδίκευση. Οι αλλαγές αυτές οδηγούν σε προσαρμογή της εργασίας στην νέα οργάνωση, τη μεγαλύτερη κινητικότητα στο εσωτερικό της επιχείρησης, το συνδυασμό και συνεργασία περισσότερων ειδικοτήτων, τη μεγαλύτερη ευθύνη των εργαζομένων, τις συνεχείς οργανωτικές βελτιώσεις και τη συνεχή εξέλιξη των γνώσεων.

β) Οι τεχνολογικές εξελίξεις. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέσα στην επόμενη δεκαετία, 80% της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται σήμερα θα είναι ξεπερασμένη και θα έχει αντικατασταθεί από

καινούριες προηγμένες τεχνολογίες. Μέσα στο ίδιο διάστημα, 80% του ευρωπαϊκού εργατικού δυναμικού θα εργάζεται στη βάση της εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα έχει λάβει πριν από 10 χρόνια.

Θα πρέπει ακόμα να σημειωθεί ότι οι τεχνολογικές εξελίξεις που συντελούνται τα τελευταία χρόνια στην παραγωγική διαδικασία και η στρατηγική επέκτασης και εφαρμογής των νέων τεχνολογιών, ως μέσο βελτίωσης της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και των εθνικών οικονομιών, επιδεινώνουν τις αντιθέσεις. Αυτό συμβαίνει γιατί οι τεχνολογικές αλλαγές αναδιαρθρώνουν τις εργασιακές σχέσεις, συμβάλλουν στη δημιουργία ανεργίας και νέων μορφών απασχόλησης, περιορίζουν τη μισθωτή εργασία στον μεταποιητικό τομέα και αυξάνουν τη μισθωτή απασχόληση και την αυτοτελή δραστηριότητα στον τομέα των υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, η εισαγωγή του λογικού προγραμματισμού, της ρομποτικής και της μηχανοργάνωσης στις διαδικασίες και το περιβάλλον παραγωγής, αναδιατάσσουν τα οργανωτικά σχήματα των επιχειρήσεων, τροποποιούν τη σύνθεση και το περιεχόμενο των θέσεων εργασιακών καθηκόντων.

Ως εκ τούτου, προσδιορίζουν ένα νέο περιεχόμενο στις ειδικότητες, τα επαγγέλματα, τις ικανότητες και τις δεξιότητες των εργαζομένων, με αποτέλεσμα την ποιοτική και ποσοτική επίδραση στις διατιθέμενες θέσεις εργασίας. Εξαιτίας της εισαγωγής των καινοτομιών στην πληροφόρηση, όπως και των οργανωτικών καινοτομιών, αυξάνει η ανεργία παραδοσιακών ειδικεύσεων και επαγγελμάτων και δημιουργούνται νέες ανάγκες στους τομείς των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (μάρκετινγκ, πωλήσεις, δίκτυα, accounting, dealers, χρηματιστηριακές και τραπεζικές υπηρεσίες, υπηρεσίες διακίνησης και προώθησης προϊόντων και υπηρεσιών, οργανωτικές υπηρεσίες, υπηρεσίες μελέτης και έρευνας νέων προϊόντων).

γ) Οι δημογραφικές εξελίξεις. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, σε συνδυασμό με την πρόοδο της ιατρικής και της βιολογίας, έχουν αυξήσει το προσδοκώμενο όριο ζωής των ανθρώπων. Η αύξηση αυτή, μαζί με τη μείωση των γεννήσεων, επιφέρουν αλλαγές στην ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού των αναπτυγμένων χωρών. Η διαρκώς αυξανόμενη γήρανση του ευρωπαϊκού πληθυσμού επιβάλλει τη διά βίου κατάρτιση και επανακατάρτισή του, ενώ η γήρανση του εργατικού δυναμικού επιβραδύνει την είσοδο των νέων στην αγορά εργασίας. Η έντονη μεταναστευτική ροή αλλοδαπού

εργατικού δυναμικού προς τη χώρα μας αντιμετωπίζει σε κάποιο βαθμό το δημογραφικό πρόβλημα της γήρανσης, διότι μεταγγίζει την ελληνική αγορά εργασίας με αρκετούς νέους εργαζόμενους, που χρειάζονται με τη σειρά τους κάποια μορφή κατάρτισης για να ενταχθούν στην αγορά εργασίας.

Η μετάβαση σε μία νέα πιο ευέλικτη οργάνωση των επιχειρήσεων έχει ως αποτέλεσμα να ενισχύεται και να εκσυγχρονίζεται ο τομέας της υψηλής τεχνολογίας. Ενώ, λοιπόν, παραμένουν στις χώρες της Ε.Ε. οι επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου και υψηλής τεχνολογίας, ταυτόχρονα, μέρος των επιχειρήσεων εντάσεως εργασίας μεταφέρονται σε χώρες με φθηνότερο εργατικό κόστος (βαλκανικές χώρες, χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, Ασία, Αφρική).

Η νέα κατάσταση που διαμορφώνεται έχει ως αποτέλεσμα τη μεταβολή της φύσης της εργασίας στις αναπτυγμένες χώρες. Σύμφωνα με την Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Απασχόληση στην Ευρώπη, σχεδόν όλη η καθαρή αύξηση της απασχόλησης κατά τη διετία 2004-2006 οφείλεται στην αύξηση των θέσεων εργασίας με υψηλό περιεχόμενο δεξιοτήτων. Ενισχύεται με αυτόν τον τρόπο η αγορά εργασίας δύο ταχυτήτων, με μία αυξανόμενη συγκέντρωση της απασχόλησης και των νέων θέσεων εργασίας στην πρωτεύουσα αγορά του υψηλά ειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Αντίθετα, πληθαίνει όλο και περισσότερο η δευτερεύουσα αγορά ενός ολοένα αυξανόμενου περιφερειακού, φθηνού και ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού, το οποίο δεν έχει πρόσβαση στην κατάρτιση.

Η εκπαίδευση που παρέχουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα δεν έχει προσαρμοστεί σε ικανοποιητικό βαθμό στις νέες ανάγκες σε στελέχη της αγοράς εργασίας. Η εμφάνιση νέων μορφών δραστηριοτήτων, ιδιαίτερα στον τομέα των υπηρεσιών (π.χ. τραπεζικό σύστημα, κοινωνική προστασία, υγεία), ανατρέπουν τον προσανατολισμό αρκετών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και αλλάζουν σε σημαντικό βαθμό το περιεχόμενο αρκετών επαγγελμάτων, τα οποία τείνουν να μη λειτουργούν πλέον κάτω από την ομπρέλα του «κρατικού μονοπωλίου», αλλά στα πλαίσια ενός ανταγωνιστικού περιβάλλοντος.

Οι προαναφερόμενοι παράγοντες αλλάζουν τη δομή και τη λειτουργία της αγοράς εργασίας, τις επικρατούσες μορφές και τη σύνθεση της απασχόλησης. Διαμορφώνουν, παράλληλα, το πλαίσιο ενός νέου περιεχομένου της έννοιας της ανταγωνιστικότητας, όπου αυξάνει ο ρόλος και η σημασία της εκπαίδευσης και της

επαγγελματικής κατάρτισης σε όλες τις μορφές και τα επίπεδα και ενισχύονται όλο και περισσότερο οι πολιτικές εναρμόνισής τους με τις στρατηγικές της σύγχρονης παραγωγής.

1.9 ΤΡΟΠΟΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΥΤΕΡΩΝ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1.9.1 Νέες δεξιότητες για νέα επαγγέλματα

Για να διατηρήσουν την παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητά τους, οι χώρες της Ένωσης πρέπει να προσαρμόζονται στις συντελούμενες αλλαγές και να διασφαλίζουν την ισορροπία μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας. Οι αλλαγές είναι πλέον τόσο ραγδαίες που οι χώρες της ΕΕ πρέπει να προετοιμάζονται έγκαιρα για να μπορούν να αντιμετωπίσουν τις μελλοντικές προκλήσεις.

Για τον λόγο αυτό, τα κράτη μέλη της ΕΕ ζήτησαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να υποβάλει έκθεση για τις μελλοντικές ανάγκες σε δεξιότητες στην Ευρώπη μέχρι το 2020. Η πρωτοβουλία "νέες δεξιότητες για νέες θέσεις εργασίας" αποσκοπεί:

- να βελτιώσει την ικανότητα πρόβλεψης των εξελίξεων, ώστε οι απαιτούμενες δεξιότητες σε επίπεδο ΕΕ να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας
- να επιτύχει τους στόχους της στρατηγικής της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση
- να αξιοποιήσει τις πρωτοβουλίες και τα μέσα που υπάρχουν σήμερα
- να συγκεντρώσει συγκρίσιμα αποτελέσματα σε επίπεδο ΕΕ
- να προωθήσει μια πραγματικά ευρωπαϊκή αγορά εργασίας, όσον αφορά τις θέσεις εργασίας και την επιμόρφωση, που θα ανταποκρίνεται στις προσδοκίες και τις ανάγκες κινητικότητας των πολιτών

1.9.2 Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης

Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση θεσπίστηκε για να ενθαρρύνει την ανταλλαγή πληροφοριών και τη διεξαγωγή συζητήσεων μεταξύ όλων των χωρών

μελών με στόχο την από κοινού εξεύρεση λύσεων ή βέλτιστων πρακτικών που θα συμβάλουν στη δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης σε κάθε χώρα μέλος.

Πώς αυτό λειτουργεί στην πράξη; Η στρατηγική αυτή συνίσταται κυρίως στον διάλογο ανάμεσα στις χώρες μέλη και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ο οποίος βασίζεται σε επίσημα έγγραφα, όπως οι κατευθυντήριες γραμμές, οι συστάσεις και οι ετήσιες κοινές εκθέσεις για την απασχόληση. Ο διάλογος αυτός συμπληρώνεται από έναν άλλο διάλογο που διεξάγει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή με τους κοινωνικούς εταίρους και τα άλλα ευρωπαϊκά όργανα, όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και η Επιτροπή των Περιφερειών.

Η Επιτροπή Απασχόλησης, η οποία απαρτίζεται από εκπροσώπους των χωρών μελών και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, διαδραματίζει πρωταρχικό ρόλο στον συντονισμό των γενικών στόχων και προτεραιοτήτων σε επίπεδο ΕΕ. Οι γενικοί αυτοί στόχοι βασίζονται σε κοινούς δείκτες και μετρήσιμους επιμέρους στόχους όσον αφορά την απασχόληση.

1.9.3 Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Το ΕΚΤ είναι ένας τρόπος δημιουργίας περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) είναι ένα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε., το οποίο ιδρύθηκε με σκοπό τη μείωση των διαφορών ευημερίας και επιπέδου ζωής στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της Ε.Ε., προωθώντας έτσι την οικονομική και κοινωνική συνοχή.

Το ΕΚΤ είναι αφοσιωμένο στην προώθηση της απασχόλησης στην Ε.Ε. Βοηθά τα κράτη μέλη να εξοπλίσουν καλύτερα το εργατικό δυναμικό και τις εταιρίες της Ευρώπης, προκειμένου να αντιμετωπίσουν νέες, παγκόσμιες προκλήσεις. Εν συντομία:

- Η χρηματοδότηση κατανέμεται στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες, ιδιαίτερα εκείνες όπου η οικονομική ανάπτυξη υστερεί.
- Είναι ένα βασικό στοιχείο της στρατηγικής της Ε.Ε. για Ανάπτυξη και Απασχόληση, η οποία έχει στόχο τη βελτίωση της ζωής των πολιτών της Ε.Ε., παρέχοντάς τους καλύτερες δεξιότητες και καλύτερες εργασιακές προοπτικές.
- Κατά την περίοδο 2007-2013, περίπου 75 δις € θα κατανεμηθούν στα κράτη μέλη και τις περιφέρειες της Ε.Ε. προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του.

1.9.3.1 Το ΕΚΤ σε προοπτική

Η Στρατηγική Ανάπτυξης και Απασχόλησης είναι η βασική στρατηγική της Ε.Ε. για τη διασφάλιση της ευημερίας και ευδοκίμησης της Ευρώπης και των Ευρωπαίων, στο παρόν και το μέλλον. Σε αυτό το πλαίσιο, η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Απασχόλησης προωθεί τη συνεργασία των 27 κρατών μελών για την ενίσχυση της ικανότητας της Ευρώπης να δημιουργεί περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και να παρέχει στους πολίτες τις απαιτούμενες δεξιότητες για να τις καλύπτουν. Καθοδηγεί το ΕΚΤ, το οποίο δαπανά ευρωπαϊκά κονδύλια για την επίτευξη των στόχων αυτών.

1.9.3.2 Το ΕΚΤ σε συνεργασία

Η στρατηγική και ο προϋπολογισμός του ΕΚΤ είναι αντικείμενο διαπραγμάτευσης και αποφάσεων των κρατών μελών της Ε.Ε., του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σε αυτή τη βάση, σχεδιάζονται επταετή Λειτουργικά Προγράμματα από τα κράτη μέλη σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Αυτά τα Λειτουργικά Προγράμματα στη συνέχεια υλοποιούνται μέσω μιας μεγάλης γκάμας οργανισμών, τόσο στο δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Στους οργανισμούς αυτούς συμπεριλαμβάνονται εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές, ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και ο τομέας εθελοντισμού, καθώς και κοινωνικοί εταίροι, π.χ. συνδικάτα και συμβούλια εργασίας, βιομηχανικοί και επαγγελματικοί σύνδεσμοι και επιμέρους εταιρίες.

1.10 Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στο δείκτη αναπτυξιακής ανταγωνιστικότητας (World Economic Forum) η Ελλάδα βρίσκεται στην 33^η θέση (Φινλανδία, ΗΠΑ, Καναδάς και Σιγκαπούρη βρίσκονται στις 4 πρώτες θέσεις, η Ισπανία στην 22^η και η Πορτογαλία στην 25^η).

Στο δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης (HDI) του ΟΗΕ, που μετρά τα επιτεύγματα μιας χώρας σε τρεις βασικές διαστάσεις της ανθρώπινης ανάπτυξης, δηλαδή μακροβιότητα, γνώσεις και αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, η θέση της Ελλάδας είναι καλύτερη (23^η). Καταλαμβάνει όμως την 30^η θέση στην παγκόσμια κατάταξη όσον αφορά το κατά κεφαλήν προϊόν (World Bank, World Development Report), γεγονός που δείχνει πλημμελή αξιοποίηση των ανθρωπίνων πόρων. Η αιτία αυτής της κακής επίδοσης αποδίδεται συχνά στις δυσλειτουργίες του δημόσιου τομέα της οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ

2.3 Ορισμός Παγκοσμιοποίησης

Η παγκοσμιοποίηση αποτελεί μια πολυσυζητημένη αλλά και έντονα αμφισβητούμενη έννοια τα τελευταία χρόνια. Καλύπτει όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της σύγχρονης ζωής και επομένως απασχολεί όλο και περισσότερο τα ΜΜΕ και συχνά αναλύεται σε διεθνή συνέδρια και άλλες επιστημονικές συναντήσεις.

Η παγκοσμιοποίηση είναι η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών και η ελεύθερη διακίνηση εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου. Είναι δηλαδή ένα οικονομικό φαινόμενο αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και μη-οικονομικές επιπτώσεις.

Για την Suzan George, η παγκοσμιοποίηση είναι το επίτευγμα των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων, "σαν μια μηχανή που σκοπό έχει να συγκεντρώνει τον πλούτο και την εξουσία προς τα άνω κλιμάκια της κοινωνικής ιεραρχίας" και "κάθε μέρα δημιουργεί όλο και μεγαλύτερο αποκλεισμό".

Για τον Martin Wolf, η παγκοσμιοποίηση είναι "μία διαδικασία ολοκλήρωσης των αγορών για τα αγαθά, τις υπηρεσίες, τα κεφάλαια, ίσως και για το εργατικό δυναμικό, μια διαρκώς εξελισσόμενη διαδικασία μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο".

Η παγκοσμιοποίηση είναι δηλαδή η δημιουργία μιας παγκόσμιας αγοράς που θα αντικαταστήσει τις αγορές των διαφόρων κρατών. Τι σημαίνει, δηλαδή, αυτό, στην πράξη; Δημιουργείται μια σχετικά ομοιογενής παγκόσμια αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Οι επιχειρήσεις μεγαλώνουν για να ανταποκριθούν στο μέγεθος της αγοράς και να περιορίσουν το κόστος τους. Σχηματικά: Μια βιομηχανία παιχνιδιών στις ΗΠΑ και μια άλλη στη Μαλαισία πρέπει να προσφέρουν το ίδιο προϊόν, στην ίδια τιμή, όταν οι μισθοί στη Μαλαισία είναι δεκάδες φορές χαμηλότεροι 9,5 δολ. το μεροκάματο στη Μαλαισία, 2 δολ. στη Κίνα, 80 δολ. στις ΗΠΑ). Εάν η αμερικανική βιομηχανία δεν μπορεί να προσφέρει ανταγωνιστικές τιμές, ή θα μεταφέρει την παραγωγή της στη Μαλαισία, ή θα πληρώσει... μαλαισιανούς μισθούς ή θα κλείσει. Το πλεονέκτημα είναι ότι, παντού, θα κυκλοφορούν έτσι πολύ φθηνά παιχνίδια για τον καταναλωτή. Το μειονέκτημα, όμως, είναι ότι τα «κεκτημένα» (κράτος πρόνοιας, περίθαλψη, σύνταξη κ.ά.), που αυξάνουν το εργασιακό κόστος, κινδυνεύουν -και ήδη συρρικνώνονται.

Στην πραγματικότητα, βεβαίως, το «κλειδί» είναι το τεχνολογικό επίπεδο, που εξασφαλίζει υψηλή παραγωγικότητα. Γι' αυτό και τα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας έχουν μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία και υψηλότερα περιθώρια κέρδους. Σε χώρες όπως η Ταϊβάν π.χ., κατασκευάζονται τα περισσότερα «κουτιά» για υπολογιστές (με πολύ μικρό περιθώριο κέρδους) αλλά 9 στους 10 υπολογιστές χρησιμοποιούν επεξεργαστές (τσιπάκια) της αμερικανικής Intel τα οποία έχουν προστιθέμενη αξία πάνω από 65%. Γι' αυτό και οι πολυεθνικές τοποθετούν το κέντρο διοίκησης στη Δύση και τις παραγωγικές μονάδες τους στην περιφέρεια ή προμηθεύονται τα προϊόντα από «ντόπιους» υπεργολάβους τους εκεί.

2.2 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η παγκοσμιοποίηση/διεθνοποίηση ταυτίζεται με διάφορες τάσεις οι οποίες έκαναν την εμφάνισή τους ή ενισχύθηκαν σημαντικά μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Ως χαρακτηριστικά της «παγκοσμιοποίησης», θεωρούνται η ταυτόχρονη επικοινωνία σε ολόκληρο τον πλανήτη, η πληθώρα υπερσυνοριακών οργανώσεων με διακρατικό χαρακτήρα (Ε.Ε., ΝΑΤΟ, ΟΟΣΑ, ΝΑΡΤΑ, ΑΣΕΑΝ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΔΝΤ, Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου κτλ.), η ταυτόχρονη διαχείριση χρήματος και κεφαλαίων οπουδήποτε στον κόσμο, ο όλο και περισσότερο παγκόσμιος χαρακτήρας του μάρκετινγκ προϊόντων και υπηρεσιών, η παγκόσμια διάσταση των οικολογικών επιπτώσεων στο περιβάλλον και η δημιουργία συνείδησης παγκοσμιότητας που επεκτείνεται συνεχώς σε τομείς της οικονομίας, της πληροφορίας, των ηλεκτρονικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας, της παιδείας κ.ά., όπου μέσω αυτών τίθενται οι βάσεις μιας παγκόσμιας κουλτούρας (Ε.Κ.Ο.Μ.Ε., 1998). Ισχυρίζονται ότι «Στις μέρες μας οι εθνικές οικονομίες αναμφισβήτητα συγχωνεύονται με έναν σταθερά αναπτυσσόμενο ρυθμό, καθώς αυξάνονται οι δια-συνοριακές ροές αγαθών, εργασίας και κεφαλαίου...» (Σ. Αμπατζόπουλος, 1998) και πως η ατμομηχανή της «παγκοσμιοποίησης» είναι ο παγκόσμιος (υπερεθνικός) καπιταλισμός, όπου οι παραγωγοί και οι επενδυτές συμπεριφέρονται όλο και περισσότερο ως αν η παγκόσμια οικονομία να αποτελούνταν από μια ενιαία αγορά και από έναν ενιαίο χώρο παραγωγής (Ε.Κ.Ο.Μ.Ε., ό.π.). Όμως αμφισβητείται το κατά πόσο αυτές οι τάσεις υπάρχουν πραγματικά.

Τα προβλήματα και διλήμματα που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση είναι ακριβώς τα ίδια με αυτά που προκύπτουν από την ελεύθερη αγορά στο κρατικό επίπεδο. Η μόνη διαφορά είναι ότι δεν μιλάμε πλέον για το κρατικό επίπεδο αλλά για το παγκόσμιο επίπεδο.

Από την μελέτη του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος, όπως σήμερα έχει διαμορφωθεί προκύπτει αναμφισβήτητα , ότι η παγκοσμιοποίηση αποτελεί μια σύγχρονη πραγματικότητα μη αναστρέψιμη και συνεπώς όποιος δεν ενσωματωθεί σε αυτήν θα βρεθεί σύντομα “εκτός νυμφώνος”. Σύμφωνα με την άποψη του Robert Wrigt, επισκέπτη καθηγητή του Πανεπιστημίου του Πενσυλβάνια, που δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2000 στον Οικονομικό Ταχυδρόμο, οι πάντες συμφωνούν σε δυο σημεία σχετικά με την παγκοσμιοποίηση : Πρώτον ότι δεν είναι εφικτό να ανακοπεί η πορεία της και δεύτερον ότι κάνει τον κόσμο πλουσιότερο. Είναι ασυγκράτητη και καθοδηγείται από πολλούς ανθρώπους αποφασισμένους να αυξήσουν τον πλούτο τους.

Είναι πολιτικό ζήτημα η παγκοσμιοποίηση; Είναι τόσο «πολιτική», όσο «πολιτική» είναι και η οικονομία. Η πολιτική εξουσία παραμένει οργανωμένη σε εθνική βάση, ενώ η οικονομία (και η οικονομική εξουσία) οργανώνεται, πλέον, σε διεθνή βάση. Σε μια εθνική αγορά, η κυβέρνηση, εφόσον πιέζεται από την κοινωνία, μπορεί π.χ. να παρέμβει για να αυξήσει τους φόρους, για να ασκήσει κοινωνική πολιτική, να αποτρέψει απολύσεις ή μείωση μισθών σε μία επιχείρηση. Εάν, όμως, η επιχείρηση μπορεί, την άλλη μέρα, να «μετακομίσει» αλλού, η εθνική κυβέρνηση αναγκάζεται να δημιουργήσει ένα φιλελεύθερο οικονομικό περιβάλλον για να διατηρεί και να προσελκύει τις επενδύσεις.

Αναλύοντας την οικονομική πτυχή της παγκοσμιοποίησης. Ο κύριος στόχος όλων των οικονομικών δραστηριοτήτων είναι η μεγιστοποίηση της παραγωγής και κατανάλωσης αγαθών και υπηρεσιών από τους περιορισμένους πόρους που έχουμε στη διάθεση μας. Τα αγαθά αυτά μπορεί να είναι πολυτελή αυτοκίνητα, είδη πρώτης ανάγκης, όπως τρόφιμα και ιατρικές υπηρεσίες, αλλά και περιβαλλοντικά αγαθά όπως καθαρός αέρας και δάση ή ακόμα και έργα τέχνης, θεατρικές παραστάσεις κλπ. Με άλλα λόγια οτιδήποτε ζητούμε μπορεί να χαρακτηριστεί σαν ένα από τα αγαθά τα οποία θέλουμε να παράξουμε από τους περιορισμένους πόρους που μας προσφέρει ο πλανήτης μας.

Η παγκοσμιοποίηση είναι αποτέλεσμα της ανάπτυξης της τεχνολογίας. Η τεχνολογία αλλάζει συνεχώς τον τρόπο με τον οποίο παράγουμε τα διάφορα αγαθά

που χρειαζόμαστε από τους περιορισμένους πόρους που διαθέτουμε. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αλλαγή του μεγέθους των οικονομικών ομάδων.

Ραγδαίες αλλαγές παρατηρούνται στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον με την είσοδο νέων τεχνολογιών, την αλματώδη ανάπτυξη των τηλεπικοινωνιών, την τεράστια κίνηση κεφαλαίων, την αύξηση των διεθνών εμπορικών συναλλαγών, τη βαθμιαία άρση των πολλαπλών προστατευτικών εμποδίων και τις ριζικές αλλαγές στη διαχείριση των ανθρώπινων και άλλων πόρων .

Άρα οι δυνάμεις που σπρώχνουν προς την παγκοσμιοποίηση ήταν πάντα παρούσες αλλά η ανάπτυξη της τεχνολογίας ήταν τόσο αργή που δεν ήταν δυνατό να παρατηρηθεί στο διάστημα μιας ανθρώπινης ζωής. Όλα αυτά άλλαξαν όταν ο ρυθμός ανάπτυξης της τεχνολογίας έφτασε στους σημερινούς ξέφρενους ρυθμούς με αποτέλεσμα να είμαστε όλοι σε θέση όχι μόνο να αντιληφθούμε το φαινόμενο αλλά και να χρειάζεται να προσαρμοστούμε σε αυτό.

Βλέποντας, λοιπόν, το φαινόμενο μέσα από αυτό το φακό καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η παγκοσμιοποίηση είναι αναπόφευκτη και είτε μας αρέσει είτε όχι δεν μπορούμε να την σταματήσουμε. Οποιαδήποτε εμπόδια βάλουμε στο δρόμο της αργά η γρήγορα θα αναπτυχθεί η τεχνολογία που θα τα υπερπηδήσει. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε και να την καθυστερήσουμε, παρόλο που αυτό δεν θα ήταν θεμιτό. Η παγκοσμιοποίηση επιβάλλει συνεχώς την βελτίωση της ποιότητας, τον εντοπισμό των αναγκών των πελατών, την επιδίωξη συνεργασιών με άλλες επιχειρήσεις και την ανεύρεση νέων αγορών. Είναι καταδικασμένες σε αφανισμό οι επιχειρήσεις που δεν θα απευθυνθούν παντού μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου.

Η παγκόσμια αγορά προ του πρώτου παγκοσμίου πολέμου ήταν πιο παγκοσμιοποιημένη από τη σημερινή σύμφωνα με κάποιους ερευνητές.

Η οικονομική θεωρία, λοιπόν, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και της διακίνησης εργατικού δυναμικού και κεφαλαίου οδηγεί στην αύξηση του μέσου βιοτικού επιπέδου για όλες τις χώρες. Η απασχόληση όλων στις βιομηχανίες που η κάθε χώρα έχει πλεονέκτημα οδηγεί σε αύξηση της παραγωγής και ταυτοχρόνως αύξηση του εθνικού εισοδήματος. Άρα η παγκοσμιοποίηση θα οδηγήσει σε ψηλότερα εισοδήματα και χαμηλότερες τιμές.

Με βάση λοιπόν την οικονομική θεωρία μπορούμε να μελετήσουμε τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης και να βρούμε τρόπους να αντιμετωπίσουμε προβλήματα που πιθανόν να προκύψουν. Πολλοί αντιδρούν στη παγκοσμιοποίηση γιατί αυτή, όπως ισχυρίζονται, θα αυξήσει τη φτώχεια. Για να αναλύσουμε τις επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στην φτώχεια πρέπει να εξετάσουμε τα διάφορα είδη φτώχειας ξεχωριστά. Υπάρχουν τουλάχιστον δύο είδη φτώχειας: αυτής στις ανεπτυγμένες χώρες και αυτής στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης είναι πολύ διαφορετικές στην κάθε περίπτωση.

Ξεκινάμε με την ανάλυση των επιπτώσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες, θα ισχυριστούμε ότι η παγκοσμιοποίηση είναι το καλύτερο όπλο που διαθέτουμε για την εξάλειψη αυτού του είδους της φτώχειας. Ο ισχυρισμός αυτός στηρίζεται από τα ακόλουθα επιχειρήματα:

- Η παγκοσμιοποίηση θα οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγής των αγαθών που οι φτωχές χώρες έχουν πλεονεκτήματα και άρα θα αυξηθεί και το εισόδημα τους.
- Η αύξηση της παραγωγής όλων των αγαθών παγκοσμίως θα μειώσει τις τιμές τους και έτσι όλοι θα μπορούν να αγοράσουν περισσότερα αγαθά.
- Διάφορες πολυεθνικές επιχειρήσεις θα μεταφέρουν την παραγωγή τους στις χώρες αυτές για να εκμεταλλευτούν το φθηνό εργατικό δυναμικό τους. Όμως για να μπορέσουν να πείσουν οποιοδήποτε να εργαστεί κοντά τους θα πρέπει να του προσφέρουν περισσότερα από τα σημερινά του εισοδήματα. Άρα τα εισοδήματα του ανειδίκευτου εργατικού δυναμικού των χωρών αυτών θα αυξηθούν.
- Ο ανταγωνισμός μεταξύ των διαφόρων πολυεθνικών επιχειρήσεων για ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό στον τρίτο κόσμο θα αυξήσει τη ζήτηση για τις υπηρεσίες του και έτσι θα αυξηθούν και τα εισοδήματα της τάξης αυτής.
- Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις θα μεταφέρουν στις χώρες αυτές τεχνολογία και τεχνογνωσία και έτσι με την πάροδο του χρόνου το ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό θα αποκτήσει τις ικανότητες που χρειάζεται για να μεταπηδήσει σε βιομηχανίες με ψηλότερους μισθούς.

Άρα στις χώρες του τρίτου κόσμου η παγκοσμιοποίηση θα αυξήσει τα εισοδήματα της πιο φτωχής τάξης και ταυτοχρόνως θα χαμηλώσει τις τιμές όλων των

αγαθών. Η παγκοσμιοποίηση δεν θα αυξήσει τα εισοδήματα των φτωχών του τρίτου κόσμου σε τέτοιο σημείο που θα θεωρούνταν αποδεκτά στις αναπτυγμένες χώρες σε σύντομο χρονικό διάστημα. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο χρειάζονται δεκαετίες.

Τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά στις αναπτυγμένες χώρες. Οι φτωχοί στις αναπτυγμένες χώρες είναι το ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό. Οι μισθοί στις χώρες αυτές είναι σχετικά ψηλοί και έτσι αργά ή γρήγορα θα χάσουν τις δουλειές τους αφού οι βιομηχανίες στις οποίες εργάζονται θα μεταφερθούν στις χώρες του τρίτου κόσμου. Τα εισοδήματα της τάξης αυτής κατά πάσα πιθανότητα θα μειωθούν. Μακροπρόθεσμα, το πρόβλημα αυτό δεν θα υφίσταται αφού το εργατικό δυναμικό θα απασχολείται στις βιομηχανίες που η χώρα θα έχει πλεονέκτημα. Βραχυπρόθεσμα όμως η τάξη αυτή θα καταλήξει σε χειρότερη μοίρα παρόλο που θα μπορεί να εκμεταλλευτεί τις χαμηλότερες τιμές διεθνώς.

Ένας γκουρού της νεοφιλελεύθερης σκέψης ο Δρ. Τομ Πάλμερ σε συνέντευξή του τον Οκτώβριο του 2000 στον Οικονομικό Ταχυδρόμο θεωρεί ως μια από τις μεγαλύτερες απειλές της παγκόσμιας οικονομίας την αντίδραση εναντίον των ελεύθερων συναλλαγών, δηλαδή του ελεύθερου εμπορίου. Θεωρεί καταστροφική την επιστροφή στον προστατευτισμό, ο οποίος οδήγησε τον περασμένο αιώνα σε δυο παγκόσμιους πολέμους. Η θέση των εργαζομένων του τρίτου κόσμου που απασχολούνται στην εξαγωγική βιομηχανία έχει βελτιωθεί κατά πολύ χωρίς βέβαια να φθάσει εκείνη των συναδέλφων τους των αναπτυγμένων χωρών. Τέλος επιρρίπτει ευθύνες για την ανάπτυξη του κινήματος κατά της παγκοσμιοποίησης στους τεχνοκράτες των διεθνών οικονομικών οργανισμών που στην επιχειρηματολογία τους έπρεπε να περιλάβουν και το επιχείρημα της ελευθερίας και όχι μόνον της αποτελεσματικότητας.

Μια άλλη σημαντική ανησυχία για την παγκοσμιοποίηση είναι ότι αυτή θα οδηγήσει σε μια αγορά όπου οι πολυεθνικές επιχειρήσεις θα μονοπωλούν τα πάντα και θα εκμεταλλεύονται τους καταναλωτές. Και αυτό το θέμα μπορούμε να το αναλύσουμε μέσα στο ίδιο γενικό πλαίσιο. Η παγκοσμιοποίηση είναι η δημιουργία μιας ενιαίας παγκόσμιας αγοράς. Τα προβλήματα των αγορών είναι γνωστά καθώς και ο τρόπος αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών. Ένα πρόβλημα το οποίο χρειάζεται κρατική παρέμβαση είναι και το θέμα της προστασίας του ανταγωνισμού. Η αγορά δεν μπορεί από μόνη της να εξασφαλίσει υγιή ανταγωνισμό σε όλες τις

βιομηχανίες και έτσι χρειάζεται μια αρχή να παρεμβαίνει όπου χρειάζεται. Οι περισσότερες προηγμένες χώρες διαθέτουν μια τέτοια αρχή. Και πάλι το πρόβλημα δεν είναι η παγκοσμιοποίηση αλλά η πιθανή έλλειψη υγιούς ανταγωνισμού. Άρα ο τρόπος να αντιμετωπιστεί δεν είναι ο περιορισμός της αγοράς αλλά η προστασία του ανταγωνισμού.

Η παγκοσμιοποίηση αυξάνει τις κοινωνικές ανισότητες στον πλανήτη;

Αποδεδειγμένα! Οι υποστηρικτές της όμως, επικαλούνται την αύξηση του βιοτικού επιπέδου σε πολλές αναπτυσσόμενες (και άλλοτε φτωχές) χώρες: Στην Ταϊβάν, στο Χονγκ-Κονγκ και στη Σιγκαπούρη, το βιοτικό επίπεδο αυξήθηκε ταχύτερα ακόμα και από αυτό της Δύσης. Ταυτόχρονα, η κατάσταση έχει χειροτερέψει σε πολλές χώρες του άλλοτε λεγόμενου τρίτου κόσμου.

Οι υπέρμαχοι της παγκοσμιοποίησης πιστεύουν ότι οι ανισότητες των μισθών, μέσα σε μια χώρα, οφείλονται περισσότερο σε εσωτερικούς παράγοντες, όπως κυρίως η τεχνολογική πρόοδος που «υποβαθμίζει» ορισμένα επαγγέλματα. Η «άλλη πλευρά» διαπιστώνει ότι τα οφέλη της παγκοσμιοποίησης διοχετεύονται μονομερώς ή δυσανάλογα στους ισχυρούς πόλους του συστήματος (τις πιο ανεπτυγμένες χώρες) οι οποίες αφαιμάσσουν πόρους, πρώτες ύλες αλλά και κεφάλαια, βελτιώνοντας τη δική τους θέση σε ένα «νέο-αποικιακό» μοντέλο.

Υπάρχει, άραγε, «καλή» και «κακή» παγκοσμιοποίηση;

Οι υποστηρικτές της βλέπουν σ' αυτήν την ιδανική λύση για να αυξηθεί ο συνολικός πλούτος και, μέσω της αγοράς, να κατανεμηθεί «δίκαια» (ή «αποτελεσματικά») στο σύνολο του πλανήτη. Αρκετοί από τους «εχθρούς» της απορρίπτουν περισσότερο τις ανισότητες που δημιουργούνται στη διαδικασία παγκοσμιοποίησης, παρά το ίδιο το φαινόμενο, καθώς υπάρχουν δισεκατομμύρια άνθρωποι που λιμοκτονούν, ανά τον κόσμο, και περιμένουν πώς και πώς, να «παγκοσμιοποιηθούν». (Εστω και 9,5 δολάρια μεροκάματο στη Μαλαισία, από μια ψυχή πολυεθνική που σε εκμεταλλεύεται στυγνά είναι καλύτερα από... καθόλου μεροκάματο, όπως, π.χ., στο Μπαγκλαντές). Από την άλλη πλευρά, η

παγκοσμιοποίηση έχει και τα καλά της: Επικοινωνία μεταξύ των λαών, διάδοση της γνώσης και της τεχνολογίας και κ.λπ.

Μπορεί να σταματήσει η παγκοσμιοποίηση;

Μέχρι στιγμής, το φαινόμενο εξελίσσεται ολίγον «αυτόματα», προκαλώντας αμηχανία και στις περισσότερες πολιτικές δυνάμεις, που βλέπουν τα οικονομικά και πολιτιστικά δεδομένα να τους ξεπερνούν και τους πολίτες-ψηφοφόρους τους να διαμαρτύρονται. Οργανισμοί όπως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα υπήρξαν βασικοί προπαγανδιστές των αξιών της ελεύθερης αγοράς αλλά δεν διαθέτουν μέσα για να διαχειριστούν τις νέες καταστάσεις. Είναι βέβαιο ότι χρειάζονται νέοι θεσμοί, σε διεθνές επίπεδο που θα επιβάλουν νέες κατευθύνσεις, με προσανατολισμό σε αξίες όπως η αλληλεγγύη και η κοινωνική δικαιοσύνη.

Είναι σε κρίση η παγκοσμιοποίηση;

Ένα από τα πλεονεκτήματα που έβρισκαν οι υποστηρικτές της είναι ότι η παγκοσμιοποίηση είχε εξαλείψει τους παραδοσιακούς οικονομικούς κύκλους ανάπτυξης-ύφεσης, καθώς η παγκόσμια οικονομία αναπτύσσεται σταθερά, τα τελευταία 12 χρόνια. Η αντίληψη αυτή δοκιμάζεται σκληρά, σήμερα, καθώς η διεθνής οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται και οι ειδήσεις για μειώσεις κερδών και απολύσεις επιτείνουν τη νομισματική και χρηματιστηριακή αστάθεια. Επιπλέον, η οικονομική παγκοσμιοποίηση δεν εξελίσσεται μέσα σε ένα περιβάλλον συνεργασίας μεταξύ των μεγάλων οικονομικών δυνάμεων. Η επαπειλούμενη ύφεση, ο ανταγωνισμός μεταξύ ΗΠΑ και Ε.Ε., η μεγάλη πτώση του ευρώ, η «απειλή» που αισθάνονται οι ΗΠΑ από την ανερχόμενη Κίνα συνιστούν ήδη ένα εκρηκτικό κοκτέιλ.

2.3 ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

2.3.1 NAFTA (Βορειοαμερικανική Ένωση Ελεύθερων Συναλλαγών)

Η NAFTA (North American Free Trade Agreement) υπογράφηκε μεταξύ του Καναδά των Ηνωμένων Πολιτειών και του Μεξικού, τον Ιανουάριο του 1994. Η συμφωνία ευνοεί τις εμπορικές συναλλαγές και τις επενδύσεις μεταξύ των τριών χωρών. Προβλέπει σταδιακή εξάλειψη όλων των δασμολογικών φραγμών μεταξύ των μελών και την εναρμόνιση των κανόνων τους σε θέματα κινητικότητας κεφαλαίων, υπηρεσιών, πνευματικής ιδιοκτησίας και ανταγωνισμού. Ο θεσμικός μηχανισμός της είναι αρκετά περιορισμένος. Υπάρχει ένα όργανο επίλυσης των διαφορών του οποίου η λειτουργία μοιάζει με το αντίστοιχο του ΠΟΕ. Η ιδιαιτερότητα της NAFTA σε σχέση με άλλες περιφερειακές συμφωνίες είναι ότι συνδέει δύο αναπτυγμένες χώρες (τον Καναδά και τις ΗΠΑ) με μια αναδυόμενη χώρα (το Μεξικό).

2.3.2 ASEAN (Association of South East Asian Nations)

Η ASEAN (Ένωση των Χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας), που ιδρύθηκε το 1967 στη Μπανγκόκ, συγκεντρώνει το 2002 της εξής χώρες: Μπρουνέι, Καμπότζη, Ινδονησία, Λάος, Μαλαισία, Μιανμάρ, (Βιρμανία), Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη, Ταϊλάνδη και Βιετνάμ. Στόχος είναι η δημιουργία ζώνης ελεύθερων συναλλαγών και ευνοϊκή μεταχείριση των εισερχόμενων ξένων κεφαλαίων.

2.3.3 Παγκόσμια Τράπεζα

Ο όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας περιλαμβάνει πέντε οργανισμούς. Η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (ΔΤΑΑ), που ιδρύθηκε το 1945, έχει σκοπό τη μείωση της φτώχειας των χωρών μεσαίων εισοδημάτων και των φτωχών υπερχρεωμένων χωρών. Υποστηρίζει την ανάπτυξη με δάνεια, εγγυήσεις και δωρεάν υπηρεσίες, ιδίως παροχή συμβουλών. Οι χώρες μέλη, 184 το 2002, είναι οι κάτοχοι του κεφαλαίου της τράπεζας. Τα κεφάλαια προέρχονται, κατά κύριο λόγο, από τις διεθνείς χρηματαγορές, με εκδόσεις ομολόγων. Η Διεθνής Εταιρεία Ανάπτυξης χορηγεί άτοκα δάνεια στις φτωχότερες χώρες, χάρη σε συνεισφορές των πλουσιότερων χωρών. Η Διεθνής Εταιρεία Χρηματοδοτήσεων οργανώνει χρηματοδοτήσεις σε συνεργασία με άλλους επενδυτές, συνήθως ιδιώτες, για να

καταστεί δυνατή η υλοποίηση προγραμμάτων σε αναπτυσσόμενες χώρες. Η Υπηρεσία Εγγύησης Πολυμερών Επενδύσεων εξασφαλίζει τους ξένους επενδυτές που χρηματοδοτούν προγράμματα σε αναπτυσσόμενες χώρες έναντι ζημιών που συνδέονται με μη εμπορικούς κινδύνους. Το Διεθνές Κέντρο για τη Διευθέτηση Επενδυτικών Διαφορών οργανώνει το συμβιβασμό και τη διαιτησία, αν χρειαστεί, των διαφορών μεταξύ ξένων επενδυτών και κρατών στα οποία πραγματοποιήθηκαν οι επενδύσεις.

2.3.4 Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ιδρύθηκε με απόφαση της διάσκεψης του Μπρέτον Γουντς το 1944 και άρχισε να λειτουργεί το Δεκέμβριο του 1945, κατόπιν επικύρωσης του καταστατικού. Η έδρα του βρίσκεται στην Ουάσιγκτον. Τον Αύγουστο του 2002, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αριθμούσε 184 μέλη. Γενικός Διευθυντής είναι ο Horst Kohler (Γερμανία) και διαθέτει 2650 υπαλλήλους από 140 διαφορετικές χώρες. Οι στόχοι του αναφέρονται στο άρθρο 1 του καταστατικού είναι: ενθάρρυνση της Διεθνούς Νομισματικής Συνεργασίας, διευκόλυνση του παγκόσμιου εμπορίου, προώθηση της σταθερότητας των συναλλαγών, βοήθεια για την εγκαθίδρυση πολυμερούς συστήματος πληρωμών, προσωρινή βοήθεια στις χώρες που αντιμετωπίζουν πρόβλημα με το ισοζύγιο πληρωμών. Οι βασικοί τομείς της δραστηριότητας του είναι σήμερα η επιτήρηση των συναλλαγματικών πολιτικών και των μακροοικονομικών πολιτικών που υιοθετούνται από τα μέλη, η οικονομική βοήθεια με πιστώσεις και δάνεια στις χώρες-μέλη που αντιμετωπίζουν δυσχέρειες στο ισοζύγιο πληρωμών, η χορήγηση χαμηλότοκων δανείων για τη μείωση της φτώχειας και την ενίσχυση της ανάπτυξης, η θέσπιση ελαφρύνσεων του χρέους στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας για τις φτωχές χώρες. Επιπλέον, προσφέρει τεχνική βοήθεια για να συνδράμει τις χώρες στον καλύτερο σχεδιασμό και την ορθότερη διαχείριση των μακροοικονομικών πολιτικών τους. Το ανώτατο όργανο λήψης αποφάσεων είναι το συμβούλιο των διοικητών, που απαρτίζεται από τους υπουργούς οικονομικών ή τους διοικητές των κεντρικών τραπεζών και συνέρχεται μια φορά το χρόνο. Το διοικητικό συμβούλιο, που αποτελείται από 24 διοικητές που εκπροσωπούν τις 184 χώρες-μέλη, εξασφαλίζει τη διαχείριση των τρεχουσών υποθέσεων.

2.3.5 Mercosur (Mercado comun del Sur)

Στις 26 Μαρτίου 1991, η Αργεντινή, η Βραζιλία και η Ουρουγουάη αποφασίζουν, με την συνθήκη της Ασασιόν, να δημιουργήσουν μία κοινή αγορά, που χαρακτηρίζεται ως κοινή της Νοτίου Αμερικής. Σκοπός είναι η ολοκλήρωση των τεσσάρων χωρών με βάση την ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, υπηρεσιών και συντελεστών παραγωγής, η θέσπιση κοινού εξωτερικού δασμολογίου, η υιοθέτηση κοινής εμπορικής πολιτικής και ο συντονισμός των μακροοικονομικών πολιτικών. Το πρωτόκολλο του Ούρο Πρέτο (Δεκ. 1994) παρέχει τη θεσμική διάρθρωση της Mercosur.

2.3.6 ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης)

Ο ΟΟΣΑ, με έδρα το Παρίσι, είναι οργανισμός παροχής συμβουλών και εκπόνησης μελετών. Συγκεντρώνει χώρες που πιστεύουν στη δημοκρατία και έχουν επιλέξει την οικονομία της αγοράς. Το 2002 αριθμούσε 30 χώρες-μέλη : Γερμανία, Αυστραλία, Βέλγιο, Καναδάς, Ευρωπαϊκές Κοινότητες, Κορέα, Δανία, Ισπανία, Ηνωμένες Πολιτείες, Φιλανδία, Γαλλία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Μεξικό, Νορβηγία, Νέα Ζηλανδία, Ολλανδία, Πολωνία, Πορτογαλία, Σλοβακία, Τσεχία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία. Ο ΟΟΣΑ δημοσιεύει στατιστικές και αναλύσεις για την οικονομική κατάσταση των χωρών-μελών και, ενίοτε, τρίτων χωρών. Παρέχει εκτιμήσεις των οικονομικών πολιτικών και διατυπώνει συστάσεις για τις πολιτικές.

2.3.7 ΠΟΕ (Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου)

Ιδρύθηκε την 1η Ιανουαρίου 1995 κατόπιν των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης (1986-1994) και εδρεύει στη Γενεύη. Γενικός διευθυντής του, το Δεκέμβριο του 2002, ήταν ο Sopachai Panitchpakdi (Ταϊλάνδη). Την 1^η Ιανουαρίου 2002, αριθμούσε 144 χώρες-μέλη. Η γραμματεία του αποτελείται από 550 υπαλλήλους και ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 154 εκατομμύρια ελβετικά φράγκα για το 2003. Οι κυριότερες λειτουργίες του συνίστανται στη διαχείριση εμπορικών συμφωνιών που υπογράφονται από τα μέλη, στην οργάνωση πολυμερών

εμπορικών διαπραγματεύσεων, στη διευθέτηση εμπορικών διαφορών που εμπíπτουν στη δικαιοδοσία του, καθώς και στην παρακολούθηση των εμπορικών πολιτικών. Προσφέρει επίσης τεχνική βοήθεια στις αναπτυσσόμενες χώρες, συνεργάζεται με τους λοιπούς διεθνείς οργανισμούς και καθορίζει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει μια χώρα για να γίνει μέλος του ΠΟΕ. Οι αποφάσεις λαμβάνονται από τις υπουργικές διασκέψεις, που συγκεντρώνουν τους εκπροσώπους όλων των χωρών-μελών και πραγματοποιούνται τουλάχιστον μια φορά κάθε δύο χρόνια. Για τις τρέχουσες υποθέσεις αποφασίζει το Γενικό Συμβούλιο, που συνέρχεται τακτικά. Οι διαφορές διευθετούνται από το Όργανο Επίλυσης των Διαφορών βάσει αναφορών ειδικών ομάδων (ομάδες εμπειρογνομόνων). Είναι δυνατή η προσφυγή στο αρμόδιο όργανο. Ο ΠΟΕ αντικατέστησε, από το 1995, την GATT, ως οργανισμός αρμόδιος για την εποπτεία του πολυμερούς εμπορικού συστήματος.

2.3.8 Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Ευρωπαϊκή Ένωση(ΕΕ) δημιουργήθηκε το 1950, όταν έξι ευρωπαϊκές χώρες αποφάσισαν να ενωθούν οικονομικά. Η συνθήκη της Ρώμης του 1957 θεσμοθετεί αυτή τη βούληση τάσσοντας φιλόδοξους στόχους: ελεύθερη κυκλοφορία εμπορευμάτων, προσώπων και κεφαλαίων εντός της Ένωσης, υιοθέτηση κοινής εμπορικής πολιτικής έναντι άλλων χωρών του πλανήτη. Η Ενιαία Πράξη του 1985-1986 δίνει νέα ώθηση στη δυναμική της ολοκλήρωσης, μετά τις δυσκολίες της δεκαετίας του 1970. Το 2002, η ΕΕ αποτελείται από 15 χώρες: Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο, Δανία, Ισπανία, Φινλανδία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Πορτογαλία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία. Μεταξύ των χωρών-μελών, τα εμπορεύματα και τα κεφάλαια κυκλοφορούν ελεύθερα. Η εμπορική και αγροτική πολιτική είναι κοινές. Το Συμβούλιο της ΕΕ, που συγκεντρώνει τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων των 15 κρατών μελών, είναι το νομοθετικό όργανο

και το όργανο λήψης αποφάσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, της οποίας ο πρόεδρος το 2002 ήταν ο Ρομάνο Πρόντι (Ιταλία), επεξεργάζεται προτάσεις νομοθετικών διατάξεων που υποβάλλονται στο Συμβούλιο και, εφόσον εγκριθούν, μεριμνά για την εφαρμογή τους. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που εκλέγεται ανά πενταετία με καθολική ψηφοφορία, εξετάζει και εγκρίνει την ευρωπαϊκή νομοθεσία, κυρίως τον προϋπολογισμό. Δώδεκα από τις δεκαπέντε χώρες αποφάσισαν να προχωρήσουν περαιτέρω στην πορεία προς την ολοκλήρωση υιοθετώντας, το 2002, κοινό νόμισμα, το ευρώ, και αναθέτοντας τη νομισματική πολιτική τους στην Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Οι τρεις χώρες που δεν συμμετέχουν στη ζώνη του ευρώ το 2002, είναι η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Σουηδία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αριθμεί από 01/01/2007 είκοσι επτά κράτη-μέλη.

2.4 ΠΟΛΕΜΙΟΙ ΤΗΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗΣ

Οι επικριτές της οικονομικής πτυχής της παγκοσμιοποίησης υποστηρίζουν ότι δεν είναι, όπως δηλώνουν οι υποστηρικτές της, μια αναπόφευκτη διαδικασία η οποία πηγάζει φυσικά από τις οικονομικές ανάγκες όλων. Οι επικριτές συνήθως επισημαίνουν ότι η παγκοσμιοποίηση είναι μια διαδικασία που εξυπηρετεί τα συμφέροντα των εταιρειών, και αντιτάσσουν τη δυνατότητα καθιέρωσης εναλλακτικών θεσμών και πολιτικών, οι οποίοι θα αντιμετωπίσουν τις επιθυμίες των φτωχών και εργατικών τάξεων στον κόσμο, καθώς και τα περιβαλλοντικά θέματα, με πιο δίκαιο και σωστό τρόπο. Κάποιοι ζητούν μεταρρυθμίσεις (για ένα πιο ανθρώπινο είδος καπιταλισμού), ενώ άλλοι έχουν πιο επαναστατική προσέγγιση (υποστηρίζοντας εναλλακτικές προτάσεις στον καπιταλισμό) και άλλοι αντιδρούν θεωρώντας την παγκοσμιοποίηση ως καταστροφική για τη βιομηχανία και την απασχόληση της χώρας.

Αναφορικά με το φλέγον θέμα της παγκόσμιας μετανάστευσης, η διαμάχη εκτυλίσσεται γύρω από τις αιτίες (σε τι βαθμό είναι εθελοντική ή υποχρεωτική, απαραίτητη ή όχι), αλλά και τις συνέπειες (κατά πόσο είναι ωφέλιμη ή όχι, αν συμφέρει κοινωνικά ή περιβαλλοντικά). Οι υποστηρικτές θεωρούν τη μετανάστευση απλά σαν μια διαδικασία κατά την οποία μέλη του εργατικού δυναμικού μπορούν να πάνε από μία χώρα σε άλλη για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους, ενώ οι επικριτές

δίνουν έμφαση στις αρνητικές συνέπειες, όπως την οικονομική, πολιτική και περιβαλλοντική ανασφάλεια, και επισημαίνουν τον συσχετισμό μεταξύ μετανάστευσης και της τεράστιας ανάπτυξης φτωχών συνοικιών σε πόλεις του αναπτυσσόμενου κόσμου.

Υπάρχουν πολλά είδη "αντι-παγκοσμιοποίησης". Σε γενικές γραμμές, οι πολέμιοι ισχυρίζονται ότι τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης δεν ήταν αυτά που προβλέφθηκαν όταν ξεκίνησαν οι προσπάθειες για απελευθέρωση του εμπορίου και ότι πολλοί οργανισμοί που είναι αναμεμιγμένοι στο σύστημα της παγκοσμιοποίησης δεν λαμβάνουν υπ' όψη τα συμφέροντα των φτωχότερων χωρών, της εργατικής τάξης και του φυσικού περιβάλλοντος. Στο επίπεδο της οικονομίας, θεωρητικοί που υποστηρίζουν το δίκαιο εμπόριο δηλώνουν ότι το ελεύθερο εμπόριο χωρίς περιορισμούς ευνοεί τους πλούσιους σε βάρος των φτωχών.

2.5 Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΥΝΟΕΙ ΤΟΥΣ ΦΤΩΧΟΥΣ (ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΕΡΕΥΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΝΑΛΥΤΩΝ)

Μακριά από το να δημιουργεί φτώχεια, όπως ισχυρίζονται οι πολέμιοι, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας έχει μειώσει το ποσοστό των φτωχών απόκληρων σε όλο τον πλανήτη. Αυτό ισχυρίζεται μία αμφιλεγόμενη μελέτη που γράφτηκε από ομάδα επιφανών οικονομικών αναλυτών για λογαριασμό του Κέντρου Έρευνας Οικονομικής Πολιτικής (Center for Economic Policy Research) με έδρα το Λονδίνο. Η έρευνα χρησιμοποιεί στοιχεία του 1992, τα πιο πρόσφατα που υπάρχουν διαθέσιμα.

Σύμφωνα με την μελέτη το ελεύθερο εμπόριο, με την απαλλαγή από τους δασμούς και την άρση των περιορισμών στην διακίνηση των εμπορευμάτων και των υπηρεσιών έχει τονώσει την οικονομική ανάπτυξη και αύξησε τα εισοδήματα τόσο των πλουσίων, όσο και των φτωχών ταυτοχρόνως. Το ποσοστό του πληθυσμού της Γης που ζει κάτω από συνθήκες απόλυτης φτώχειας είναι σήμερα μικρότερο από ποτέ. Κι ενώ αποδέχεται πως το κόστος της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας απαιτεί την εφαρμογή πολιτικής ευρωστίας, η μελέτη αρνείται τους ισχυρισμούς των πολέμιων της παγκοσμιοποίησης πως ο δυτικός καπιταλισμός έχει καταστρέψει τους φτωχούς του κόσμου στο όνομα του κέρδους των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων και κυρίως αυτών των ΗΠΑ.

Η απάντηση σε αυτό είναι πως η ανισότητα στον πλούτο ανάμεσα στα πλουσιότερα και τα φτωχότερα κράτη, οφείλεται κατά κύριο λόγο στην στασιμότητα της οικονομίας των αφρικανικών χωρών, κάτι που δεν είναι αποτέλεσμα της παγκοσμιοποίησης. Η διανομή του εισοδήματος ανάμεσα στους πλούσιους και τους φτωχούς εντός των περισσότερων κρατών τείνει να γίνει πιο ισότιμη. Οι ισχυρισμοί των πολέμιων πως οι πολυεθνικές εταιρείες εκμεταλλεύονται τους εργαζόμενους στις αναπτυσσόμενες και υπανάπτυκτες χώρες, αντικρούονται με το επιχείρημα πως οι αμοιβές που δίνουν οι πολυεθνικές είναι συνήθως υψηλότερες από τον εθνικό μέσο όρο του μισθού και για αυτό οι πραγματικοί μισθοί αυξάνονται σε αυτές τις χώρες.

Η μελέτη προκάλεσε μία μάλλον χλιαρή αντίδραση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σε μία ομιλία όπου υιοθέτησε το συμπέρασμα της μελέτης, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Ρομάνο Πρόντι διαφοροποίησε την θέση της Επιτροπής σε ορισμένα σημεία της μελέτης λέγοντας πως δεν μπορεί να συμφωνήσει με όλη την ανάλυση. «Από πολλές απόψεις τα συμπεράσματα θα αποδειχθούν αμφιλεγόμενα για κάποιους,

τουλάχιστον για αυτούς που δεν ανήκουν στον κύκλο των επαγγελματιών της οικονομίας και πιστεύουν βαθύτατα στις αρνητικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης», δήλωσε ο Ρομάνο Πρόντι.

Η μελέτη παραδέχεται πως ο αριθμός των φτωχών ανθρώπων σε όλο τον κόσμο έχει μεταβληθεί ελάχιστα τα τελευταία 50 χρόνια. Όμως στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία αυτός ο αριθμός έχει μειωθεί σε λιγότερο από το μισό ως ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού που συνεχώς αυξάνεται, από 55% το 1950 σε 24% το 1992. Παρόλο που τόσοι πολλοί άνθρωποι ζουν κάτω από συνθήκες φτώχειας, το πρόβλημα έχει αναλογικά μειωθεί στο επίπεδο της παγκοσμιοποίησης.

Στον ισχυρισμό πως το χάσμα του πλούτου ανάμεσα στις πλούσιες και φτωχές χώρες είναι τώρα μεγαλύτερο από ποτέ, η μελέτη ενώ παραδέχεται πως η διακύμανση των εισοδημάτων είναι μεγαλύτερη από ποτέ, απαντά πως αυτό οφείλεται στην στασιμότητα της οικονομίας της Αφρικής την ίδια ώρα που οι οικονομίες άλλων χωρών αναπτύχθηκαν. Άλλες φτωχές χώρες, όπως η Ινδία και η Κίνα αναπτύχθηκαν ραγδαία. Η δυστυχία όμως της Αφρικής ίσως να μην σχετίζεται με την παγκοσμιοποίηση. Είναι δύσκολο να πει κάποιος αν οφείλεται στην μη επαρκή ένταξη στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία ή στο χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης, την αδύναμη διακυβέρνηση και την κατακερματισμένη κοινωνία των πολιτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΑΝΕΡΓΙΑ

3.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Ένα από τα σημαντικότερα οικονομικά προβλήματα ενός κράτους, το οποίο έχει βαθύτερες κοινωνικές προεκτάσεις, είναι το φαινόμενο της ανεργίας. Είναι φαινόμενο το οποίο συναντάται κυρίως στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες, χωρίς αυτό βέβαια να αποτελεί τον κανόνα, αφού το φαινόμενο της ανεργίας, ειδικά τα τελευταία χρόνια, έχει πάρει τη μορφή επιδημίας.

Η ανεργία έχει εισβάλει στους κόλπους των οικονομιών των διάφορων κρατών, ως επί το πλείστον των στοιχειωδώς αναπτυγμένων οικονομικά, με αποτέλεσμα να αποτελεί ένα είδος "ανίατης" ασθένειας που προσωρινά μόνο φαντάζει ότι μπορεί να αντιμετωπιστεί. Και πράγματι, το φαινόμενο της ανεργίας αποτελεί ένα δισεπίλυτο πρόβλημα, το οποίο χρειάζεται ένα συνδυασμό μέτρων και μία δέσμη αποφάσεων από το εκάστοτε κράτος, τα οποία πρακτικά πολλές φορές φαντάζουν ουτοπιστικά. Και αυτό γιατί χρειάζεται να υπάρξουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις, οι "ιδεώδεις" συνδυασμοί στα πλαίσια μιας οικονομίας, ώστε να υπάρξει ουσιαστική αντιμετώπιση του φαινομένου αυτού. Τα τελευταία χρόνια πάντως γίνονται προσπάθειες από τα διάφορα κράτη να αντιμετωπιστεί όσο το δυνατόν πιο ικανοποιητικά αυτό το πρόβλημα. Σε συνδυασμό μάλιστα με τις διάφορες ενώσεις και συμμαχίες στις οποίες ανήκουν τα περισσότερα εξ' αυτών, γίνεται προσπάθεια για αντιμετώπιση της ανεργίας σε ένα διεθνές πλαίσιο με βάση διάφορες παραμέτρους και ιδιομορφίες που παρουσιάζει το κάθε κράτος αυτόνομα, αλλά και σε συνδυασμό με την οικονομική ένωση που ανήκει.

3.2 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Γενικά με τον όρο ανεργία χαρακτηρίζεται αυτή η κατάσταση κατά την οποία ένα μέρος του εργατικού δυναμικού, ενώ προσφέρεται να εργαστεί, δεν βρίσκει δουλειά και υποχρεώνεται σε εργασιακή αδράνεια. Ως εργατικό δυναμικό ορίζεται το

σύνολο των ανθρώπων που μπορούν να προσφέρουν εργασία με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου. Τα όρια και η σύνθεση του εργατικού δυναμικού αλλάζουν. Από το είδος της εξαρτημένης εργασίας και τον τομέα της οικονομίας στον οποίο απασχολούνται, οι εργαζόμενοι διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες, από τις οποίες οι πιο βασικές είναι: α) Των ιδιωτικών υπαλλήλων γραφείων, βιομηχανικών, εμπορικών και λοιπών επιχειρήσεων, β) Μεγάλα τμήματα του εργατικού δυναμικού απασχολούνται στο εμπόριο, την παιδεία, τον τουρισμό, το χρηματοπιστωτικό σύστημα και σε άλλες υπηρεσίες. Ένα άλλο τμήμα που πλαισιώνει την εργατική τάξη, είναι αυτό της τεχνικής διανοήσης, που εργάζεται στην παραγωγή και τις υπηρεσίες. Οι μισθωτοί εργάτες είναι τμήμα του εργατικού δυναμικού. Από το συνολικό αριθμό των ατόμων που αποτελούν τον πληθυσμό της εργάσιμης ηλικίας ένα τμήμα μόνο προσφέρει την εργασία του. Το τμήμα αυτό αποτελεί τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό, ο οποίος περιλαμβάνει τα άτομα, τα οποία συνήθως προσφέρουν εργασία, δηλαδή τα άτομα εκείνα, που, για διάφορους λόγους, κατά την στιγμή που διενεργείται η απογραφή ή η δειγματοληπτική έρευνα δεν είναι σε θέση να προσφέρουν εργασία προσωρινά.

Σε αντιδιαστολή προς την έννοια του συνήθως οικονομικά ενεργού πληθυσμού, χρησιμοποιούμε την έννοια του εργατικού δυναμικού για να αναφερθούμε στο σύνολο των ατόμων που προσφέρει εργασία σε μια συγκεκριμένη περίοδο, συνήθως κατά την περίοδο της απογραφής ή της δειγματοληπτικής έρευνας. Συνήθως οι δύο αυτές έννοιες χρησιμοποιούνται εναλλακτικά και η πρακτική τείνει να τους προσδώσει κοινή ονομασία.

Ένα άτομο θεωρείται ότι προσφέρει εργασία όταν, ή εργάζεται, κατά την χρονική περίοδο αναφοράς ή απουσιάζει προσωρινά από την εργασία, την οποία συνήθως έχει, ή είναι άνεργο. Κατά συνέπεια, ο ορισμός του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και του εργατικού δυναμικού βασίζεται σε δύο ορισμούς: Στον ορισμό της απασχόλησης και στον ορισμό της ανεργίας.

Πέρα όμως από ένα γενικό όρο της ανεργίας, μπορούν να ειπωθούν και διάφοροι άλλοι ορισμοί οι οποίοι μπορούν να μοιάζουν ίδιοι ως προς τα γενικά τους στοιχεία, έχουν όμως μικρές αλλά ουσιώδεις διαφοροποιήσεις. Ένας απλούστατος ορισμός της ανεργίας θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι είναι η κατάσταση στην οποία υπάρχουν άνθρωποι που δεν έχουν δουλειά. Αυτός ο ορισμός όμως είναι τόσο γενικός που για ένα τόσο σημαντικό φαινόμενο όπως αυτό της ανεργίας, θα ήταν παρακινδυνευμένη η αποδοχή του.

Ένας άλλος ορισμός, ο οποίος χρησιμοποιείται σε διάφορες ανεπτυγμένες χώρες, θεωρεί άνεργο το άτομο το οποίο είναι ικανό για εργασία, αναζητεί κάποια δουλειά, χωρίς όμως να μπορεί να βρει. Σύμφωνα μ' αυτόν τον ορισμό δηλαδή, όταν υπάρχει δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης εργασίας, έχουμε την εμφάνιση του φαινομένου της ανεργίας. Για να θεωρηθεί όμως ένα άτομο άνεργο σύμφωνα μ' αυτό τον ορισμό, πρέπει να είναι ενεργό μέλος του εργατικού δυναμικού και να ζητάει εργασία. Για παράδειγμα οι φοιτητές και οι νοικοκυρές εκτελούν εργασία, αν όμως

δεν πληρώνονται δεν θεωρούνται εργαζόμενοι. Με το ίδιο όμως κριτήριο δεν θεωρούνται και άνεργοι, εκτός αν ψάχνουν δραστήρια για έμμισθη εργασία.

Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό, ο οποίος είναι κυρίως ποιοτικός, ανεργία είναι η αδυναμία εξεύρεσης εργασίας αμειβόμενης και ανάλογης με τα προσόντα, τις ικανότητες και τις κλίσεις του ατόμου. Σ' αυτή την τοποθέτηση δηλαδή, κάποιος που δεν μπορεί να βρει εργασία ανάλογη των τυπικών προσόντων του, τα οποία να ικανοποιούνται τόσο από κοινωνικής άποψης όσο και από χρηματικής.

Ανεργία επίσης, με παραδοχή ενός άλλου ορισμού, είναι εκείνη η κατάσταση της ακούσιας ανεργίας στην οποία περιέρχεται ο μισθωτός ενώ μπορεί και θέλει να εργαστεί. Στην ελληνική επικράτεια μάλιστα με βάση τον παραπάνω ορισμό και σύμφωνα με την έννοια του άρθρου 16 του νομοθετικού διατάγματος 2961/54 «περί συστάσεως ΟΑΕΔ» άνεργος θεωρείται εκείνος ο οποίος μετά την λήξη της σύμβασης εργασίας του δεν βρήκε νέα απασχόληση, εξαρτημένη ή μη.

Αναφερόμενοι πάντα στην ελληνική επικράτεια, άνεργοι σύμφωνα με την έννοια που χρησιμοποιεί η Ε.Σ.Υ.Ε.(Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος), θεωρούνται τα άτομα που δεν εργάστηκαν καθόλου κατά την εβδομάδα αναφοράς των στοιχείων, ούτε είχαν μια κανονική εργασία από την οποία απουσίαζαν προσωρινά λόγω ασθένειας, άδειας ή για άλλους λόγους και τα οποία ζητούσαν μισθωτή απασχόληση την οποία θα αναλάμβαναν αμέσως.

Ένας γενικός ορισμός πάντως που ισχύει σε γενικά πλαίσια σε όλες τις χώρες της Ε.Ε είναι ότι οι άνεργοι είναι πρόσωπα δηλωμένα στα γραφεία ευρέσεως εργασίας, τα οποία αναζητούν εργασία και είναι διαθέσιμα για άμεση ανάληψη μιας εργασίας.

Πέραν όλων των παραπάνω ορισμών όμως, είτε αυτοί εκφράζονται μέσω διάφορων στατιστικών υπηρεσιών ενός κράτους είτε μέσω διαφορετικών θεωριών και αντιλήψεων, δημιουργούνται διάφορα προβλήματα τα οποία συνίστανται στο γεγονός ότι όλοι οι ορισμοί σχεδόν θεωρούν απαραίτητη προϋπόθεση για τον χαρακτηρισμό κάποιου ως ανέργου την «ενεργητική αναζήτηση εργασίας», με αποτέλεσμα την δημιουργία των ακόλουθων ερωτημάτων :

A) Πως εννοείται η «ενεργητική αναζήτηση εργασίας» και

B) Πόση διάρκεια πρέπει να έχει;

Γι' αυτό θεωρείται σκόπιμο να παρατεθούν διάφοροι ορισμοί ανεργίας σε διάφορες χώρες της Ε.Ε., αφού υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στο πως αντιλαμβάνονται τα διάφορα κράτη την «ενεργητική αναζήτηση ανεργίας» και την χρονική διάρκεια που αυτή πρέπει να έχει.

GERMANIA: Άνεργοι είναι τα πρόσωπα που αναζητούν εργασία τουλάχιστον 20 ωρών την εβδομάδα.

ΓΑΛΛΙΑ: Άνεργοι είναι πρόσωπα που αναζητούν εργασία μόνιμη και πλήρους απασχόλησης και είναι γραμμένοι στα αρμόδια γραφεία απασχόλησης.

ΙΤΑΛΙΑ: Ως άνεργοι ορίζονται τα πρόσωπα που είναι γραμμένα στις αρμόδιες υπηρεσίες απασχόλησης, με εξαίρεση τις νοικοκυρές, που αναζητούν εργασία.

ΟΛΛΑΝΔΙΑ: Άνεργοι ορίζονται τα άτομα χωρίς εργασία, που αναζητούν να εργαστούν πλέον των 25 ωρών την εβδομάδα και είναι γραμμένοι στα γραφεία απασχολήσεως του αρμόδιου Υπουργείου.

ΒΕΛΓΙΟ: Άνεργοι είναι το σύνολο των α) άνεργων που λαμβάνουν επίδομα ανεργίας β) ανέργων υποχρεωτικά εγγεγραμμένων στα γραφεία Ευρέσεως εργασίας, γ) ατόμων που δεν εργάζονται και γράφονται προαιρετικά στα γραφεία απασχόλησης του αρμόδιου κυβερνητικού φορέα.

ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ: Άνεργοι είναι τα πρόσωπα που ζητούν εργασία τουλάχιστον 20 ωρών την εβδομάδα, μέσω του γραφείου απασχολήσεως.

ΑΓΓΛΙΑ: Άνεργοι είναι οι εγγεγραμμένοι στα γραφεία απασχόλησης, οι οποίοι ενδιαφέρονται για εργασία πέραν των 30 ωρών την εβδομάδα.

Με την παράθεση των παραπάνω ορισμών, φαίνεται η σπουδαιότητα του φαινομένου της ανεργίας, η οποία αποτελεί πραγματική κοινωνική μάστιγα, αποστερώντας από τους ανθρώπους τα μέσα βιοπορισμού των ίδιων και των οικογενειών τους, προκαλώντας κοινωνική αναταραχή κ.λπ.

3.3 ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Β' τρίμηνο 2007

Η Γενική Γραμματεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδος ανακοινώνει τα αποτελέσματα της δειγματοληπτικής Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για το Β' τρίμηνο του έτους 2007. Η έρευνα αυτή είναι εναρμονισμένη με τον Κανονισμό 577/98 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Η έρευνα είναι δειγματοληπτική και ο σχεδιασμός της βασίστηκε στα στοιχεία της Απογραφής Πληθυσμού έτους 2001. Η έρευνα σχεδιάστηκε εφαρμόζοντας τη δισταδιακή στρωματοποιημένη δειγματοληψία με πρωτογενή μονάδα δειγματοληψίας την επιφάνεια (ένα ή περισσότερα οικοδομικά τετράγωνα) και δευτερογενή το νοικοκυριό. Οι επιφάνειες που ερευνήθηκαν σε ολόκληρη την επικράτεια ανέρχονται συνολικά σε 2.640 και τα νοικοκυριά σε 30.651 (ποσοστό 0,73% επί του συνόλου των νοικοκυριών).

Τα χαρακτηριστικά της έρευνας (αριθμός των απασχολούμενων, ανέργων κλπ.) εκτιμήθηκαν με την εφαρμογή κατάλληλου αμερόληπτου εκτιμητή, ο υπολογισμός του οποίου βασίστηκε: α) στην πιθανότητα επιλογής των νοικοκυριών του δείγματος, β) στο ποσοστό ανταπόκρισης των νοικοκυριών του δείγματος σε κάθε πρωτογενή μονάδα δειγματοληψίας (επιφάνεια) και γ) στην κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο και ομάδες ηλικιών κάθε Περιφέρειας για το Β' τρίμηνο του έτους 2007. Η κατανομή του πληθυσμού κατά φύλο και ομάδες ηλικιών κάθε Περιφέρειας προέκυψε με προβολή που βασίστηκε στη διαχρονική τάση που

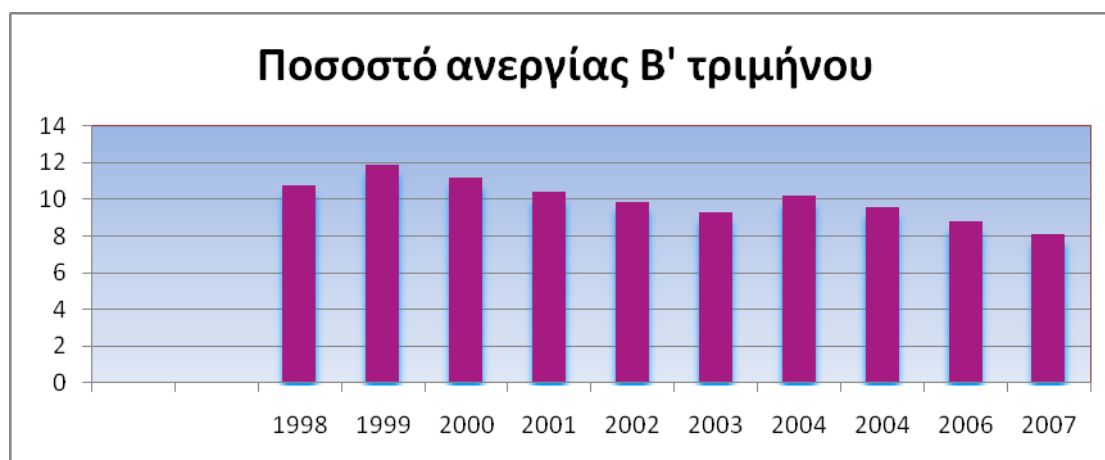
παρουσιάζει ο πληθυσμός της Χώρας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, καθώς και στον αριθμό των γεννήσεων, θανάτων και μεταναστών.

3.3.1 Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΣΟΣΤΩΝ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Κατά το Β' τρίμηνο του 2007 το ποσοστό ανεργίας (δηλαδή η επί τοις % αναλογία των ανέργων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού, που είναι το άθροισμα απασχολουμένων και ανέργων) ανήλθε σε 8,1%. Το αντίστοιχο τρίμηνο του 2006 ανερχόταν στο 8,8%. Είναι το μικρότερο ποσοστό ανεργίας από το 1998, έτος από το οποίο η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού άρχισε να διεξάγεται σε τριμηνιαία βάση (πίνακας 1).

Πίνακας 1. Ποσοστό ανεργίας κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους, για τα έτη 1998 – 2007

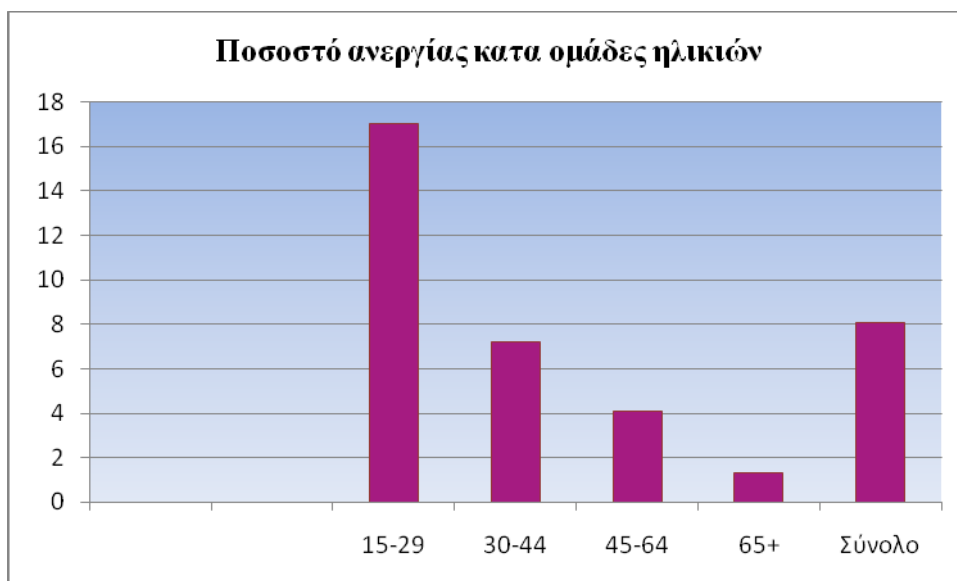
Έτος	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Ποσοστό ανεργίας Β' τριμήνου	10,8	11,9	11,2	10,4	9,9	9,3	10,2	9,6	8,8	8,1

Το ποσοστό του εργατικού δυναμικού στο σύνολο του πληθυσμού ηλικίας 15 ετών και άνω είναι 53,4% για το Β' τρίμηνο του 2007.

3.3.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (12,6%) εξακολουθεί να είναι υπερδιπλάσιο από εκείνο των ανδρών (5,0%).

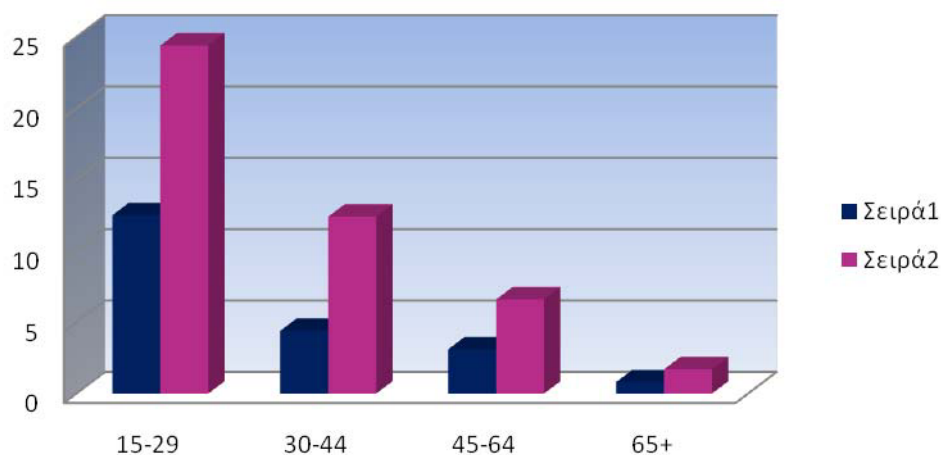

Από την κατά ομάδες ηλικιών διάρθρωση της ανεργίας προκύπτει ότι το υψηλότερο ποσοστό παρατηρείται στους νέους ηλικίας 15-29 ετών, όπου το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται στο 17,8%. Μάλιστα στις νέες γυναίκες το αντίστοιχο ποσοστό φθάνει στο 23,6% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού τους (πίνακας 2).

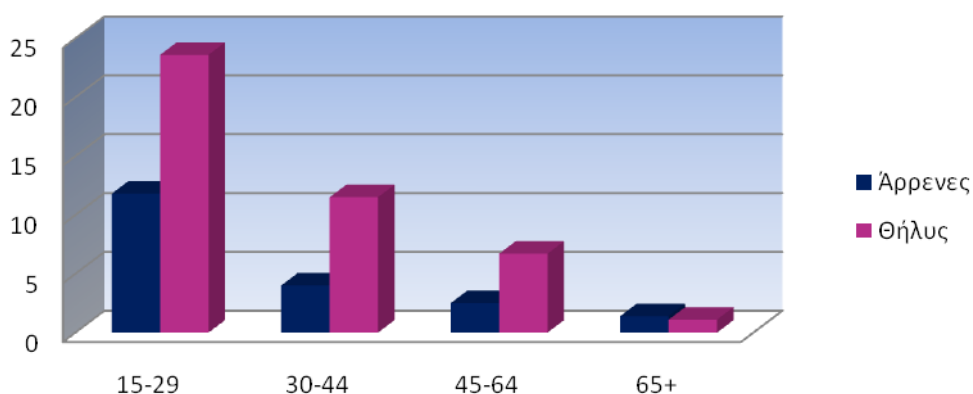
Πίνακας 2. Η ανεργία (%) κατά φύλο και ομάδες ηλικιών

Ηλικία	Β' τρίμηνο					
	2006			2007		
	Άρρενες	Θήλυς	Σύνολο	Άρρενες	Θήλυς	Σύνολο
15-29	12,5	24,4	17,8	11,8	23,6	17
30-44	4,4	12,4	7,9	4	11,5	7,2
45-64	3,1	6,6	4,4	2,5	6,7	4,1
65+	0,8	1,7	1,1	1,4	1,1	1,3
Σύνολο	5,6	13,4	13,4	5	12,6	8,1

Ανεργία κατά φύλλο και ομάδες ηλικιών 2006

Ανεργία κατά φύλλο και ομάδες ηλικιών 2007

Ως προς το επίπεδο εκπαίδευσης, το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται πάνω από το συνολικό ποσοστό, κυρίως, σε όσους δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο (9,6%), στους απόφοιτους ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης (10,1%), καθώς και σε όσους έχουν τελειώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (8,9%), το δε χαμηλότερο ποσοστό παρατηρείται στα άκρα, δηλαδή στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (5,8%), καθώς και στις κατηγορίες του πληθυσμού, που έχουν απολυτήριο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (6,9%) ή έχουν τελειώσει ορισμένες τάξεις αυτής της βαθμίδας (5,4%) (πίνακας 3).

Πίνακας 3. Η ανεργία (%) κατά φύλο και επίπεδο εκπαίδευσης

Επίπεδο εκπαίδευσης	Β τρίμηνο					
	2006			2007		
	Άρρενες	Θήλυς	Σύνολο	Άρρενες	Θήλυς	Σύνολο
Διδακτορικό ή μεταπτυχιακό	5,8	6,9	6,3	4,6	8,6	6,2
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	4	8,1	6	4	7,8	5,8
Πτυχίο Ανώτερης Τεχνολογικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	7	15,6	11,2	5,7	14,7	10,1
Απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης	5,7	16,7	10	5,2	14,7	8,9
Απολυτήριο τριτάξιας Μέσης Εκπαίδευσης	6,8	16,9	9,8	4,8	17	8,6
Απολυτήριο Δημοτικού	4,8	10,7	7	4,8	10,4	6,9
Μερικές τάξεις δημοτικού	2,4	4,1	3,1	2,1	9,7	5,4
Δεν πήγε καθόλου σχολείο	6,2	5,4	5,8	7,3	12,3	9,6
Σύνολο	5,6	13,4	8,8	5	12,6	8,1

Από το σύνολο των 398.006 ανέργων, το 88,5% αναζητά εργασία με πλήρη απασχόληση. Αναλυτικά, το 38,5% των ανέργων αναζητά αποκλειστικά πλήρη απασχόληση, ενώ το 50,0% αναζητά πλήρη αλλά είναι διατεθειμένο να εργαστεί στην ανάγκη και με μερική απασχόληση. Ένα σημαντικό ποσοστό ανέργων (12,9%) απέρριψε κάποια πρόταση για ανάληψη εργασίας, για διάφορους λόγους, οι κυριότεροι από τους οποίους είναι: α) δεν εξυπηρετούσε ο τύπος εργασίας (24,3%), β) οι μη ικανοποιητικές αποδοχές (20,4%) και γ) το γεγονός ότι δεν εξυπηρετούσε το ωράριο (15,7%). Το ποσοστό των «νέων ανέργων», δηλαδή όσων εισέρχονται για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας αναζητώντας απασχόληση, ανέρχεται στο 35,2% του συνόλου των ανέργων. Επισημαίνεται ότι, οι μακροχρόνια άνεργοι (αυτοί που αναζητούν πάνω από 12 μήνες εργασία, ανεξάρτητα αν είναι «νέοι» ή «παλαιοί» άνεργοι) αποτελούν το 52,3% του συνόλου.

Πίνακας 4

Το ποσοστό ανεργίας των ατόμων με ξένη υπηκοότητα, είναι σχεδόν ίδιο με το μέσο εθνικό (8,0% έναντι 8,1%). Αντίθετα, το ποσοστό των οικονομικά ενεργών ξένων υπηκόων παραμένει σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο μέσο εθνικό (71,3% έναντι 53,4%).

Σε επίπεδο Περιφέρειας το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στη Δυτική Μακεδονία με 11,6% και στην Ήπειρο με 10,1%. Στον αντίποδα, το μικρότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στην Κρήτη με 4,2% και στο Νότιο Αιγαίο και τη Θεσσαλία με 7,2% (Πίνακας 4).

Ποσοστό ανεργίας κατά Περιφέρεια		
Περιφέρειες	ποσοστά Τρίμηνο 2006	ποσοστά Τρίμηνα 2007
Σύνολο χώρας	8,8	8,1
Ανατολική Μακεδονία κ Θράκη	11,3	9,6
Κεντρική Μακεδονία	9,5	9
Δυτική Μακεδονία	14,8	11,6
Ήπειρος	9,2	10,1
Θεσσαλία	7,8	7,2
Ιόνιοι νήσοι	11,8	8,6
Δυτική Ελλάδα	9,4	9
Στερεά Ελλάδα	8,8	9,5
Αττική	8,1	7,5
Πελοπόννησο	7,7	7,8
Βόρειο Αιγαίο	9,8	8,6
Νότιο Αιγαίο	7,5	7,2
Κρήτη	5,8	4,2

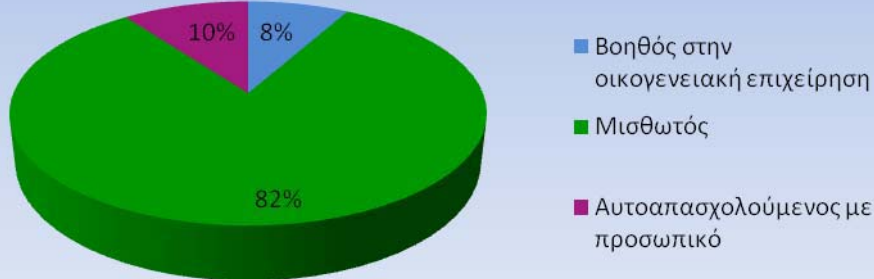
3.3.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Ο αριθμός των απασχολουμένων, το Β' τρίμηνο του 2007, εκτιμάται στα 4.519.853 άτομα. Κατά το Β' τρίμηνο του 2007 βρήκαν απασχόληση 95.624 άτομα, τα οποία ήταν άνεργα πριν από ένα έτος. Παράλληλα, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, 77.095 άτομα μετακινήθηκαν από τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό σε θέσεις απασχόλησης. Αντίθετα, 70.180 άτομα, τα οποία ένα χρόνο πριν ήταν απασχολούμενοι, σήμερα είναι άνεργοι και άλλα 81.891 άτομα που ήταν εργαζόμενοι, είναι πλέον οικονομικά μη ενεργοί.

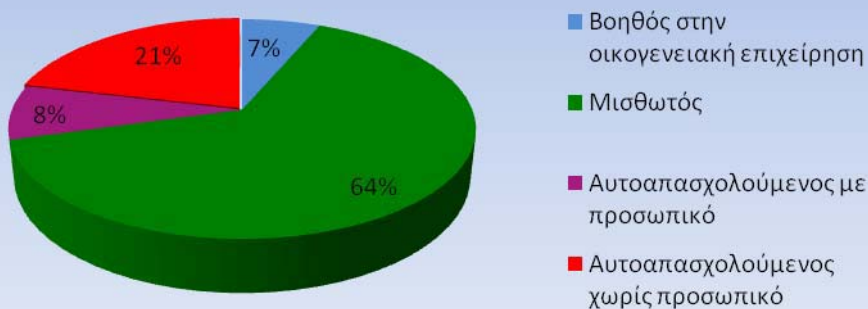
Επιπλέον, 72.365 άτομα, που πέρυσι ανήκαν στον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό, εισήλθαν στην αγορά εργασίας αναζητώντας απασχόληση, αλλά είναι άνεργα. Εξετάζοντας την εξέλιξη των απασχολουμένων ανά τομέα της οικονομίας παρατηρούμε ότι στον πρωτογενή τομέα έχουμε μείωση σε σχέση με το αντίστοιχο περσινό τρίμηνο (-2,6%). Ο δευτερογενής και ο τριτογενής τομέας αντίθετα παρουσιάζουν αύξηση της τάξης του 3,1% και του 1,7%, αντίστοιχα. Οι κλάδοι του τριτογενούς τομέα που παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη αύξηση στην απασχόληση είναι των άλλων δραστηριοτήτων παροχής υπηρεσιών (8,0%), της υγείας (5,8%), και των ξενοδοχείων και εστιατορίων (5,6%). Στο δευτερογενή τομέα, ο μοναδικός κλάδος που παρουσιάζει αύξηση είναι αυτός των κατασκευών (10,0%), ενώ στον πρωτογενή εμφανίζεται αύξηση της απασχόλησης στον κλάδο της αλιείας (15,3%).

Το ποσοστό μερικής απασχόλησης, παραμένει χαμηλό και ανέρχεται στο 5,8% των απασχολουμένων. Από το υποσύνολο αυτό των εργαζομένων το 43,0% έκανε αυτή την επιλογή γιατί δεν μπόρεσε να βρει πλήρη απασχόληση ενώ το 12,0% γιατί φροντίζει μικρά παιδιά ή ενήλικες.

Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων κατα τομέα της οικονομίας

Ποσοστιαία κατανομή των απασχολούμενων κατα θέση στο επάγγελμα

Το ποσοστό των μισθωτών το οποίο εκτιμάται σε 64,1%, εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην οποία ανέρχεται στο 80% του συνόλου των απασχολούμενων. Ο πίνακας 5 που ακολουθεί, δίνει τον αριθμό των απασχολούμενων κατά μονοψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας από το Β' τρίμηνο του έτους 2006 έως και το Β' τρίμηνο του 2007, ενώ ο πίνακας 6 δίνει την εξέλιξη της απασχόλησης κατά μονοψήφιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, για το ίδιο διάστημα, έχοντας ως βάση (=100) το Α' τρίμηνο του έτους 2004. Ο πίνακας 7 δίνει την απασχόληση κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και φύλο, κατά το Β' τρίμηνο του 2007 και το αντίστοιχο του έτους 2006, ο δε πίνακας 8 περιλαμβάνει τα ποσοστά των απασχολούμενων κατά κλάδο στις 13 Περιφέρειες της Χώρας.

Πίνακας 5. Απασχολούμενοι ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τα έτη 2006 – 2007, ανά τρίμηνο
(Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)

Απασχολούμενοι ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τα έτη 2006-2007, ανά τρίμηνο (σε χιλ.)					
1. Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	2006			2007	
	Α΄ τρίμηνο	Γ΄ τρίμηνο	Δ τρίμηνο	Α΄ τρίμηνο	Β΄ τρίμηνο
Σύνολο	4.452,80	4.494,20	4.462,10	4.461,20	4.519,90
Γεωργία, Κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	523	515,8	513,4	511,1	507,3
Αλιεία	13,1	14,8	15,8	17	15,1
Ορυχεία και Λατομεία	18,2	18,4	18,4	16,8	18,1
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	563,2	563,8	564,6	560,8	558,9
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	40,9	41,8	42,7	41,6	40
Κατασκευές	358,5	365,3	368,5	383	394,4
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών	789,3	790,8	780,3	794,4	800,6
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	300,9	324,4	297,4	281,1	317,9
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	281,7	284,7	276,5	270,5	267,6
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	115,8	116,1	116,8	116,9	112,7
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	284,1	289,4	296,8	290,7	294,8
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική ασφάλιση	380,9	386,7	381,5	383,6	390,9
Εκπαίδευση	331,1	325,6	330,7	328,3	328,4
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	227,8	226,2	234	241,3	240,9
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	150,4	157,7	150,6	152,9	162,4
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	73,4	72,3	73	69,5	68,5
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0,6	0,4	1,1	1,6	1,4

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας (σε σύμπτυξη)	2006			2007	
	Β' τρίμηνο	Γ' τρίμηνο	Δ' τρίμηνο	Α' τρίμηνο	Β' τρίμηνο
Πρωτογενής τομέας	536,1	530,6	529,2	528,1	522,4
Δευτερογενής τομέας	980,8	989,3	994,1	1.002,20	1.011,40
Τριτογενής τομέας	2.935,90	2.974,30	2.938,80	2.930,90	2.986,10
Σύνολο απασχολούμενων	4.452,80	4.494,20	4.462,10	4.461,20	4.519,90

Πίνακας 6. Εξέλιξη της απασχόλησης κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας

I. Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	2006			2007	
	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	Α' Τρίμηνο	Β' Τρίμηνο
ΣΥΝΟΛΟ	104,8	105,8	105	105	106,4
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	99,1	97,7	97,3	96,9	96,1
Αλιεία	107,3	121,8	129,8	139,7	124,1
Ορυχεία και λατομεία	137,1	138	138,4	126,3	136,1
Μεταποιητικές βιομηχανίες	101,5	101,6	101,8	101,1	100,8
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	96,4	98,7	100,8	98,2	94,4
Κατασκευές	105,1	107,1	108,1	112,3	115,7
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών	104,3	104,5	103,1	104,9	105,8
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	125,1	134,9	123,7	116,9	132,2
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	105,9	107	103,9	101,7	100,6
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	101,6	101,8	102,5	102,6	98,9
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	102,9	104,8	107,5	105,3	106,8
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	107,9	109,6	108,1	108,7	110,8
Εκπαίδευση	106,4	104,7	106,3	105,5	105,6
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	103,8	103,1	106,7	110	109,8
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	100,7	105,6	100,8	102,3	108,7

Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	104,7	103,2	104,2	99,2	97,7
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	46,9	34,4	84,2	122,5	107,2

II. Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας (σε σύμπτυξη)	2006			2007	
	Β' Τρίμηνο	Γ' Τρίμηνο	Δ' Τρίμηνο	Α' Τρίμηνο	Β' τρίμηνο
Πρωτογενής τομέας	99,3	98	98	97,8	96,8
Δευτερογενής τομέας	103,1	104	104,5	105,3	106,3
Τριτογενής τομέας	106,5	107,9	106,6	106,3	108,3
Σύνολο απασχολούμενων	104,8	105,8	105	105	106,4

Πίνακας 7. Απασχολούμενοι ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και φύλο, Β' τρίμηνο 2006 και 2007
(Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)

I. Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας	2006			2007		
	Β' Τρίμηνο			Β' Τρίμηνο		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλυς	Σύνολο	Άρρενες	Θήλυς
ΣΥΝΟΛΟ	4.452,80	2.725,70	1.727,10	4.519,90	2.761,60	1.758,20
Γεωργία, κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	523	295,6	227,4	507,3	289	218,3
Αλιεία	13,1	11,6	1,4	15,1	13	2,1
Ορυχεία και λατομεία	18,2	16,9	1,3	18,1	16,9	1,3
Μεταποιητικές βιομηχανίες	563,2	411,1	152,1	558,9	404,5	154,4
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	40,9	33,8	7	40	31,6	8,5
Κατασκευές	358,5	350,7	7,9	394,4	386,7	7,7
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών	789,3	460,4	328,8	800,6	463,4	337,3
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	300,9	168,8	132,1	317,9	173,7	144,2
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	281,7	227,2	54,5	267,6	215,3	52,3
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	115,8	61,2	54,5	112,7	57,1	55,6
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	284,1	147,3	136,8	294,8	162,7	132,1

Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	380,9	251,6	129,3	390,9	249,1	141,8
Εκπαίδευση	331,1	126,7	204,4	328,4	123,1	205,4
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	227,8	79,8	148	240,9	86,5	154,3
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	150,4	79,6	70,9	162,4	83,5	78,9
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	73,4	3,3	70,1	68,5	4,5	64,1
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0,6	0,1	0,5	1,4	1,3	0,1

II. Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας (σε σύμπτυξη)	2006			2007		
	B' Τρίμηνο			B' Τρίμηνο		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλυς	Σύνολο	Άρρενες	Θήλυς
Πρωτογενής τομέας	536,1	307,2	228,8	522,4	301,9	220,4
Δευτερογενής τομέας	980,8	812,5	168,3	1.011,40	839,6	171,8
Τριτογενής τομέας	2.935,90	1.605,90	1.330,00	2.986,10	1.620,10	1.366,00
Σύνολο απασχολούμενων	4.452,80	2.725,70	1.727,10	4.519,90	2.761,60	1.758,20

ΠΙΝΑΚΑΣ 8. Ποσοστιαία αναλογία απασχολούμενων ηλικίας 15 ετών και άνω σε επίπεδο Περιφέρειας, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, B' τρίμηνο 2007

(Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)

Ποσοστιαία αναλογία απασχολούμενων ηλικίας 15 ετών και άνω σε επίπεδο Περιφέρειας, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, B' τριμήνου 2007							
	Σύνολο Χώρας	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνια Νησιά
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100
Γεωργία, Κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	11,2	24,8	10,9	16,8	18,9	21,6	12,1
Αλιεία	0,3	0,6	0,4	0	0,4	0,1	0,6
Ορυχεία και	0,4	0,7	0,2	6,3	0,5	0,2	0

Λατομεία							
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	12,4	10,7	15,7	11,3	8,3	11,4	4,8
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	0,9	0,3	0,6	3,3	1	0,7	0,5
Κατασκευές	8,7	7,7	8,7	9,7	11,5	8,8	13
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών	17,7	13,9	18,8	14,3	14,6	15	16,7
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	7	5,6	6,1	5,3	8,4	6,1	19,9
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	5,9	3,2	4,6	2,1	3,5	4,5	7,3
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	2,5	1,4	1,6	1,6	1,1	1,1	0,8
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	6,5	4	6,7	3,2	3,5	4,3	4,6
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική ασφάλιση	8,6	11,3	7,4	8,8	9,5	9,1	6
Εκπαίδευση	7,3	7,3	8,5	10,5	10,2	8,6	4,8
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	5,3	4,8	5,3	3,8	5,9	4,9	3,4
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	3,6	3,1	3,2	2,7	1,9	2,6	4,9
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	1,5	0,6	1,3	0,2	0,7	0,9	0,6
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0	0	0	0	0	0	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 8 (συνέχεια). Ποσοστιαία αναλογία απασχολούμενων ηλικίας 15 ετών και άνω σε επίπεδο Περιφέρειας, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, Β' τρίμηνο 2007

(Πηγή: Γ.Γ. Ε.Σ.Υ.Ε Έρευνα Εργατικού Δυναμικού)

Ποσοστιαία αναλογία απασχολούμενων ηλικίας 15 ετών και άνω σε επίπεδο Περιφέρειας, κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, Β' τριμήνου 2007							
	Σύνολο Χώρας	Ανατολική Μακεδονία & Θράκη	Κεντρική Μακεδονία	Δυτική Μακεδονία	Ήπειρος	Θεσσαλία	Ιόνια Νησιά
Σύνολο	100	100	100	100	100	100	100
Γεωργία, Κτηνοτροφία, θήρα, δασοκομία	20,7	18,4	0,6	29,8	14,6	4,7	17,9
Αλιεία	0,5	0,9	0,1	0,4	1,9	1,8	0,1
Ορυχεία και Λατομεία	0,1	1,4	0	0,8	0	0,9	0,1
Μεταποιητικές Βιομηχανίες	8,5	16,3	14,1	9,5	7,5	5	7,7
Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου και νερού	0,9	1,3	0,9	1,4	0,7	0,7	0,7
Κατασκευές	8,7	9,6	8,1	7,4	8,9	10,6	9,8
Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, επισκευή οχημάτων και οικιακών συσκευών	16,9	15,5	19,6	14,1	16,4	21,2	17
Ξενοδοχεία και εστιατόρια	6,4	7,2	5,3	6,1	9,6	21	12,6
Μεταφορές, αποθήκευση και επικοινωνίες	5,4	4,2	8,3	3,6	5,5	6,4	4,8
Ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	1,8	1,9	4,1	1,8	1,5	1,4	1,5
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, εκμισθώσεις και άλλες επιχειρηματικές δραστηριότητες	5,1	2,7	9,5	3,3	2,9	4,1	5,6
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική ασφάλιση	7,9	8,6	9,2	7,7	16,3	7,8	6,6

Εκπαίδευση	8,4	5,4	6,7	5,8	7	4,6	6,9
Υγεία και κοινωνική μέριμνα	5,1	3,5	6,2	4,2	4,5	4,9	5,1
Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	3,1	2,4	4,6	3,4	2,6	4,3	2,6
Ιδιωτικά νοικοκυριά που απασχολούν οικιακό προσωπικό	0,6	0,6	2,7	0,6	0	0,4	1
Ετερόδοκοι οργανισμοί και όργανα	0	0	0	0	0	0	0,2

3.4 ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Το φαινόμενο της ανεργίας μπορεί να εντοπιστεί σε πολλές εκφράσεις της ανθρώπινης υπόστασης. Έχει διεισδύσει βαθιά στις οργανωμένες κοινωνίες, με αποτέλεσμα να αποτυπώνεται ανεξίτηλα σε πολλές δραστηριότητες των ανθρώπων. Η γρήγορη αύξηση της ανεργίας, δύναται να γίνει κατανοητή και από τα αίτια που την προκαλούν, αίτια που δείχνουν και φανερώνουν το δυσοίονο μέλλον, όσον αφορά την καταπολέμηση του ή έστω την στοιχειώδη αντιμετώπιση του.

1. Η ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ένα από τα βασικότερα αίτια της ανεργίας είναι η τεχνολογική ανάπτυξη. Αν και η τεχνολογία από μόνη της δεν μπορεί να θεωρηθεί σαν αίτιο που προκαλεί την ανεργία. Ο λανθασμένος τρόπος χρησιμοποίησης της και η έλλειψη κατάλληλων μέτρων ώστε να υπάρξει μια αρμονία μεταξύ εργατικού δυναμικού και νέας τεχνολογίας, έχει ως αποτέλεσμα τον παραγκωνισμό μέρους του εργατικού δυναμικού, με άμεση συνέπεια την αύξηση του ποσοστού ανεργίας.

2. Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ένας σημαντικός παράγοντας, ο οποίος έχει αντίκτυπο και σε πολλούς άλλους τομείς της καθημερινής ζωής των ανθρώπων, είναι το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης που συντελείται. Στον οικονομικό τομέα, η παγκοσμιοποίηση επιφέρει ταχεία ανάπτυξη του φαινομένου της ανεργίας. Και αυτό γιατί διάφορες οικονομικά εύρωστες εταιρείες, συνενώνονται με σκοπό την μεγιστοποίηση του κέρδους τους, δημιουργώντας έτσι οικονομικούς κολοσσούς, τις πολυεθνικές εταιρείες. Αυτές με την σειρά τους, μπορούν να πετύχουν ασύγκριτα καλύτερες αποδόσεις προσφοράς και ζήτησης στις τιμές των προϊόντων, λόγω του όγκου των

παραγγελιών τους με αποτέλεσμα να ζημιώνονται συνεχώς οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

3. ΕΛΛΕΙΨΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Ένα σημαντικό αίτιο που οδηγεί στην αύξηση του φαινομένου της ανεργίας είναι η έλλειψη του σωστού προγραμματισμού – μερικές φορές και η αδυναμία εύρεσης ενός σωστού μοντέλου προγραμματισμού – για την λειτουργία των επαγγελματιών. Έτσι, παρατηρείται μερικές φορές το φαινόμενο του υπερκορεσμού σε ορισμένους τομείς επαγγελματιών, ενώ σε άλλους τομείς παρατηρείται το φαινόμενο της έλλειψης στελέχωσης εργατικού δυναμικού. Στην έλλειψη σωστού προγραμματισμού όσον αφορά την λειτουργία των επαγγελματιών, έγκειται και η υπερωριακή απασχόληση, καθώς και η πολυθεσία, δηλαδή η ανάληψη από ένα άτομο περισσότερων του ενός επαγγελματικών θέσεων.

4. Η ΡΑΓΔΑΙΑ ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ένα βασικό αίτιο της αύξησης του φαινομένου της ανεργίας είναι η ραγδαία πληθυσμιακή αύξηση, η οποία σε συνδυασμό με την δυσαναλογία των θέσεων απασχόλησης που υπάρχει (η οποία ακόμη και αν σημειώνει αύξηση, είναι ασύγκριτα μικρότερη από τον αριθμό των νέων εργαζομένων), συντείνει στην αύξηση της ανεργίας. Γι αυτό και από το φαινόμενο της ανεργίας πλήττονται κυρίως οι νέοι άνθρωποι.

5. Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΡΡΙΚΝΩΣΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ

Μια άλλη πηγή αύξησης της ανεργίας είναι η μεγάλη συρρίκνωση του αγροτικού τομέα. Με τη μαζική χρησιμοποίηση των αυτόματων μηχανών σε όλο και περισσότερους τομείς της γεωργίας, έχει αυξηθεί αφάνταστα η παραγωγικότητα της εργασίας στην παραγωγή φυτών κ ζώων, παρακάμπτοντας τις δυσκολίες της γης, του κλίματος, την αλλαγή των εποχών.

Η υπερπαραγωγή, η πτώση τιμών και η καταστροφή μικρών και μεσαίων νοικοκυριών προς όφελος των πολυεθνικών θα οξύνει στο έπακρο την αγροτική κρίση, την ίδια στιγμή που εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν από την πείνα. Αν υπολογιστεί ότι στον πλανήτη ο μισός πληθυσμός είναι αγροτικός (2,4 δις άνθρωποι) και ότι στον βιομηχανικό τομέα και στον τομέα των υπηρεσιών δεν δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, αλλά αντίθετα μειώνονται, τότε το πρόβλημα γίνεται ακόμα πιο εκρηκτικό. Στην καλύτερη περίπτωση θα έχουμε στα επόμενα χρόνια μεγάλα κύματα μετανάστευσης και πίεσης μεγάλων διαστάσεων σε όσους συνεχίζουν να έχουν εξασφαλισμένη μια κάπως σταθερή δουλειά έστω και με μερική απασχόληση.

Πρέπει να περιμένουμε παραπέρα χειροτέρευση και ριζικές αλλαγές στην πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον αγροτικό τομέα. Η ελληνική αγροτική οικονομία θα βρεθεί αντιμέτωπη με τεράστια προβλήματα.

Αυτά είναι μόνο μερικά από τα αίτια της ανεργίας, τα βασικότερα μέσα σε ένα γενικό πλαίσιο . Μπορεί να αναφερθεί κανείς σε ένα μεγάλο πλήθος άλλων αιτιών, που προκύπτουν συνεχώς μέσα από την δυναμική της κάθε κοινωνίας. Το αποτέλεσμα όμως φαίνεται να παραμένει ένα και το αυτό: η ανεργία φαντάζει εξαιρετικά δύσκολο να μειωθεί ή έστω να αντιμετωπιστεί τουλάχιστον με τα σημερινά δεδομένα. Πρέπει λοιπόν να υπάρξει μεγαλύτερη και πιο συγκροτημένη προσπάθεια από τους αρμόδιους.

3.5 ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η ανεργία, η στέρηση δηλαδή του πρωταρχικού δικαιώματος αλλά και της ανάγκης ταυτόχρονα του ανθρώπου για εργασία, έχει πολλές φορές, άμεσες και δυσάρεστες συνέπειες στην ψυχοπνευματική και σωματική του υγεία. Παρατίθενται στη συνέχεια μερικές μόνο από τις συνέπειες που μπορεί να επιφέρει στον άνθρωπο, σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο, η ύπαρξη του φαινομένου της ανεργίας.

1) ΑΠΟΞΕΝΩΣΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ

Για τους νέους ανθρώπους, η έλλειψη θέσεων εργασίας, μπορεί να έχει πολύ άσχημα αποτελέσματα, περισσότερα από κάθε άλλη ομάδα ηλικιών. Η μετάβαση των νέων ανθρώπων από το σχολείο στο χώρο εργασίας, είναι μια κρίσιμη καμπή για την ζωή τους. Σε αυτήν ακριβώς την κρίσιμη καμπή της ζωής τους, οι νέοι διαπιστώνουν την έλλειψη θέσεων που υπάρχει στο οικονομικό σύστημα της χώρας τους. Αυτό έχει σαν συνέπεια την αποστέρηση του δικαιώματος της εργασίας, την αποξένωση από το κοινωνικό σύνολο και την περιθωριοποίησή τους. Πολλές φορές ο νέος για να αντιμετωπίσει αυτή την κατάσταση αναγκάζεται να ασκεί διάφορα επαγγέλματα, περισσότερα του ενός μερικές φορές, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τις οικονομικές περιστάσεις που τον απασχολούν, καταρρακώνοντας έτσι την προσωπική του ζωή. Μερικές φορές επίσης μπορεί να στραφεί και σε επαγγελματική κατεύθυνση

διαφορετική από εκείνη που είχε διαλέξει, με αποτέλεσμα να χάνει το αίσθημα της δημιουργίας, να μην νιώθει την χαρά της εργασίας και να μένει σε μια εργατική θέση λόγω οικονομικής δυσπραγίας. Αυτό βέβαια έχει σαν συνέπεια την μειωμένη αποδοτικότητα στον χώρο εργασίας του και – το κυριότερο ίσως – την άσχημη, ψυχολογικά, κατάστασή του.

2) ΑΠΟΣΤΕΡΗΣΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Η έλλειψη θέσεων εργασίας που παρατηρείτε σε παγκόσμιο πλέον επίπεδο και σε ολοένα μεγαλύτερο αριθμό επαγγελματιών, έχει συνέπειες και στην δημιουργική ικανότητα των ανθρώπων, ιδιαίτερα των νέων. Και αυτό γιατί οι νέοι έχουν όνειρα για τη ζωή, σκέφτονται αισιόδοξα και μέσα από τα πρότυπα που τους επιβάλλουν τα Μ.Μ.Ε., οι κοινωνικές τάξεις και διάφορα ιδώματα που παρουσιάζονται σαν πετυχημένες προσωπικότητες, παλεύουν και αγωνίζονται να πετύχουν και να ξεπεράσουν αυτά τα ιδεώδη πρότυπα. Αυτό το ανηλεές κυνηγητό όμως της δημιουργίας μιας καριέρας, της «μεγάλης ζωής» εκμηδενίζει την ψυχική ισορροπία τους. Ο κάθε νέος αγωνίζεται με πολλούς κόπους και έξοδα να πάρει ένα «πολυπόθητο πτυχίο» που θα του εξασφαλίσει μια εργασία. Όταν όμως με τον καιρό διαπιστώνει ότι η εξασφάλιση ενός πτυχίου δεν του εξασφαλίζει ουσιαστικά τίποτα, αρχίζουν να δημιουργούνται αδιέξοδα και απογοήτευση στο ίδιο το άτομο. Η δημιουργική ικανότητα του, που αναμφισβήτητα υπάρχει – όντας νεαρή προσωπικότητα – μένει αναξιοποίητη, καθιλώνεται και επέρχεται ο ατομικός μαρασμός ως φυσική απόρροια. Η δύναμη στήριξης του νεαρού ατόμου, όπως η διάθεση για ζωή, η αισιόδοξία και η ελπίδα, χάνονται και την θέση τους παίρνει η αβεβαιότητα, ανασφάλεια και το ψυχοφθόρο άγχος.

3) ΣΤΡΟΦΗ ΣΕ ΠΑΡΑΝΟΜΕΣ ΠΡΑΞΕΙΣ

Η εργασία επίσης σαν δημιουργία μπορεί να προσφέρει ασύγκριτα μεγαλύτερη ωφέλεια από την εργασία ως μέσο βιοπορισμού αυτό καθαυτό. Τα εργαζόμενα άτομα στον χώρο της δουλειάς τους πολιτικοποιούνται, προσανατολίζονται σε διάφορους ταξικούς αγώνες και παλεύουν για τον καθορισμό της μοίρας τους. Μέσα από την παραγωγή ο εργαζόμενος γνωρίζει τον αγώνα της ζωής. Αντίθετα οι άνεργοι, θεωρούν την ζωή τους κενή και ανούσια αφού ζουν σε βάρος των οικογενειών τους. Πολλές φορές λοιπόν, μην αντέχοντας άλλο αυτές της καταστάσεις, οδηγούνται σε διάφορες ακραίες καταστάσεις όπως παρανομία, απάτη, τρομοκρατία, βίαιη συμπεριφορά απέναντι στο κοινωνικό σύνολο και ενασχόληση με τον «μαγικό κόσμο» των ναρκωτικών – η χειρότερη ίσως των συνεπειών.

4) ΔΥΣΑΡΜΟΝΙΑ ΤΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Η ανεργία πολλές φορές επιφέρει πολλές συνέπειες και μέσα στον ίδιο τον οικογενειακό χώρο. Η κατάσταση του ανέργου οικογενειάρχη αρκετές φορές αντιμετωπίζεται επικριτικά από τα ίδια τα μέλη της οικογένειας του με αποτέλεσμα, σε χρόνιες κυρίως καταστάσεις, να υπάρχει στροφή του ανέργου στον αλκοολισμό, στα ναρκωτικά και σε γενικότερα πλαίσια να υπάρχει δυσαρμονία στην οικογενειακή ζωή που μπορεί να εκδηλωθεί είτε με οικογενειακές διαμάχες είτε – σε ακραίες καταστάσεις – με βιαιοπραγίες στα ίδια τα μέλη της οικογένειας. Αυτό βέβαια μπορεί να έχει ως φυσικό επακόλουθο την διάλυση της οικογένειας ή – και αυτό είναι το πιο σημαντικό – την δημιουργία διάφορων ανωμαλιών στην ανάπτυξη και εξέλιξη των παιδιών τους. Ανωμαλίες που μπορεί να εκδηλωθούν με αντικοινωνική συμπεριφορά, συναισθηματική αστάθεια κτλ.

Πρέπει να τονιστεί πάντως σε αυτό το σημείο ο ρόλος της οικογένειας στον Ελλαδικό χώρο. Η ανεργία στην Ελλάδα και ιδίως των νέων ηλικιών, αφού πλήττονται περισσότερο από το φαινόμενο, θα έπαιρνε σοβαρότερες διαστάσεις αν δεν υπήρχε η οικονομική και κυρίως η ψυχολογική κάλυψη και στήριξη των ανέργων από τους ιδιαίτερα ανεπτυγμένους οικογενειακούς δεσμούς.

5) ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΙΕΣΗ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πολλές φορές το φάσμα της ανεργίας έχει συνέπειες και στα ίδια τα εργαζόμενα μέλη. Σε διάφορες επιχειρήσεις και ιδίως στις μεγάλες εταιρείες, η πίεση που δημιουργείται από τους προϊσταμένους προς τους υφισταμένους τους, για συνεχώς μεγαλύτερη απόδοση και αυξανόμενη παραγωγικότητα, δημιουργεί άγχος και καταπίεση της ψυχοσύνθεσης τους. Αυτό μπορεί να έχει αντίκτυπο τόσο στην προσωπικότητα του, η οποία καταπιέζεται αόρατα, όσο και στον εργατικό περίγυρό του, αφού αυξάνεται η πίεση της ανταγωνιστικότητας, δημιουργώντας έτσι διάσπαση μεταξύ των εργαζομένων.

Σε γενικές γραμμές οι συνέπειες της ανεργίας φαντάζουν το ίδιο απειλητικές με αυτές διάφορων ψυχονευρωτικών καταστάσεων. Και αυτό γιατί οι συνέπειες της μπορεί να έχουν πολλαπλό αντίκτυπο σε πολλά επίπεδα της ζωής ενός ανθρώπου τόσο σε προσωπικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Πρωταρχικό μέλημα της Πολιτείας λοιπόν, είναι να μπορέσει να αντιμετωπίσει – όσο το δυνατόν αποτελεσματικά – το φαινόμενο της ανεργίας με διάφορους τρόπους, όχι «τοποθετώντας τσιρότα στις πληγές του αρρώστου», αλλά κυρίως με την δημιουργία προγραμμάτων μακροχρόνιας αποτελεσματικότητας.

3.6 ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΑΝΕΡΓΙΑ

Η παγκόσμια ανεργία έχει φτάσει στο υψηλότερο επίπεδο από τη μεγάλη οικονομική ύφεση της δεκαετίας του 1930. Περισσότερα από 800 εκατομμύρια άτομα σε όλο τον κόσμο είναι άνεργα αυτή τη στιγμή ή υποαπασχολούνται. Ο αριθμός αυτός θα αυξηθεί, κατά πάσα πιθανότητα, ραγδαία ως το τέλος του αιώνα, καθώς τα εκατομμύρια νέα άτομα που προστίθενται στο εργατικό δυναμικό βρίσκονται χωρίς εργασία, τα περισσότερα θύματα μιας τεχνολογικής επανάστασης που αντικαθιστά ταχύτατα ανθρώπους με μηχανές σε όλους σχεδόν τους τομείς της παγκόσμιας οικονομίας. Μετά από χρόνια προγνωστικών που αποτελούσαν περισσότερο ευσεβείς πόθους παρά την πραγματικότητα, οι καινούριες τεχνολογίες στους τομείς των ηλεκτρονικών υπολογιστών και της επικοινωνίας κάνουν αισθητή τελικά την παρουσία τους στο χώρο εργασίας και στην οικονομία, ρίχνοντας τη διεθνή κοινότητα στη δίνη μιας τρίτης βιομηχανικής επανάστασης. Εκατομμύρια εργαζόμενοι έχουν ήδη πεταχτεί μόνιμα έξω από την οικονομική διαδικασία, ενώ ολόκληρες κατηγορίες εργασιών έχουν συρρικνωθεί, αναδιαρθρωθεί ή εξαφανιστεί τελείως.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΑΝΕΡΓΙΑΣ **ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΧΩΡΩΝ**

	2008m0	2008m0	2008m0	2008m0	2008m0	2008m0	2008m0	2008m0	2008m1	2008m1	2009m0	2009m0
	3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	1	02
	Total											
Belgium	6.8	6.7	6.7	6.9	7.2	7.4	7.2	7.1	6.9	6.8	7.0	7.1
Bulgaria	6.1	6.0	5.9	5.7	5.5	5.3	5.2	5.1	5.0	5.3	5.3	5.5
Czech Republic	4.4	4.4	4.3	4.3	4.3	4.3	4.3	4.4	4.5	4.6	4.9	4.9
Denmark	3.1	3.1	3.2	3.2	3.3	3.3	3.4	3.6	3.8	4.1	4.4	4.8
Germany	7.4	7.4	7.4	7.3	7.2	7.2	7.1	7.1	7.1	7.2	7.3	7.4
Estonia	4.0	3.8	4.0	4.7	5.8	6.4	6.8	6.9	7.4	8.4	9.1	9.9
Ireland	5.2	5.2	5.5	6.0	6.3	6.6	7.1	7.6	8.2	8.7	9.3	10.0
Greece	7.8	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.5	7.8	7.8	7.8	:	:
Spain	9.6	10.1	10.6	11.0	11.3	11.7	12.3	13.1	13.8	14.3	14.8	15.5
France	7.6	7.6	7.6	7.7	7.7	7.8	7.9	8.0	8.2	8.3	8.5	8.6
Italy	6.6	6.8	6.8	6.8	6.7	6.7	6.7	6.9	6.9	6.9	:	:
Cyprus	3.7	3.7	3.6	3.6	3.7	3.7	3.8	3.8	3.9	4.2	4.3	4.5
Latvia	6.1	6.1	6.2	6.5	7.0	7.5	8.1	9.2	10.3	11.4	13.0	14.4
Lithuania	4.3	4.4	4.7	5.2	5.9	6.4	6.5	7.2	8.3	9.7	11.6	13.7

Luxembourg	4.4	4.7	4.8	4.9	5.0	5.0	5.1	5.1	5.3	5.5	5.7	5.9
Hungary	7.6	7.7	7.7	7.8	7.7	7.8	7.8	7.8	8.1	8.4	8.4	8.7
Malta	5.8	5.9	6.0	6.0	5.9	5.9	5.7	5.9	6.1	6.0	6.3	6.4
Netherlands	2.8	2.8	2.9	2.8	2.8	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7	2.7
Austria	3.8	3.6	3.5	3.5	3.7	3.8	3.9	4.0	4.1	4.2	4.3	4.5
Poland	7.4	7.4	7.3	7.2	7.0	6.9	6.8	6.8	6.9	7.0	7.1	7.4
Portugal	7.6	7.6	7.7	7.7	7.7	7.8	7.8	7.8	7.9	8.0	8.1	8.3
Romania	5.8	5.8	5.8	5.8	5.7	5.7	5.7	5.8	5.8	5.8	:	:
Slovenia	4.5	4.4	4.5	4.5	4.4	4.3	4.1	4.2	4.2	4.1	4.3	4.6
Slovakia	9.9	9.9	9.8	9.6	9.3	9.1	9.0	9.0	9.1	9.2	9.5	9.8
Finland	6.3	6.3	6.3	6.4	6.4	6.5	6.5	6.5	6.6	6.6	6.7	6.8
Sweden	5.9	5.8	5.7	5.8	5.9	6.1	6.4	6.7	7.0	7.0	7.2	7.5
United Kingdom	5.2	5.2	5.3	5.5	5.7	5.8	5.9	6.1	6.3	6.4	:	:
Croatia	8.7	8.5	8.4	8.4	8.2	8.1	8.1	8.2	8.1	8.2	8.2	8.3
Turkey	8.8	8.7	8.7	8.7	9.4	9.4	9.4	10.6	10.6	10.6	:	:
Norway	2.4	2.4	2.5	2.6	2.4	2.4	2.5	2.8	2.9	3.0	3.1	:
United States	5.1	5.0	5.5	5.6	5.8	6.2	6.2	6.6	6.8	7.2	7.6	8.1
Japan	3.8	4.0	4.0	4.1	4.0	4.1	4.0	3.8	4.0	4.3	4.2	4.4

Males

Belgium	6.4	6.3	6.3	6.4	6.7	6.8	6.7	6.4	6.3	6.2	6.5	6.6
Bulgaria	5.9	5.7	5.6	5.4	5.4	5.3	5.2	5.1	5.0	5.3	5.4	5.8
Czech Republic	3.5	3.5	3.5	3.4	3.4	3.4	3.4	3.4	3.6	3.7	4.1	4.1
Denmark	2.8	2.7	2.7	2.7	2.8	2.9	3.1	3.5	3.8	4.3	4.8	5.3
Germany	7.4	7.4	7.5	7.3	7.3	7.3	7.3	7.3	7.3	7.4	7.6	7.7
Estonia	3.4	3.8	4.3	5.2	6.6	7.3	7.5	7.4	7.8	9.1	9.5	9.8
Ireland	6.1	6.2	6.5	6.9	7.2	7.7	8.5	9.4	10.2	10.7	11.4	12.0
Greece	5.1	4.9	4.9	4.9	5.0	5.0	5.0	5.2	5.2	5.2	:	:
Spain	8.0	8.5	9.1	9.7	10.2	10.6	11.3	12.1	12.8	13.5	14.1	14.8
France	7.1	7.1	7.1	7.2	7.2	7.3	7.4	7.5	7.7	7.8	7.9	8.1
Italy	5.2	5.5	5.5	5.5	5.6	5.6	5.6	5.9	5.9	5.9	:	:
Cyprus	3.2	3.1	3.1	3.1	3.1	3.1	3.3	3.4	3.5	3.8	4.0	4.2
Latvia	6.3	6.2	6.1	6.4	7.1	7.7	8.5	10.0	11.6	13.5	15.8	17.8
Lithuania	4.4	4.8	5.2	5.6	6.2	6.6	6.6	7.4	9.1	11.0	13.7	16.7
Luxembourg	3.5	3.8	4.0	4.1	4.1	4.1	4.2	4.4	4.5	4.8	5.0	5.2
Hungary	7.1	7.4	7.5	7.7	7.6	7.7	7.7	7.7	8.1	8.4	8.3	8.6
Malta	5.5	5.6	5.7	5.7	5.6	5.6	5.6	5.7	5.8	5.7	5.9	6.0
Netherlands	2.6	2.6	2.5	2.5	2.5	2.5	2.6	2.6	2.6	2.6	2.7	2.7

Austria	3.4	3.3	3.3	3.3	3.6	3.6	3.7	3.7	3.8	3.9	4.1	4.4
Poland	6.7	6.7	6.6	6.4	6.2	6.1	6.1	6.2	6.3	6.4	6.5	6.8
Portugal	6.4	6.5	6.5	6.6	6.6	6.7	6.7	6.7	6.9	7.0	7.3	7.5
Romania	6.9	6.6	6.6	6.6	6.6	6.6	6.6	6.6	6.6	6.6	:	:
Slovenia	4.1	3.7	3.8	3.9	4.0	4.1	4.0	4.0	4.0	3.8	4.0	4.3
Slovakia	8.5	8.7	8.7	8.6	8.3	8.1	8.0	8.1	8.3	8.4	8.7	9.1
Finland	5.9	5.9	6.0	6.1	6.1	6.2	6.3	6.4	6.5	6.6	6.7	6.9
Sweden	5.5	5.4	5.3	5.4	5.5	5.8	6.1	6.5	6.8	6.9	7.3	7.7
United Kingdom	5.6	5.6	5.8	6.0	6.2	6.3	6.5	6.7	6.9	7.1	:	:
Croatia	7.4	7.1	7.1	7.0	6.9	6.8	6.9	6.9	6.9	7.0	7.1	7.2
Turkey	8.8	8.6	8.6	8.6	9.4	9.4	9.4	10.8	10.8	10.8	:	:
Norway	2.5	2.6	2.6	2.7	2.6	2.6	2.7	2.9	3.1	3.1	3.3	:
United States	5.2	5.2	5.7	5.9	6.2	6.4	6.8	7.2	7.4	7.9	8.3	8.8
Japan	3.9	4.0	4.2	4.2	4.1	4.3	4.1	3.9	4.1	4.5	4.2	4.4

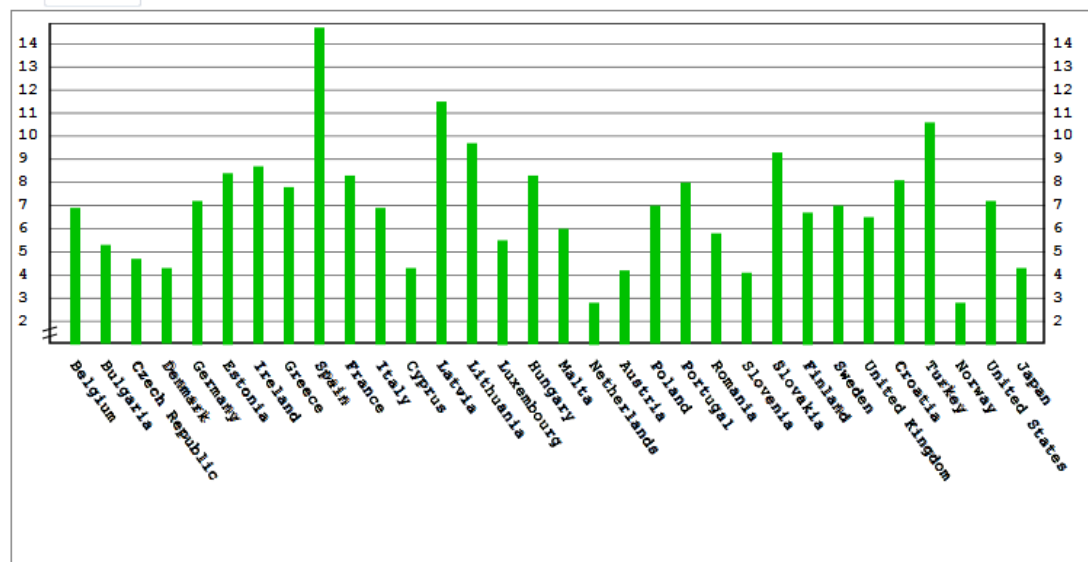
	Females											
Belgium	7.3	7.2	7.1	7.5	7.8	8.1	7.9	7.9	7.6	7.6	7.6	7.7
Bulgaria	6.3	6.4	6.2	5.9	5.6	5.3	5.2	5.2	5.1	5.2	5.0	5.1
Czech Republic	5.6	5.5	5.4	5.4	5.5	5.5	5.5	5.6	5.7	5.8	5.9	5.9
Denmark	3.5	3.6	3.8	3.7	3.8	3.8	3.7	3.8	3.8	3.9	4.0	4.1
Germany	7.5	7.4	7.4	7.2	7.1	7.0	7.0	6.9	6.9	6.9	7.0	7.0
Estonia	4.5	3.8	3.7	4.2	5.0	5.6	6.0	6.4	6.9	7.6	8.7	10.0
Ireland	4.0	3.9	4.3	4.8	5.1	5.1	5.2	5.3	5.6	6.0	6.7	7.3
Greece	11.7	11.3	11.3	11.3	11.2	11.2	11.2	11.5	11.5	11.5	:	:
Spain	11.7	12.1	12.5	12.7	12.9	13.2	13.7	14.5	15.0	15.4	15.8	16.3
France	8.1	8.2	8.2	8.3	8.3	8.4	8.5	8.6	8.7	8.9	9.0	9.2
Italy	8.6	8.8	8.8	8.8	8.5	8.5	8.5	8.3	8.3	8.3	:	:
Cyprus	4.3	4.3	4.2	4.3	4.4	4.3	4.4	4.4	4.4	4.7	4.8	4.9
Latvia	5.9	6.1	6.3	6.6	7.0	7.3	7.7	8.4	8.9	9.1	9.9	10.5
Lithuania	4.3	4.0	4.1	4.7	5.5	6.3	6.4	7.0	7.6	8.4	9.4	10.4
Luxembourg	5.6	5.8	5.9	5.9	6.1	6.1	6.1	6.1	6.2	6.4	6.7	6.8
Hungary	8.1	8.0	8.0	8.0	7.9	8.0	7.9	7.9	8.1	8.3	8.5	8.8
Malta	6.5	6.5	6.6	6.6	6.5	6.4	6.0	6.3	6.6	6.5	6.9	7.2
Netherlands	3.1	3.2	3.3	3.1	3.0	2.9	2.9	2.8	2.8	2.8	2.8	2.7
Austria	4.1	4.0	3.8	3.8	3.9	3.9	4.1	4.3	4.4	4.5	4.5	4.6
Poland	8.2	8.2	8.2	8.0	7.9	7.8	7.6	7.6	7.6	7.7	7.9	8.1
Portugal	9.0	8.9	8.9	9.0	9.0	9.1	9.1	9.1	9.0	9.0	9.1	9.2
Romania	4.5	4.7	4.7	4.7	4.7	4.7	4.7	4.8	4.8	4.8	:	:
Slovenia	5.0	5.3	5.3	5.2	4.8	4.5	4.3	4.5	4.4	4.5	4.7	4.9

Slovakia	11.7	11.4	11.2	11.0	10.6	10.4	10.2	10.2	10.2	10.3	10.5	10.7
Finland	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7	6.7
Sweden	6.3	6.3	6.1	6.1	6.2	6.5	6.7	7.0	7.2	7.1	7.2	7.4
United Kingdom	4.9	4.7	4.8	4.9	5.1	5.2	5.3	5.3	5.5	5.6	:	:
Croatia	10.2	10.1	10.0	10.0	9.7	9.7	9.6	9.7	9.6	9.6	9.5	9.5
Turkey	9.1	9.0	9.0	9.0	9.4	9.4	9.4	10.2	10.2	10.2	:	:
Norway	2.2	2.3	2.3	2.4	2.3	2.3	2.4	2.6	2.8	2.8	2.9	:
United States	5.0	4.8	5.3	5.3	5.3	5.9	5.5	5.9	6.1	6.4	6.7	7.3
Japan	3.8	3.9	3.7	3.9	4.0	3.9	3.8	3.5	3.8	4.2	4.1	4.5

Harmonised unemployment rate by gender - total - % (SA)

The unemployment rate represents unemployed persons as a percentage of the labour force ba ... [more](#)

sex Total

Έφτασε η Εποχή της Πληροφορικής. Στα χρόνια που έρχονται, νέες πιο εξεζητημένες τεχνολογίες προγραμμάτων ηλεκτρονικών υπολογιστών θα φέρουν τον πολιτισμό πολύ κοντά σε έναν κόσμο σχεδόν χωρίς καθόλου εργατικά χέρια.

Η μαζική αντικατάσταση εργαζομένων από μηχανές θα υποχρεώσει όλα τα έθνη να επανεξετάσουν το ρόλο των ανθρώπων στην κοινωνική διαδικασία. Ο επαναπροσδιορισμός ευκαιριών και ευθυνών για εκατομμύρια άτομα σε μια κοινωνία που δεν θα προσφέρει μαζική απασχόληση θα αποτελέσει πιθανότατα το πιο καυτό κοινωνικό θέμα του επόμενου αιώνα.

Μπαίνουμε σε μια νέα φάση της παγκόσμιας ιστορίας – όπου θα χρειάζονται ολοένα και λιγότεροι εργαζόμενοι για την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών στον παγκόσμιο πληθυσμό.

Στο παρελθόν όταν οι νέες τεχνολογίες αντικαθιστούσαν εργαζόμενους σε ένα δεδομένο τομέα, πάντα εμφανιζόταν νέοι τομείς για να απορροφήσουν όσα άτομα είχαν χάσει τις δουλειές τους. Σήμερα, και οι τρεις βασικοί τομείς της οικονομίας (γεωργία, βιομηχανία και υπηρεσίες) χάνουν θέσεις εργασίας εξαιτίας της τεχνολογίας, ωθώντας βίαια εκατομμύρια ανθρώπους στους καταλόγους των ανέργων. Ο μόνος νέος τομέας που εμφανίζεται είναι αυτός των γνώσεων, που αποτελείται από μια μικρή ελίτ επιχειρηματιών, επιστημόνων, τεχνικών, προγραμματιστών ηλεκτρονικών υπολογιστών, ελεύθερων επαγγελματιών, καθηγητών και συμβούλων. Παρόλο που ο τομέας αυτός αναπτύσσεται, δεν προβλέπεται να απορροφήσει παρά μόνο ένα κλάσμα των εκατοντάδων εκατομμυρίων που θα μείνουν άνεργοι στις επόμενες δεκαετίες, καθώς θα σημειώνεται η επαναστατική πρόοδος στις επιστήμες της πληροφορικής και της επικοινωνίας.

Η αναδιάρθρωση των μεθόδων της παραγωγής και η μόνιμη αντικατάσταση των ανθρώπων από τις μηχανές έχει ήδη αρχίσει να έχει τραγικές συνέπειες για τη ζωή εκατομμυρίων εργαζομένων.

Οι τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και οι δυνάμεις της παγκόσμιας αγοράς πολώνουν με μεγάλη ταχύτητα τον πληθυσμό της υφηλίου σε δύο στρατόπεδα α) μια νέα κοσμοπολίτικη ελίτ «αναλυτών συμβόλων», που ελέγχουν τις τεχνολογίες και τις δυνάμεις της παραγωγής, και β) τον ολοένα μεγαλύτερο αριθμό των εργαζομένων που έχουν χάσει τις δουλειές τους και έχουν ελάχιστες ελπίδες και ακόμη λιγότερες προοπτικές να ξαναβρούν ουσιώδη απασχόληση μέσα στη νέα παγκόσμια οικονομία της υψηλής τεχνολογίας. Το αν οι νέες τεχνολογίες μας απελευθερώσουν, παρέχοντας μας την δυνατότητα για μία ζωή μεγαλύτερης άνεσης, ή αν έχουν σαν αποτέλεσμα τη μαζική ανεργία και μια παγκόσμια οικονομική ύφεση θα εξαρτηθεί κυρίως από τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπίσει κάθε έθνος το πρόβλημα της αύξησης της παραγωγικότητας.

Τώρα, για πρώτη φορά, η ανθρώπινη εργασία εξαλείφεται συστηματικά από τη διαδικασία της παραγωγής. Μέσα σε λιγότερο από έναν αιώνα, «η μαζική» εργασία στον τομέα της αγοράς πρόκειται κατά πάσα πιθανότητα να εκλείψει σε όλα σχεδόν τα βιομηχανικά έθνη του κόσμου. Μία νέα γενιά υπερσύγχρονων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας επεκτείνεται σε ένα ευρύ φάσμα καταστάσεων εργασίας. Έξυπνες μηχανές αντικαθιστούν ανθρώπους στην εκτέλεση αμέτρητων καθηκόντων, αναγκάζοντας εκατομμύρια υπαλλήλους και εργάτες να συνωστίζονται στα ταμεία ανεργίας ή, ακόμη χειρότερα, σε ουρές συσσιτίων.

Ακόμη και τα αναπτυσσόμενα έθνη αντιμετωπίζουν την αύξηση της τεχνολογικής ανεργίας, καθώς οι υπερεθνικές επιχειρήσεις αρχίζουν να

χρησιμοποιούν εγκαταστάσεις παραγωγής υψηλής τεχνολογίας σε όλον τον κόσμο, απολύοντας εκατομμύρια εργαζόμενους που δεν μπορούν πλέον να ανταγωνιστούν το μικρότερο κόστος, τον έλεγχο ποιότητας και την ταχύτητα παράδοσης που επιτυγχάνει η αυτοματοποιημένη βιομηχανία.

Σε όλο τον κόσμο υπάρχει η αίσθηση μίας ορμητικής αλλαγής, μιας αλλαγής τόσο τεράστια σε κλίμακα ώστε να μην μπορούμε ούτε να μαντέψουμε το τελικό της αποτέλεσμα. Η ζωή όπως την ξέρουμε αλλάζει εκ βάθρων.

Ο διακεκριμένος νομπελίστας οικονομολόγος Βασίλι Λεόντιεφ προειδοποίησε πως, με την εισαγωγή όλο και πιο σύγχρονων ηλεκτρονικών υπολογιστών, «ο ρόλος των ανθρώπων ως του σημαντικότερου παράγοντα στην παραγωγή επόμενο είναι να περιοριστεί με τον ίδιο τρόπο που μειώθηκε ο ρόλος των αλόγων στη γεωργική παραγωγή, για να εξαλειφθεί ολότελα στη συνέχεια με την εμφάνιση των τρακτέρ».

Στην Ευρώπη, όπου ενοχοποιείται το αυξημένο εργατικό κόστος για την στάσιμη οικονομία και την απώλεια ανταγωνιστικότητας στις παγκόσμιες αγορές, οι εταιρείες σπεύδουν να αντικαταστήσουν το εργατικό δυναμικό τους με τις νέες τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, το εργατικό κόστος έχει υπερτριπλασιαστεί τα τελευταία χρόνια σε σύγκριση με το κόστος κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Ανυπόμονες να περικόψουν δαπάνες και να βελτιώσουν τα περιθώρια κερδών τους, οι εταιρείες αντικαθιστούν το ανθρώπινο δυναμικό με μηχανές ολοένα και πιο γρήγορα. Ένα από τα ανώτατα στελέχη μιας μεγάλης εταιρείας, ο Ρίτσαρντ Σόμποου, με δήλωσή του που αντικαθρεφτίζει τον τρόπο σκέψης πολλών άλλων επιχειρήσεων, λέει χαρακτηριστικά «Προτιμούμε να κάνουμε μια κεφαλαιουχική επένδυση παρά να προσλάβουμε ένα νέο υπάλληλο».

Ο λόγος σύμφωνα με τις επιχειρήσεις, που υπάρχει αυτός ο τρόπος σκέψης είναι ότι το μηχάνημα μπορεί να εργαστεί εικοσιτέσσερις ώρες την ημέρα, 365 μέρες τον χρόνο, δεν κάνει διάλλειμα για καφέ, δεν παραπονιέται όταν δεν εργάζεται επί 6 μήνες γιατί δεν το χρειάζεται η παραγωγή, δεν κάνει ποτέ απεργίες, δεν απουσιάζει λόγω ασθένειας και τώρα πια κοστίζει λιγότερο από μισθούς τριών ετών. Τέλος, η νέα τεχνολογία μπορεί να πετύχει αποτελέσματα που είναι απραγματοποίητα μόνο με τις ανθρώπινες προσπάθειες.

Η βιομηχανική εργασία έχει αρχίσει να μετατοπίζεται προς νέα παραγωγικά συστήματα που απαιτούν πολύ μικρότερο αριθμό εργαζομένων, οι οποίοι πρέπει να καταβάλλουν μεγαλύτερη πνευματική και χειρονακτική προσπάθεια. Καθώς οι εισροές πληροφοριών συνεχίζουν να επεκτείνονται, ο βιομηχανικός εργάτης θα χρειάζεται δίπλωμα μηχανικού, ακριβώς όπως ο Αμερικανός αγρότης χρειάζεται πτυχίο πανεπιστημίου για να αξιοποιήσει τις τεχνολογικές δυνατότητες του περιβάλλοντος.

Μια νέα μόδα σε όλη την κοινότητα των επιχειρήσεων είναι ο «επανασχεδιασμός». Εταιρείες αναδιαρθρώνουν όσο πιο γρήγορα μπορούν την οργάνωσή τους για να δημιουργήσουν μία συμβατή ατμόσφαιρα στους

ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Στη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, εξαλείφουν στρώματα παραδοσιακής διοίκησης, συμπιέζουν κατηγορίες εργασιών, δημιουργούν ομάδες εργασίας, εκπαιδεύουν υπαλλήλους σε πολλαπλά επίπεδα ικανοτήτων, συντομεύουν και απλοποιούν διαδικασίες παραγωγής και διανομής και εκσυγχρονίζουν τα συστήματα διεύθυνσης. Τα αποτελέσματα είναι εντυπωσιακά. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η μέση παραγωγικότητα αυξήθηκε 2,8%, το 1992, η μεγαλύτερη άνοδος μετά από δύο δεκαετίες. Τα γιγαντιαία άλματα της παραγωγικότητας σήμαιναν μεγάλης κλίμακας μειώσεις στο εργατικό δυναμικό. Ο Μάικλ Χάμερ, άλλοτε καθηγητής του Τεχνολογικού Ινστιτούτου της Μασαχουσέτης και από τους πρωτοπόρους στην αναδιάρθρωση του χώρου εργασίας, λέει ότι ο επανασχεδιασμός έχει σαν βασικό του αποτέλεσμα την απώλεια τουλάχιστον ενός 40% των θέσεων εργασίας μιας εταιρείας και μπορεί να οδηγήσει σε μια μείωση μέχρι και 75% του ανθρώπινου δυναμικού της. Τα μεσαία διοικητικά στελέχη είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στον επανασχεδιασμό. Ο Χάμερ υπολογίζει ότι μέχρι και το 80% των στελεχών αυτού του επιπέδου μπορεί να απολυθεί.

Πουθενά αλλού δεν είναι τόσο έκδηλα τα αποτελέσματα της επανάστασης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και του επανασχεδιασμού του χώρου εργασίας όσο στον τομέα της βιομηχανίας.

Ο επιταχυνόμενος ρυθμός της αυτοματοποίησης οδηγεί την παγκόσμια οικονομία στη μέρα εκείνη που τα εργοστάσια θα λειτουργούν χωρίς εργάτες. Η μείωση των βιομηχανικών θέσεων εργασίας αποτελεί μέρος μιας μακροχρόνιας τάσης που έχει σαν αποτέλεσμα την ολοένα κι ευρύτερη αντικατάσταση ανθρώπων από μηχανές στο χώρο εργασίας.

Αν και ο αριθμός των εργατών στα εργοστάσια συνεχίζει να μειώνεται, η βιομηχανική παραγωγή παρουσιάζει αλματώδη άνοδο. Ο Γιονέτζι Μασούντα, ένας από τους κύριους αρχιτέκτονες του σχεδίου σύμφωνα με το οποίο η Ιαπωνία θα γινόταν η πρώτη κοινωνία που θα βασιζόταν αποκλειστικά στην ηλεκτρονική πληροφορική, λέει ότι «στο εγγύς μέλλον, θα έχουμε την πλήρη αυτοματοποίηση ολόκληρων εργοστασίων και κατά τη διάρκεια των επόμενων είκοσι ή τριάντα ετών θα υπάρξουν πιθανότατα ...εργοστάσια που δεν θα χρειάζονται καμία χειρονακτική εργασία».

Σήμερα οι προοπτικές εργασίας έχουν περιοριστεί σε όλους σχεδόν τους τομείς της Ιαπωνικής οικονομίας. Οι Ιαπωνικές εταιρείες υποχρεώθηκαν να απολύσουν από 15 ως 20% του συνόλου των υπαλλήλων των γραφείων τους για να μπορέσουν να φτάσουν στο χαμηλό επίπεδο γενικών εξόδων των αμερικάνικων εταιρειών και να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά τους στις παγκόσμιες αγορές.

Ενώ η ανησυχία για την ανεργία πληθαίνει στην Ιαπωνία, οι ίδιοι φόβοι τείνουν να φτάσουν σε επίπεδο πανικού στη Δυτική Ευρώπη, όπου ο ένας στους δέκα εργαζόμενους βρίσκεται αυτή τη στιγμή χωρίς δουλειά. Σε όλα τα δυτικοευρωπαϊκά κράτη, η ανεργία πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο.

Ενώ ο εργάτης της βιομηχανίας βγαίνει σιγά σιγά στο περιθώριο της οικονομικής εξέλιξης, πολλοί οικονομολόγοι και αιρετοί αξιωματούχοι εξακολουθούν να ελπίζουν ότι ο τομέας παροχής υπηρεσιών και οι εργασίες σε γραφεία θα μπορέσουν να απορροφήσουν τα εκατομμύρια άνεργων εργατών που ψάχνουν να βρουν μια θέση. Το πιθανότερο είναι ότι οι ελπίδες τους θα ναυαγήσουν.

Η ταχεία πρόοδος στην τεχνολογία των ηλεκτρονικών υπολογιστών, μαζί με την παράλληλη επεξεργασία και την τεχνητή νοημοσύνη, θα κάνουν κατά πάσα πιθανότητα περιττούς μεγάλους αριθμούς ιδιωτικών υπαλλήλων στις πρώτες δεκαετίες του επόμενου αιώνα. Ο Ντέιβιντ Μπέρτς, ερευνητής στο MIT, ήταν από τους πρώτους που υποστήριξαν ότι πρωτεργάτες στη νέα οικονομική ανάπτυξη της εποχής της υψηλής τεχνολογίας είναι πολύ μικρές επιχειρήσεις (εταιρείες με λιγότερους από 100 υπαλλήλους). Κάποια στιγμή, ο Μπέρτς εξέφρασε την άποψη ότι πάνω από το 88% των νεοδημιουργημένων θέσεων εργασίας οφειλόταν σε μικρές επιχειρήσεις, πολλές από τις οποίες βρίσκονταν στην αιχμή της νέας τεχνολογικής επανάστασης. Πιο πρόσφατες έρευνες, ωστόσο, έχουν καταρρίψει το μύθο ότι οι μικρές επιχειρήσεις είναι χαλκέντεροι δημιουργοί νέων θέσεων εργασίας στην εποχή της υψηλής τεχνολογίας.

Η σταθερή άνοδος της ανεργίας σε κάθε δεκαετία αποκτά πιο ανησυχητικές διαστάσεις όταν προσθέσουμε τον όλο και μεγαλύτερο αριθμό ατόμων με μερική απασχόληση που ψάχνουν να βρουν μια κανονική δουλειά και τον αριθμό των αποθαρρημένων που έχουν πάψει να γυρεύουν εργασία.

Η εμφάνιση υπερσύγχρονων τεχνολογιών, μαζί με τα ωφέλη που τις συνοδεύουν στο χώρο της παραγωγικότητας, σημαίνει πως η παγκόσμια οικονομία μπορεί να παράγει όλο και περισσότερα αγαθά και να προσφέρει όλο και καλύτερες υπηρεσίες, χρησιμοποιώντας ένα ακόμη μικρότερο ποσοστό του εργατικού δυναμικού.

Για ορισμένους, ιδίως επιστήμονες, μηχανικούς και εργοδότες, ένας κόσμος δίχως εργασία θα σημαίνει την απαρχή μιας νέας εποχής στην ιστορία, όπου οι άνθρωποι θα απαλλαγούν επιτέλους από μια ζωή μόχθου και επαναλαμβανόμενων καθηκόντων χωρίς νόημα. Για άλλους, μια κοινωνία χωρίς εργαζόμενους δημιουργεί την εικόνα ενός σκοτεινού μέλλοντος μαζικής ανεργίας και παγκόσμιας πείνας, που

θα εντείνονται ακόμη περισσότερο από μια ολοένα και μεγαλύτερη κοινωνική αναστάτωση.

Η νέα επανάσταση υψηλής τεχνολογίας θα μπορούσε να σημαίνει λιγότερες ώρες εργασίας και περισσότερα οφέλη για εκατομμύρια ανθρώπους. Οι ίδιες τεχνολογικές δυνάμεις θα μπορούσαν, ωστόσο, με την ίδια ευκολία να οδηγήσουν σε ολοένα και μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας και μια παγκόσμια οικονομική ύφεση. Το αν μας περιμένει ένα φωτεινό ή μελανό μέλλον εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τον τρόπο που θα κατανεμηθούν τα οφέλη παραγωγικότητας στην Εποχή της Πληροφορικής.

Ως τώρα μας είχαν κάνει να πιστέψουμε ότι τα θαύματα της σύγχρονης τεχνολογίας θα έφερναν μαζί τους και την σωτηρία μας. Εκατομμύρια άνθρωποι είχαν εναποθέσει τις ελπίδες τους για ένα καλύτερο αύριο στις λυτρωτικές δυνατότητες της ηλεκτρονικής επανάστασης. Ωστόσο, η οικονομική κατάσταση των περισσότερων εργαζομένων συνεχίζει να επιδεινώνεται μέσα στην οικονομική δυσπραγία που δημιουργούν αυτοί που πλουτίζουν από την τεχνολογία.

Ένας Αμερικανός οικονομολόγος ο Ουίλιαμ Λίξερσον, κάποτε είπε ότι «η στρατιά των ανέργων είναι κάτι σαν τους πυροσβέστες που περιμένουν στους πυροσβεστικούς σταθμούς να σημάνει ο κώδωνας κινδύνου ή τους έφεδρους αστυνομικούς που είναι πάντα έτοιμοι να τρέξουν όπου τους καλεί το καθήκον».

Πολλοί επιχειρηματίες αναγνωρίζουν ότι ορισμένοι από τους νέους κλάδους και οι καινοτομίες της υψηλής τεχνολογίας δημιουργούν πολύ λιγότερες θέσεις εργασίας από αυτές που εξαλείφουν. Εξακολουθούν να πιστεύουν, ωστόσο, ότι οι απώλειες στην εσωτερική αγορά θα αντισταθμιστούν από αυξήσεις της ζήτησης στο εξωτερικό και το άνοιγμα νέων υπερπόντιων αγορών. Οι σημερινές πολυεθνικές επιχειρήσεις έχουν εμπλακεί σε ένα σκληρό αγώνα για να γκρεμίσουν τους εμπορικούς φραγμούς και να εισβάλουν σε νέες παρθένες περιοχές, αναζητώντας αγορές για μια μεγαλύτερη παραγωγή αγαθών και παροχή υπηρεσιών. Ελπίζουν ότι μπορούν να δημιουργηθούν καινούριες αγορές με έναν αρκετά ταχύ ρυθμό ώστε να απορροφήσουν τις αυξημένες παραγωγικές δυνατότητες που προσφέρει η νέα επανάσταση της τεχνολογίας.

Ωστόσο οι προσπάθειες των επιχειρήσεων να δημιουργήσουν νέες αγορές σημειώνουν μόνο οριακές επιτυχίες, για τον απλούστατο λόγο ότι οι ίδιες τεχνολογικές και οικονομικές δυνάμεις που λειτουργούν στην Αμερική επηρεάζουν και ένα μεγάλο τμήμα της παγκόσμιας οικονομίας. Στην Ευρώπη, την Ιαπωνία και σε έναν όλο και μεγαλύτερο αριθμό αναπτυσσόμενων κρατών, ο επανασχεδιασμός των λειτουργιών των επιχειρήσεων και η αυτοματοποίηση, αντικαθιστούν το ανθρώπινο δυναμικό με ένα διαρκώς επιταχυνόμενο ρυθμό, περιορίζοντας έτσι την ζήτηση σε δεκάδες χώρες.

Αντιμέτωπες με αναιμικές αγορές, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, πολλές εταιρείες έχουν στραφεί στη νέα τεχνολογία εξοικονόμησης

εργατικού κόστους για να περιορίσουν τις δαπάνες τους και να αποκομίσουν μεγαλύτερα κέρδη από μια ολοένα και μικρότερη πηγή εσόδων.

Στο παρελθόν, όταν μια τεχνολογική επανάσταση απειλούσε μεγάλους αριθμούς θέσεων εργασίας σε έναν οικονομικό τομέα, εμφανιζόταν ένας νέος οικονομικός τομέας για να απορροφήσει το πλεόνασμα των εργατικών χεριών. Σήμερα ωστόσο, που όλοι αυτοί οι τομείς πέφτουν θύματα της ταχείας αναδιάρθρωσης και αυτοματοποίησης, δεν έχει αναπτυχθεί κανένας «σημαντικός» νέος τομέας για να απορροφήσει τα εκατομμύρια εργαζομένων που απολύονται.

Ο μοναδικός νέος τομέας στον ορίζοντα είναι αυτός των γνώσεων, μια αφρόκρεμα βιομηχανιών και επαγγελματιών που θα είναι υπεύθυνη για την ξενάγησή μας στην νέα αυτοματοποιημένη μελλοντική οικονομία. Οι εργαζόμενοι στον τομέα των γνώσεων είναι μια ανομοιογενής ομάδα ατόμων που έχουν σαν κοινό χαρακτηριστικό τους την ικανότητα να χρησιμοποιούν την τεχνολογία της πληροφορικής για να εντοπίζουν, να επεξεργάζονται και να λύνουν προβλήματα. Είναι οι δημιουργοί, οι διαχειριστές και οι προμηθευτές των πληροφοριών που δημιουργούν την παγκόσμια οικονομία μετά τη φάση της βιομηχανικής κοινωνίας και της κοινωνίας των υπηρεσιών. Στις τάξεις τους συμπεριλαμβάνονται φυσικομαθηματικοί, μηχανικοί σχεδιαστές, πολιτικοί μηχανικοί αναλυτές λογισμικού, ερευνητές βιοτεχνολογίας, ειδικοί δημοσίων σχέσεων, δικηγόροι, τραπεζικοί αρμόδιοι σε θέματα επενδύσεων, σύμβουλοι διοίκησης επιχειρήσεων, οικονομικοί και φοροτεχνικοί σύμβουλοι, αρχιτέκτονες, προγραμματιστές στρατηγικής, ειδικοί στο μάρκετινγκ, παραγωγοί και μοντέρ κινηματογραφικών ταινιών, σκηνογράφοι, εκδότες, συγγραφείς, επιμελητές και δημοσιογράφοι.

Η σπουδαιότητα της τάξης των γνώσεων για τη διαδικασία της παραγωγής εξακολουθεί να μεγαλώνει, καθώς ο ρόλος των δύο παραδοσιακών κατηγοριών της βιομηχανικής εποχής – των εργατών και των επενδυτών – υποβιβάζεται συνεχώς. Παρότι οι αριθμοί τους θα συνεχίσουν να μεγαλώνουν, θα παραμείνουν μικροί σε σύγκριση με τους αριθμούς των εργαζομένων που θα χάνουν τις δουλειές τους λόγω της νέας γενεάς «σκεπτόμενων μηχανών».

Η μετάβαση σε μια κοινωνία πληροφορικής χωρίς καθόλου σχεδόν εργαζόμενους είναι το τρίτο και τελευταίο στάδιο μιας μεγάλης μεταβολής οικονομικών προτύπων, που έχει σαν ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του το πέρασμα από τις ανανεώσιμες στις μη ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και από τις βιολογικές στις μηχανικές πηγές ενέργειας.

Η Τρίτη Βιομηχανική επανάσταση εμφανίστηκε αμέσως μετά από τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο και μόλις τώρα αρχίζει να επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο με τον οποίο οργανώνει η κοινωνία τις οικονομικές τις δραστηριότητες.

Ο Έντουαρντ Φρένκιν, ένας διακεκριμένος επιστήμονας στον τομέα των ηλεκτρονικών υπολογιστών, έχει φτάσει σε σημείο να ισχυριστεί ότι η νέα τεχνολογία μπορεί να θεωρηθεί σαν το τρίτο σημαντικότερο γεγονός σε ολόκληρη την κοσμική ιστορία. Κατά τον Φρένκιν: «Το πρώτο γεγονός είναι η δημιουργία του σύμπαντος... Το δεύτερο είναι η εμφάνιση ζωής... Και το τρίτο, η εμφάνιση της τεχνητής νοημοσύνης». Σήμερα όταν μιλούν οι επιστήμονες για τεχνητή νοημοσύνη, εννοούν συνήθως «την τέχνη της δημιουργίας μηχανών που εκτελούν εργασίες, οι οποίες απαιτούν νοημοσύνη όταν εκτελούνται από ανθρώπους».

Αν και η τεχνολογική επανάσταση της πληροφορικής έχει υπονομεύσει σοβαρά τις τύχες των μεσαίου εισοδήματος μισθωτών και έχει περιορίσει τις ευκαιρίες για μια νεότερη γενιά πτυχιούχων που μπαίνουν στο εργατικό δυναμικό, για τον μικρό αριθμό ανώτατων διοικητικών στελεχών τα οποία διευθύνουν τις επιχειρήσεις της χώρας αποτέλεσε ουρανόσταλτο δώρο.

Ζούμε σε έναν κόσμο όλο και πιο μεγάλων αντιθέσεων. Μπροστά μας προβάλλει το φάσμα μιας αστραφτερής κοινωνίας υψηλής τεχνολογίας, με ηλεκτρονικούς υπολογιστές και ρομπότ να διοχετεύουν αβίαστα τα δώρα της φύσης σε έναν ποταμό υπερσύγχρονων νέων προϊόντων και υπηρεσιών που δεν θα μπορούσαμε ούτε να διανοηθούμε πριν από μόλις έναν αιώνα.

Με τις δυναμικές καινούριες σκεπτόμενες μηχανές του, ο αυτοματοποιημένος χώρος εργασίας δείχνει να είναι η απάντηση στο προαιώνιο όνειρο της ανθρωπότητας για μια ζωή δίχως βάσανα και μόχθο. Η άλλη πλευρά της νεοεμφανιζόμενης τεχνουτο-πίας, αυτή που είναι γεμάτη με τα θύματα της τεχνολογικής προόδου, αναφέρεται ελάχιστα στις επίσημες εκθέσεις, σε στατιστικές μελέτες και σε κάποιες μεμονωμένες ιστορίες για χαμένες ζωές και ναυαγισμένα όνειρα. Αυτός ο άλλος κόσμος είναι γεμάτος από εκατομμύρια αποξενωμένους εργάτες, οι οποίοι αντιμετωπίζουν ένα όλο και πιο μεγάλο άγχος σε περιβάλλοντα εργασίας υψηλής τεχνολογίας και μια εντεινόμενη επαγγελματική ανασφάλεια, η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση εισβάλλει σε κάθε κλάδο και τομέα.

Ο εργαζόμενος δεν έχει πλέον τη δύναμη να διαμορφώσει ανεξάρτητη κρίση, είτε στο εργοστάσιο είτε στο γραφείο, και δεν ελέγχει σχεδόν καθόλου τα αποτελέσματα που προϋπαγορεύονται από ειδικούς προγραμματιστές. Σήμερα όλο

και περισσότεροι εργαζόμενοι λειτουργούν μόνο σαν παρατηρητές, ανήμποροι να συμμετάσχουν ή να επέμβουν στις διαδικασίες της παραγωγής.

Πολλές εταιρείες σε χώρες του Τρίτου Κόσμου έχουν αναγκαστεί να κάνουν μεγάλες επενδύσεις στις τεχνολογίες αυτοματισμού για να μπορέσουν να εξασφαλίσουν ταχύτητα παράδοσης και έλεγχο ποιότητας σε μία όλο και πιο ανταγωνιστική παγκόσμια αγορά.

Η ιδέα ότι η μεταφορά εγκαταστάσεων παραγωγής σε φτωχές χώρες θα σημάνει υψηλά επίπεδα εγχώριας απασχόλησης και μεγαλύτερης ευημερίας έχει πάψει πλέον να ισχύει. Ο Σάικεν συμφωνεί, ισχυριζόμενος ότι «οι ανάγκες απασχόλησης στον Τρίτο Κόσμο είναι τόσο μεγάλες ώστε να επισκιάζουν τον αριθμό θέσεων που δημιουργούνται» από τα νέα αυτοματοποιημένα εργοστάσια υψηλής τεχνολογίας. Φοβάται πως η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση δεν θα σημαίνει τίποτε άλλο από μερικές θέσεις υψηλής τεχνολογίας για την νέα αριστοκρατική τάξη των εργατών γνώσης και μεγαλύτερη μακροχρόνια τεχνολογική ανεργία για εκατομμύρια άλλους. Η αντικατάσταση ανθρώπων από μηχανές οδηγεί σε όλο και μεγαλύτερες κινητοποιήσεις των εργαζόμενων του Τρίτου Κόσμου.

Με γοργά βήματα πλησιάζουμε σε ένα σημαντικό σταυροδρόμι της ανθρώπινης ιστορίας. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις μπορούν σήμερα να παράγουν έναν άνευ προηγουμένου όγκο αγαθών και υπηρεσιών με ένα όλο και μικρότερο εργατικό δυναμικό. Οι νέες τεχνολογίες μας οδηγούν σε μια εποχή σχεδόν χωρίς καθόλου εργαζομένους την ίδια στιγμή της παγκόσμιας ιστορίας που ο πληθυσμός της Γής φτάνει σε πρωτόγνωρα επίπεδα.

Οι χώρες και των δυο ημισφαιρίων αντιμετωπίζουν από κοινού τις απειλές και τις ευκαιρίες που φέρνουν μαζί τους οι ισχυρές δυνάμεις της αγοράς και οι νέες τεχνολογικές πραγματικότητες. Οι υπερεθνικές επιχειρήσεις ανοίγουν δρόμους μέσα από εθνικά σύνορα αλλάζοντας μια για πάντα τη ζωή δισεκατομμυρίων ανθρώπων, καθώς αναζητούν παγκόσμιες αγορές. Τα θύματα της Τρίτης Βιομηχανικής Επανάστασης αυξάνονται, καθώς εκατομμύρια εργαζόμενοι περνούν στο περιθώριο για να αφήσουν χώρο σε αποτελεσματικότερα και επικερδέστερα μηχανικά υποκατάστατα. Τα ποσοστά ανεργίας ανεβαίνουν και η ατμόσφαιρα ηλεκτρίζεται στη μία χώρα μετά την άλλη, έτσι όπως βρίσκονται ανάμεσα στα διασταυρούμενα πυρά εταιρειών που θέλουν πάση θυσία να βελτιώσουν την παραγωγικότητά τους.

Οι ειδήμονες της υψηλής τεχνολογίας δεν έχουν πεισθεί ακόμη για την επικείμενη κρίση. Από τα βάθη του απαστράπτοντος νέου παγκόσμιου χωριού, περιτριγυρισμένου από τα υπερσύγχρονα τεχνολογικά επιτεύγματα ικανά να εκτελέσουν εκπληκτικούς άθλους, το μέλλον φαίνεται ελπιδοφόρο. Πολλοί από την αναδυόμενη τάξη των γνώσεων οραματίζονται έναν κόσμο σχεδόν μεγαλοπρέπειας, έναν πλανήτη όπου θα βασιλεύει η αφθονία. Τα τελευταία χρόνια, δεκάδες μελλοντολόγοι έχουν γράψει συναρπαστικά κείμενα προφητεύοντας το τέλος της ιστορίας και την οριστική άφιξη της ανθρωπότητας σε έναν τεχνολογικό παράδεισο

με διαμέσους τις δυνάμεις της ελεύθερης αγοράς και μία διακυβέρνηση που θα στηρίζεται σε μια αντικειμενική επιστημονική εμπειρογνωμοσύνη. Οι πολιτικοί μας λένε ότι πρέπει να αρχίσουμε να ετοιμαζόμαστε για τη μεγάλη έξοδο στη μεταμοντέρνα εποχή. Μας παρουσιάζουν οράματα ενός νέου κόσμου από γυαλί και σιλικόνη, παγκόσμια δίκτυα επικοινωνιών και υπερλεωφόρους πληροφορικής, κυβερνοχώρους και εικονικές πραγματικότητες, αστρονομικά ύψη παραγωγικότητας και αστείρευτα υλικά πλούτοι, αυτοματοποιημένα εργοστάσια και ηλεκτρονικά γραφεία. Μας λένε το αντίτιμο που πρέπει να καταβάλουμε για την είσοδο σε αυτόν τον νέο κόσμο των θαυμάτων είναι η επιμόρφωση και η επανεκπαίδευση, η απόκτηση νέων ικανοτήτων για τις πολλές ευκαιρίες απασχόλησης που θα εμφανιστούν στους καινούριους εμπορικούς διαδρόμους της τρίτης βιομηχανικής αγοράς.

Οι προβλέψεις τους έχουν πολλά στοιχεία αλήθειας. Ζούμε πραγματικά την ιστορική στιγμή μιας Τρίτης Βιομηχανικής Επανάστασης και κατευθυνόμαστε προς έναν κόσμο που δεν θα έχει πια σχεδόν καθόλου εργαζόμενους. Υπάρχουν ήδη οι μηχανές που θα επισπεύσουν το πέρασμα μας σε έναν νέο πολιτισμό, ο οποίος θα έχει σαν βάση του τη σιλικόνη. Αυτό που δεν μας έχουν πει ακόμα είναι πόσοι άνθρωποι θα μείνουν πίσω σε αυτό το τελευταίο σκέλος του βιομηχανικού μας ταξιδιού και τι είδος κόσμου είναι αυτό που περιμένει αυτούς που θα φτάσουν στην αντίπερα όχθη.

Οι απόστολοι και οι ευαγγελιστές της Εποχής Της Πληροφορικής δεν έχουν σχεδόν καμία αμφιβολία για την τελική επιτυχία αυτού του πειράματος. Είναι πεπεισμένοι ότι η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση θα δημιουργήσει περισσότερες εργασίες από αυτές που καταργεί και πως οι θεαματικές αυξήσεις παραγωγικότητας θα ακολουθηθούν από υψηλότερα επίπεδα καταναλωτικής ζήτησης και το άνοιγμα νέων παγκόσμιων αγορών, οι οποίες θα απορροφήσουν την πλημμύρα των αγαθών και υπηρεσιών που θα βρίσκονται στη διάθεσή μας. Η πίστη τους και μαζί ολόκληρη η κοσμοθεωρία τους εξαρτώνται από την ορθότητα αυτών των δύο κεντρικών θέσεων.

Οι επικριτές, από την άλλη πλευρά, μαζί κι ένας όλο και πιο μεγάλος αριθμός ανθρώπων που έχουν ήδη μείνει στο περιθώριο της Τρίτης Βιομηχανικής Επανάστασης, έχουν αρχίσει να ρωτούν από πού θα έρθουν αυτές οι νέες εργασίες. Σε έναν κόσμο όπου υπερσύγχρονες τεχνολογίες πληροφορικής κι επικοινωνιών θα μπορούν να αντικαθιστούν όλο και πιο πολύ το παγκόσμιο εργατικό δυναμικό, φαίνεται μάλλον απίθανη η επανεκπαίδευση περισσότερων από λίγους τυχερούς για τις συγκριτικά ελάχιστες επιστημονικές, επαγγελματικές και διοικητικές θέσεις που θα μπορεί να προσφέρει ο νεοεμφανιζόμενος τομέας των γνώσεων. Η ιδέα και μόνο ότι εκατομμύρια εργαζόμενοι που έχασαν τις δουλειές τους από τον επανασχεδιασμό και την αυτοματοποίηση των τομέων της γεωργίας, της βιομηχανίας και της παροχής υπηρεσιών θα μπορέσουν να επανεκπαιδευτούν για να γίνουν επιστήμονες, μηχανικοί, τεχνικοί, διοικητικά στελέχη επιχειρήσεων, σύμβουλοι, καθηγητές, δικηγόροι κ.λπ., έτσι ώστε να μπορέσουν να βρουν στη συνέχεια τις ανάλογες εργασίες στον πολύ στενό τομέα της υψηλής τεχνολογίας, φαίνεται στην καλύτερη

περίπτωση σαν ένα όμορφο όνειρο και στη χειρότερη σαν μια αναμφισβήτητη παραίτηση.

Οι σκεπτικιστές μάλλον έχουν δίκιο όταν ανησυχούν για την τεχνολογική περιθωριοποίηση, την απώλεια εργασιών και την μείωση της αγοραστικής δύναμης. Ωστόσο, δεν υπάρχουν λόγοι να πιστέψουμε ότι οι δυνάμεις της τεχνολογίας και της αγοράς που έχουν ήδη τεθεί σε κίνηση θα επιβραδυνθούν αποτελεσματικά ή θα σταματήσουν από οποιοδήποτε είδος οργανωμένης αντίστασης κατά τα ερχόμενα χρόνια. Αν δεν πληγεί η υφήλιος από καμία μακροχρόνια παγκόσμια οικονομική ύφεση, το πιθανότερο είναι ότι η Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση θα συνεχίσει την πορεία της, αυξάνοντας την παραγωγικότητα και την ανεργία. Πιθανό είναι επίσης ότι οι παγκόσμιες αγορές θα συνεχίσουν να επεκτείνονται, αλλά όχι αρκετά γρήγορα για να απορροφήσουν την υπερπαραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Η ανερχόμενη τεχνολογική ανεργία και η φθίνουσα αγοραστική δύναμη θα συνεχίσουν να μαστίζουν την παγκόσμια οικονομία υπονομεύοντας τις προσπάθειες των κυβερνήσεων για έναν αποτελεσματικό έλεγχο των εσωτερικών τους υποθέσεων.

Τα ανερχόμενα ποσοστά της παγκόσμιας ανεργίας και η διευρυνόμενη πόλωση μεταξύ πλουσίων και φτωχών, δημιουργούν συνθήκες του κοινωνικού χάους και ενός ανοιχτού ταξικού πολέμου σε μια κλίμακα πρωτόγνωρη για την εποχή μας. Η εγκληματικότητα, η βία και οι χαμηλής εντάσεως πόλεμοι φουντώνουν και, από ότι δείχνουν τα πράγματα, θα συνεχίσουν να φουντώνουν με όλο και ταχύτερους ρυθμούς στα χρόνια που έρχονται. Μια νέα μορφή βαρβαρότητας μας περιμένει έξω από τα τείχη του σύγχρονου κόσμου. Πέρα από τα ήσυχα προάστια και τους αστικούς θύλακες των πλούσιων και ευκατάστατων, υπάρχουν εκατομμύρια εκατομμυρίων άποροι και απελπισμένοι. Εξοργισμένοι, γεμάτοι αγωνία και άδειοι από ελπίδες για ένα καλύτερο μέλλον, караδοκούν οι επίδοξοι ισοπεδωτές, οι μάζες που οι εκκλήσεις τους για δικαιοσύνη δεν εισακούστηκαν. Οι ρυθμοί τους συνεχίζουν να μεγαλώνουν καθώς εκατομμύρια άνθρωποι χάνουν τις δουλειές τους και βρίσκονται ξαφνικά και αμετάκλητα κλειδωμένοι έξω από τις πύλες του νέου παγκόσμιου χωριού υψηλής τεχνολογίας.

Για ένα μόνο πράγμα είμαστε βέβαιοι : Μπαίνουμε σε μια νέα περίοδο της ιστορίας, όπου οι μηχανές θα αντικαθιστούν όλο και περισσότερο την ανθρώπινη εργασία στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών. Αν και είναι δύσκολο να προβλέψουμε ακριβείς χρόνους, ακολουθούμε μια σταθερή πορεία προς ένα αυτοματοποιημένο μέλλον και θα φτάσουμε εκεί κατά πάσα πιθανότητα σε μια εποχή σχεδόν καθόλου εργαζόμενους, τουλάχιστον στη βιομηχανία, τις πρώτες δεκαετίες του επόμενου αιώνα.

Ο τομέας παροχής υπηρεσιών, αν και οι διεργασίες αυτοματοποίησης σε αυτόν συντελούνται με βραδύτερους ρυθμούς, θα είναι πιθανότατα πλήρως αυτοματοποιημένος στα μέσα του επόμενου αιώνα. Ο νεοεμφανιζόμενος τομέας γνώσεων θα μπορέσει να απορροφήσει ένα μικρό ποσοστό των ανέργων, αλλά όχι αρκετό για να μειώσει αισθητά την αυξανόμενη ανεργία. Εκατοντάδες εκατομμύρια

εργαζόμενοι θα περάσουν μόνιμα σε μια κατάσταση αδράνειας λόγω των δίδυμων δυνάμεων της διεθνοποίησης και της αυτοματοποίησης. Άλλοι, που θα έχουν μια δουλειά ακόμη, θα εργάζονται πολύ λιγότερες ώρες για να μπορούν να κατανέμονται δικαιότερα οι υπάρχουσες θέσεις εργασίας και να προσφέρουν αρκετή αγοραστική δύναμη για την απορρόφηση της αυξημένης παραγωγής. Καθώς οι μηχανές θα υποκαθιστούν όλο και περισσότερους εργαζόμενους στις επόμενες δεκαετίες, η εργασία εκατομμυρίων ατόμων θα απελευθερωθεί από την οικονομική διαδικασία και την έλξη της αγοράς. Η αχρησιμοποίητη ανθρώπινη εργασία θα αποτελέσει την κεντρική πραγματικότητα της ερχόμενης περιόδου και το πρόβλημα που θα πρέπει να αντιμετωπιστεί από όλα τα έθνη, αν θέλουμε να αντέξει ο πολιτισμός μας στα πλήγματα της Τρίτης Βιομηχανικής Επανάστασης.

Εάν οι ικανότητες, η ενέργεια και η επινοητικότητα των εκατοντάδων εκατομμυρίων ανδρών και γυναικών δεν στραφούν σε εποικοδομητικές δραστηριότητες, ο πολιτισμός μάλλον θα συνεχίσει να ερειπώνεται, ώσπου να καταλήξει σε μια κατάσταση ανομίας και ανέχειας, από την οποία ίσως να μην είναι εύκολη η επιστροφή. Γι' αυτό το λόγο, η εξεύρεση μιας εναλλακτικής λύσης αντί της επίσημης εργασίας στην αγορά αποτελεί και τη σημαντικότερη αποστολή όλων των εθνών του πλανήτη μας.

Μπαίνουμε σε μία νέα εποχή παγκόσμιων αγορών και αυτοματοποιημένης παραγωγής. Ο δρόμος που οδηγεί σε μια οικονομία σχεδόν χωρίς καθόλου εργαζομένους είναι ορατός. Το αν ο δρόμος αυτός θα καταλήξει σε έναν τόπο ηρεμίας και σιγουριάς ή σε μια σκοτεινή άβυσσο, θα εξαρτηθεί από το πόσο καλά θα προετοιμαστεί ο πολιτισμός μας για την, μετά την αγορά εποχή, που θα ακολουθήσει την Τρίτη Βιομηχανική Επανάσταση. Το τέλος της εργασίας μπορεί να σημαίνει τη θανατική καταδίκη του πολιτισμού, όπως τον ξέρουμε. Το τέλος της εργασίας θα μπορούσε επίσης να σημαίνει την αρχή μιας μεγάλης κοινωνικής μεταμόρφωσης, μιας αναγέννησης του ανθρώπινου πνεύματος. Το μέλλον βρίσκεται στα χέρια μας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ (ΔΒΕ)

ΜΑΘΗΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΖΩΗ

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

« Ο όρος 'διαβίου' εκπαίδευση και μάθηση δηλώνει ένα χωρίς όρια σχήμα που αποβλέπει στην αναμόρφωση του υπάρχοντος εκπαιδευτικού συστήματος και στην ανάπτυξη του εκπαιδευτικού δυναμικού έξω απ' αυτό.... Η εκπαίδευση και η μάθηση δεν περιορίζονται στη σχολική φοίτηση, πρέπει να επεκτείνονται σε ολόκληρη τη ζωή του ανθρώπου, να περιλαμβάνουν όλες τις δεξιότητες και όλους τους κλάδους της γνώσης, να χρησιμοποιούν όλα τα δυνατά μέσα και να δίνουν την ευκαιρία σε όλους τους ανθρώπους για πλήρη ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Οι εκπαιδευτικές και οι σχετικές με τη μάθηση διαδικασίες στις οποίες τα παιδιά, οι νέοι άνθρωποι και οι ενήλικοι όλων των ηλικιών εμπλέκονται στη διάρκεια της ζωής τους, σε οποιαδήποτε μορφή, πρέπει να θεωρηθούν ως ένα σύνολο. »

Η ιδέα της «δια βίου παιδείας» είναι τελικά μια καθαρά αρχαιοελληνική φιλοσοφία ζωής, του σωκρατικού «γηράσκω αεί διδασκόμενος». Ο ουμανιστικός της χαρακτήρας όμως, σαν κατάκτηση δηλαδή του ανθρώπινου δικαιώματος για συνεχή οργανωμένη αυτο-επιμόρφωση, αργεί υπερβολικά να γίνει πράξη. Μεμονωμένες περιπτώσεις πάντα υπήρχαν σε ορισμένες χώρες, κυρίως της Δύσης, όπως τα λαϊκά σεμινάρια των θεολογικών σχολών κατά την εποχή του Μεσαίωνα, τα νεοπλατωνικά εντευκτήρια στην Αναγέννηση, οι σχολές-εργαστήρια μαθητείας και αλληλοδιδασκαλίας των συνδικάτων στην πρώιμη βιομηχανική περίοδο, κλπ. Πολλές

από εκείνες τις προσπάθειες αντικαθιστούσαν αυτό που αποκαλούμε σήμερα «θεσμό της υποχρεωτικής εκπαίδευσης».

Με την κατάκτηση υπέρ των λαών της κρατικής δέσμευσης για βασική παιδεία για όλους τους πολίτες, και με την κορύφωση της τεχνοεπιστημονικής επανάστασης που έφερε την μαζικοποίηση σε επαγγέλματα που απαιτούν υψηλή επιστημονική κατάρτιση, ο στόχος και τα μέσα της ΔΒΕ έχουν αλλάξει ριζικά. Δύο υπήρξαν, τις προηγούμενες τρεις δεκαετίες, οι κύριες δυνάμεις που καθοδήγησαν τις προσπάθειες για ΔΒΕ. **Πρώτο**, το γεγονός πως σημαντικό τμήμα της γενικής παιδείας του κάθε ανθρώπου θυσιάζεται υπέρ πιο συγκεκριμένων γνώσεων βιοποριστικής φύσεως. **Δεύτερο**, το γεγονός πως η επιστημονικο-επαγγελματική γνώση παλαιούται πλέον με πολύ ταχείς ρυθμούς. Και τα δύο αποτελούν ακόμη σήμερα τις δύο κεντρικές συνιστώσες της ΔΒΕ, την «λαϊκή επιμόρφωση» (centers of adult education) και την «συνεχιζόμενη εκπαίδευση» στα πλαίσια της τριτοβάθμιας (continued university education).

Πρόσφατα, με την παγκοσμιότητα στην πληροφόρηση και την γνώση, με το άνοιγμα των Πανεπιστημίων στην κοινωνία, με την ετεροχρονισμένη για πολλούς εισαγωγή των ΤΠΕ (τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών) στην επαγγελματική τους πρακτική, με τις πολυπολιτισμικές παρεμβάσεις, και με τόσες άλλες δυναμικές των οποίων γινόμαστε καθημερινοί μάρτυρες, τα δεδομένα ξανά αλλάζουν, χωρίς να μπορούμε να πούμε πως η χώρα μας ολοκλήρωσε τις προσπάθειες του προηγούμενου κύκλου. Υπάρχει όντως μια σημαντική καθυστέρηση της χώρας μας στον τομέα της οργανωμένης υψηλού επιπέδου μαζικής ενασχόλησης με την ΔΒΕ.

Σε συντομία, τα ελληνικά δεδομένα στον τομέα της ΔΒΕ είναι τα εξής : την δεκαετία του 1980 ξεκίνησαν τα κέντρα λαϊκής επιμόρφωσης απευθείας από την ΓΓΛΕ (Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης), και αργότερα από τις επιχορηγήσεις προς τους Δήμους πολλοί εκ των οποίων ξεκίνησαν και από μόνοι τους σειρές οργανικά συνδεδεμένων διαλέξεων σε δικά τους «ανοικτά πανεπιστήμια» (ο όρος βέβαια χρησιμοποιήθηκε καταχρηστικά). Ταυτόχρονα λειτούργησαν άπειρα ΕΕΣ (Εργαστήρια Ελευθέρων Σπουδών) πολλά εκ των οποίων αργότερα καλύφθηκαν από πιστοποιημένα ΚΕΚ (Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης) των ιδίων επιχειρηματικών συμφερόντων. Σήμερα, λειτουργούν πολλοί ιδιωτικοί επιμορφωτικοί οργανισμοί οι οποίοι διαχειρίζονται ταυτόχρονα κάποιο ΙΕΚ (Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης), κάποιο ΙΤΕΕ (Τεχνικό Επαγγελματικό

Εκπαιδευτήριο), κάποιο ΙΚΕΚ, και τέλος κάποια ΕΕΣ για όλες τις υπόλοιπες μη-πιστοποιημένες μη εγκύκλιες δραστηριότητές τους, κάτι που κρίνεται πως θολώνει ακόμη περισσότερο το εκπαιδευτικό τοπίο για την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση.

4.2 ΟΙ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΣΥΝΕΧΙΖΟΜΕΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση (continued/continuing education) ως αυτόνομος όρος πρωτοεμφανίζεται στις αγγλοσαξονικές χώρες την δεκαετία του 1960 και επικράτησε να αναφέρεται στην προσφορά επαγγελματικής κατάρτισης σε αποφοίτους Πανεπιστημίων. Ήταν σαφές πως στα «επιστημονικά επαγγέλματα» έπρεπε η γνώση να εμπλουτίζεται με τις νέες επιστημονικές ανακαλύψεις οι οποίες αφορούσαν άμεσα την καλή επιτέλεση του επαγγελματικού λειτουργήματος, και την προσπάθεια εμπλουτισμού αναλάμβαναν με δικές τους πρωτοβουλίες οι εθνικής εμβέλειας επιστημονικο-επαγγελματικοί σύλλογοι και σωματεία (scientific societies).

Αυτή όμως η αντίληψη και πρακτική έχει σήμερα ξεπερασθεί σε πολλές ταυτόχρονα διαστάσεις. Η σειρά των επεκτάσεων στην πρακτική που ακολουθήθηκε διεθνώς ήταν χρονολογικά σχεδόν η εξής:

- i. Θεωρήθηκε πρώτα από όλα πως, για πρακτικούς και εφαρμοστικούς λόγους, οι «δεξιότητες» (aptitudes, ως οντολογικό αντικείμενο διαφορετικής υφής από ότι η καθεαυτού «γνώση» knowledge) αποτελούσαν κεντρικό ζητούμενο στην σωστή ενασχόληση με το επάγγελμα, πολύ περισσότερο από ότι οι ίδιες οι «ξερές γνώσεις».
- ii. Εξετιμήθηκαν παράλληλα και άλλου τύπου γνώσεις και δεξιότητες οι οποίες δεν προέρχονταν από τα στενά πλαίσια της ειδικότητας, αλλά ουσιαστικά αποτελούσαν ένα είδος προχωρημένης εγγραμματοσύνης, π.χ. επιστημονικο-τεχνική ορολογία σε διεθνείς γλώσσες, οργάνωση συγγραφής υπομνημάτων, χρήση Η/Υ, κλπ.
- iii. Μετά, από τα τέλη της δεκαετίας του 1970, άρχισαν και τα ίδια τα Πανεπιστήμια να εισέρχονται στον χώρο της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, αφού για αρκετά θέματα ήσαν ήδη κατ' εξοχήν γνώστες, όπως για τις υπολογιστικές

μεθόδους, το management, την χρήση εξοπλισμού προηγμένης τεχνολογίας, κλπ.

- iv. Συγχρόνως επεκράτησε πλέον η ιδέα πως στόχος της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης που αφορούσε την ίδια την ειδικότητα δεν ήταν μόνο ο εμπλουτισμός με πιο σύγχρονες γνώσεις και δεξιότητες, αλλά και η **αναθεώρηση των παλαιών** που οι απόφοιτοι είχαν ήδη διδαχθεί, διότι «απαξίωση» των παλαιών γνώσεων συνήθως δεν σημαίνει παντελή κατάργησή τους, αλλά ανάγκη για εκσυγχρονισμό τους με τα νέα δεδομένα της επιστήμης.

- v. Οι συνθήκες (iii) και (iv), καθώς και η προγενέστερη παράδοση της χορήγησης σεμιναρίων από τα «επιστημονικά συνδικάτα» ανεξαρτήτως της πανεπιστημιακής καταγωγής των εκπαιδευομένων, συνέτεινε όπως τα «Κέντρα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης» (ΚΣΕ) των Ιδρυμάτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προσφέρουν τις υπηρεσίες τους και σε αποφοίτους άλλων ΑΕΙ και ΤΕΙ, και όχι μόνο των δικών τους πτυχιούχων και διπλωματούχων.
- vi. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1980, και λόγω ότι τα ΚΣΕ δρούσαν σε ένα ευρύτερο συμμετοχικό πλαίσιο των Πανεπιστημίων μέσα στις κοινότητες στις οποίες λειτουργούσαν, και λόγω της ραγδαίας εξάρτησης όλων των μη-πανεπιστημιακών επαγγελμάτων από τις νέες μεθόδους και τεχνολογίες, η «συνεχιζόμενη εκπαίδευση» προσφέρθηκε πλέον και στις υπόλοιπες κατηγορίες αποφοίτων της μετά-υποχρεωτικής εκπαίδευσης, και όχι μόνον της τριτοβάθμιας.
- vii. Κατά την επόμενη δεκαετία, ο τρόπος παροχής της «συνεχιζόμενης εκπαίδευσης» απέκτησε μεγαλύτερη ποικιλία λόγω τεχνολογικής ευελιξίας. Ξεκίνησαν οι πειραματισμοί με τηλεεκπαίδευση, μερική ή ολική, στην αρχή με βιντεοταινίες και fax, και αργότερα με το Διαδίκτυο και το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Στις περιπτώσεις που οι πειραματισμοί αυτοί εστέφοντο με επιτυχία, οι τεχνικές αυτές άρχισαν να διεισδύουν και στα επίσημα προγράμματα σπουδών των Πανεπιστημίων, δηλαδή στις προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές.
- viii. Όσο περισσότερο η συνεχιζόμενη εκπαίδευση αποκτούσε και περιεχόμενο έξω από την ειδικότητα, και όσο ο τρόπος παροχής εκσυγχρονιζόταν με βάση τις τεχνολογίες των Η/Υ, τόσο περισσότερο εμφανίζονταν διεθνώς και ιδιωτικές προσπάθειες για συνεχιζόμενη εκπαίδευση. Αυτό εξανάγκασε τις επιστημονικο-επαγγελματικές ενώσεις και τα επιμελητήρια να αποφασίσουν να εισέλθουν και αυτά στον ανταγωνισμό (αφού η επιχείρηση φαινόταν να γίνεται επικερδής και η επαγγελματική δεοντολογία κινδύνευε ενδεχομένως να εξοκειλεί), ξαναφέροντάς τα και πάλι στο προσκήνιο, αλλά σε κλαδικό και τοπικό επίπεδο, όχι σε εθνικό όπως παλαιότερα.
- ix. Καθώς ωρίμαζε η επανάσταση στα τεχνολογικά μέσα παροχής της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, αυτό επέφερε σημαντικές αναθεωρήσεις στον τρόπο επίτευξης της μάθησης. Δηλαδή άλλαξε η παιδαγωγική πρακτική καθώς

και η διδακτική προσέγγιση, και η παλαιά μορφή σεμιναρίων (conventional seminar delivery) πεπαλαιώθηκε οριστικά.

- x. Για οικονομία δυνάμεων, --λόγω του εξωπανεπιστημιακού ανταγωνισμού από ιδιωτικούς επιμορφωτικούς φορείς και συλλόγους--, τα Πανεπιστήμια όλο και περισσότερο τελευταία προσπαθούν να δημιουργήσουν ευέλικτα προγράμματα συνεχιζόμενης εκπαίδευσης τα οποία εύκολα να υποκλιμακώνονται ή να εμβαθύνουν προς τις προπτυχιακές ή τις μεταπτυχιακές σπουδές αντίστοιχα. Προς αυτή την κατεύθυνση βοηθούν και οι πειραματισμοί για την πιθανή συσσώρευση πιστωτικών διδακτικών μονάδων από την παρακολούθηση «εκπαιδευτικών σπονδύλων» (modules) από την συνεχιζόμενη εκπαίδευση προς μελλοντική απόκτηση κάποιου προπτυχιακού ή μεταπτυχιακού τίτλου.
- xi. Τέλος, καταρρίφθηκε και ο παράγοντας της τυχαίας και σποραδικής ενημέρωσης με την αναγκαιότητα αυτή η ενημέρωση να έχει συνεχή και άμεσα βιωματικό χαρακτήρα, να ασκείται δηλαδή ως μια διεργασία που οδηγεί σε «δια βίου μάθηση» (life-long learning).

Συμπερασματικά, κατά την τελευταία τριακονταετία, η μονόχοτη σποραδική και θεωρητική μετά-πανεπιστημιακή κατάρτιση που συμπληρώνει την αξιοπιστία της επιστημονικής ειδικότητας μετατράπηκε σε ένα πλούσιο εργαλείο συνεχούς επιστημονικο-επαγγελματικής καλλιέργειας γνώσεων και δεξιοτήτων, γενικών και ειδικών, προσφερόμενο με σύγχρονους γοητευτικούς τρόπους, και με άμεση σύνδεση τις περισσότερες φορές με περαιτέρω εκπαιδευτικό-επαγγελματικές πιστοποιήσεις, καλύπτοντας μάλιστα όλες τις βαθμίδες της μεταλυκειακής εκπαίδευσης και αρχικής επαγγελματικής κατάρτισης.

Οι ραγδαίες και βαθιές αλλαγές στον επιστημονικό, τεχνολογικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα που σηματοδοτούν τη σύγχρονη εποχή προβάλλουν επιτακτική την ανάγκη για επικαιροποίηση και διαρκή αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων των πολιτών προκειμένου να ανταποκριθούν στις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις της προσωπικής και εργασιακής τους ζωής.

Η ανάγκη για συνεχιζόμενη εκπαίδευση και επαγγελματική κατάρτιση ώθησαν τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σχεδιάσουν και να εφαρμόσουν πολιτικές στον τομέα της διά βίου μάθησης, δηλαδή στη διεύρυνση της μαθησιακής διαδικασίας

και στην παροχή εκπαιδευτικών ευκαιριών σε όλη τη διάρκεια της ζωής των ατόμων, μέσω ευέλικτων προγραμμάτων μάθησης σε ένα ευρύτατο φάσμα θεματικών πεδίων, ικανών να ανταποκριθούν και στις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

4.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ

Στόχοι της δια βίου μάθησης είναι η ενεργοποίηση των ατόμων και ομάδων για ατομική και κοινωνική ανάπτυξη, η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των πολιτών και η αύξηση των δυνατοτήτων κοινωνικής ένταξης και απασχόλησης.

Βασικός σκοπός του Έργου «Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης στα Κέντρα Εκπαίδευσης Ενηλίκων και στο Κέντρο Εκπαίδευσης Επιμόρφωσης Ενηλίκων από Απόσταση» είναι η δυνατότητα συμμετοχής των ενηλίκων πολιτών της χώρας σε Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης, τα οποία παρέχουν ευκαιρίες απόκτησης, εκσυγχρονισμού ή αναβάθμισης γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων, συμπληρωματικών προς την τυπική εκπαίδευση, την αρχική επαγγελματική κατάρτιση και την προηγούμενη προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική εμπειρία, καθώς και δυνατότητα πιστοποίησης των αποκτηθεισών γνώσεων από την παρακολούθηση των συγκεκριμένων προγραμμάτων.

Βασικός σκελετός ενός σύγχρονου συστήματος δια βίου μάθησης είναι η εκπαίδευση ενηλίκων. Στην Ελλάδα ο δημόσιος φορέας ο οποίος σχεδιάζει και αναλαμβάνει δράσεις στον τομέα αυτό, είναι η Γενική Γραμματεία Δια Βίου Μάθησης του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων.

Η Γ.Γ.Δ.Β.Μ. είναι ο επιτελικός φορέας στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων που σχεδιάζει, συντονίζει και υλοποιεί σε εθνικό επίπεδο και στον απόδημο ελληνισμό ενέργειες που αφορούν στη διά βίου μάθηση όπως:

- Η βασική εκπαίδευση ενηλίκων, δηλαδή η καταπολέμηση του αναλφαριθμητισμού και η συμπλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Η γενική εκπαίδευση και κατάρτιση ενηλίκων, δηλαδή η παροχή συνεχιζόμενης κατάρτισης, η κατάρτιση και επιμόρφωση ειδικών ομάδων που απειλούνται από κοινωνικό αποκλεισμό, η υλοποίηση προγραμμάτων εκμάθησης της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας καθώς και εκπαίδευσης στον τομέα των νέων τεχνολογιών.
- Η κοινωνικό-πολιτιστική εκπαίδευση και επιμόρφωση που αφορά σε θέματα πολιτισμού, υγείας και περιβάλλοντος καθώς και ενημέρωση για θέματα κοινωνικά, πολιτιστικά και ευρωπαϊκά.
- Η ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και η σύνδεση και συνεργασία με τα σύγχρονα συστήματα ανοιχτής και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
- Η εκπαίδευση εκπαιδευτών ενηλίκων.

4.4 Η ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΗΛΙΚΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η συγκρότηση και λειτουργία ενός αξιόπιστου, ποιοτικού και αποτελεσματικού συστήματος Διά Βίου Εκπαίδευσης και Επιμόρφωσης των ενηλίκων πολιτών της χώρας, μετά τον Μάρτιο του 2004, έχει προχωρήσει σημαντικά καλύπτοντας το κενό που υπήρχε στη χώρα.

Η στάση και η συμμετοχή των πολιτών απέναντι στη διά βίου εκπαίδευση και επιμόρφωση έχει αλλάξει σημαντικά. Οι πολίτες όλων των ηλικιών, όλων των

κοινωνικό-οικονομικών κατηγοριών και των εκπαιδευτικών επιπέδων έχουν αρχίσει να συμμετέχουν σε λειτουργίες διά βίου εκπαίδευσης και επιμόρφωσης. Ενδεικτικά να αναφερθεί ότι κατά την εκπαιδευτική περίοδο 2003-2004 εκπαιδεύτηκαν - επιμορφώθηκαν 36.513 πολίτες, και κατά την περίοδο 2004-2005 ο αριθμός αυτός ανήλθε στους 66.687 πολίτες (ποσοστιαία αύξηση 82,6%). Σύμφωνα με τον υπάρχοντα σχεδιασμό, κατά τη νέα εκπαιδευτική περίοδο 2005-2006, έχει εξασφαλισθεί η χρηματοδότηση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων του ελληνικού προϋπολογισμού) για να εκπαιδευθούν, μέσω των δομών, 108.810 πολίτες και, μέσω των αυτόνομων προγραμμάτων, 82.950 πολίτες. Δηλαδή συνολικά θα εκπαιδευθούν μέχρι και τον Ιούνιο του 2006 περίπου 193.000 πολίτες.

Να σημειωθεί, επίσης, η συστηματική και μαζική παρέμβασή στις κοινωνικά ευάλωτες ομάδες (τσιγγάνοι, παλιννοστούντες, μουσουλμάνοι, μετανάστες, κρατούμενοι στις φυλακές). Η αύξηση της συμμετοχής των συγκεκριμένων πληθυσμιακών ομάδων, κατά την περίοδο 2004-2005 σε σχέση με την περίοδο 2003-2004, υπερέβη το 150%.

Μια από τις πιο σημαντικές αλλαγές που η ψηφιακή επανάσταση έχει φέρει στις σύγχρονες κοινωνίες είναι η μαζική καταστροφή θέσεων εργασίας στον τομέα των υπηρεσιών, αφού ο ηλεκτρονικός υπολογιστής μπορεί μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα να διεκπεραιώνει εργασίες και να λύνει προβλήματα που, πριν από μερικές δεκαετίες, απαιτούσαν τη μακροχρόνια εργασία χιλιάδων υπαλλήλων. Αυτή η κατάσταση έχει βέβαια σοβαρές επιπτώσεις στο πρόβλημα της ανεργίας. Είναι ευρεία η παραδοχή ότι η επίλυση του προβλήματος βρίσκεται στην εκπαίδευση: η «κοινωνία της γνώσης» δημιουργεί προβλήματα που μόνο μια καλύτερη, πιο εντατική εκπαίδευση όλου του εργατικού δυναμικού μπορεί να λύσει. Με άλλα λόγια, η κοινωνία της πληροφόρησης και της γνώσης που οι νέες τεχνολογίες δημιουργούν απαιτεί όχι μόνο την μαζική διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης αλλά και την πιο αυστηρή προσαρμογή της στις ανάγκες της αγοράς. Απαιτεί επίσης τον ριζικό προσανατολισμό/ επανεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού μιας χώρας μέσω πολυάριθμων προγραμμάτων (εκπαίδευση ενηλίκων, συνεχής επαγγελματική κατάρτιση στις νέες τεχνολογίες, δια βίου εκπαίδευση κ.τ.λ.) που έχουν σκοπό τη συνεχή προσαρμογή των ατόμων στις ραγδαίες αλλαγές τις οποίες η τεχνολογία

επιφέρει. Όπως τόνισε ο Τόνι Μπλερ, τρεις είναι οι λύσεις του προβλήματος της εντεινόμενης ανεργίας : «εκπαίδευση, εκπαίδευση και πάλι εκπαίδευση».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει τη δια βίου μάθηση ως "όλη η δραστηριότητα εκμάθησης που πραγματοποιείται κατά τη διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου, με στόχο την αύξηση της γνώσης, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων του, μέσω ενός προσωπικού, πολιτικού, κοινωνικού πλαισίου ή / και σχετικά με την επαγγελματική του προοπτική."

Η δια βίου μάθηση πρέπει να γίνει ένα βασικό συστατικό του Ευρωπαϊκού κοινωνικού μοντέλου και καινοτόμες και ποσοτικά προσδιορίσιμες προσεγγίσεις προς αυτό το στόχο πρέπει να υιοθετηθούν. Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να ενθαρρύνουν την έρευνα και να συμφωνήσουν σε νέες μορφές δια βίου εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Η δια βίου μάθηση αποτελείται από μια συνεχή διαδικασία απόκτησης, συμπλήρωσης, και βελτίωσης των δεξιοτήτων ενός ατόμου κατά τη διάρκεια της ζωής του έτσι ώστε να μπορεί να συμμετάσχει πλήρως σε μια κοινωνία βασισμένη στη γνώση. Η ανάπτυξη της γνώσης και της ικανότητας είναι αποτέλεσμα όλων των μορφών εκμάθησης. Αυτές οι μορφές εκμάθησης μπορεί να είναι από εκπαιδευτικό ίδρυμα όπως το πανεπιστήμιο, επαγγελματική εξειδίκευση που αποκτείται στον εργασιακό χώρο ή δεξιοτήτων μέσω επαγγελματικής κατάρτισης. Αυτή η συνεχή διαδικασία πρέπει να είναι διαθέσιμη σε όλους τους πολίτες, καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους και να αντανακλά τις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα κάθε ατόμου σε κάθε στάδιο της ζωής του.

Η τεχνολογία αναπτύσσεται σε φρενήρεις ρυθμούς και κάθε ευρωπαϊκή χώρα έχει αντιμετωπίσει την απαρχαίωση κάποιων επαγγελμάτων και την επακόλουθη ανεργία τμημάτων του εργατικού δυναμικού των οποίων οι δεξιότητες και η κλίση έχουν ξεπεραστεί. Ένας στόχος της δια βίου εκπαίδευσης είναι να ελαχιστοποιηθεί αυτό το φαινόμενο όσο το δυνατόν περισσότερο. Ένας άλλος στόχος είναι να προσφερθεί στους ανθρώπους η ευκαιρία να εκσυγχρονίσουν τις βασικές ικανότητές τους ή να αυξήσουν τη γνώση τους σε ψηλότερα επίπεδα ώστε να έχουν πρόσβαση σε καλύτερες θέσεις απασχόλησης και να βελτιώσουν το βιοτικό τους επίπεδο.

Το κοινό πρέπει να ενημερωθεί για την ύπαρξη προγραμμάτων δια βίου εκπαίδευσης και ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην αφαίρεση όλων των εμποδίων πρόσβασης σε αυτά τα προγράμματα ειδικά γιατί τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες όπως τα άτομα με ειδικές ανάγκες, οι ηλικιωμένοι ή οι μειονότητες.

Πρέπει να δημιουργηθεί μια «κουλτούρα» εκμάθησης. Άτομα που συνειδητοποιούν πως η δια βίου μάθηση δημιουργεί προϋποθέσεις για καλύτερες θέσεις εργασίας, καλύτερους μισθούς και υψηλότερο βιοτικό επίπεδο είναι το αναπόσπαστο τμήμα αυτής της κουλτούρας. Εκείνοι που δεν το έχουν συνειδητοποιήσει απλά δεν ξέρουν τις μελλοντικές τάσεις. Αυτοί που έχουν αποκλειστεί κοινωνικά πρέπει να ενημερωθούν για τα νέα δεδομένα και να λάβουν ορισμένα κίνητρα ώστε να πάρουν μέρος σε αυτή τη κουλτούρα εκμάθησης.

Η συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση και επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού, που αποτελεί ίσως την κυριότερη μορφή της δια βίου μάθησης, μπορεί να αποτελέσει μία καθοριστικής σημασίας συνιστώσα, στο πλαίσιο μιας ευρύτερης πολιτικής, που θα στοχεύει στην άμβλυση των αρνητικών συνεπειών που ενδεχόμενα να προκαλέσει η διεύρυνση της Ε.Ε. στην αγορά εργασίας (στους εργαζόμενους και τις επιχειρήσεις).

Με την προώθηση και ενίσχυση της πολιτικής της επαγγελματικής κατάρτισης οι εργαζόμενοι μπορούν να αυξήσουν σε μεγάλο βαθμό τις πιθανότητες να διατηρήσουν, να ανανεώσουν, να αναβαθμίσουν, να εκσυγχρονίσουν και να εμπλουτίσουν τις επαγγελματικές γνώσεις και δεξιότητές τους, γεγονός που μπορεί να

επιφέρει πολλαπλά θετικά αποτελέσματα στους ίδιους, στις επιχειρήσεις που εργάζονται και στην Ελληνική οικονομία. Η συμμετοχή τους σε στοχευμένα, αποτελεσματικά και ποιοτικά προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης - επιμόρφωσης δίνει την δυνατότητα να βελτιώσουν και να ενισχύσουν την θέση τους στο εργασιακό περιβάλλον επιτυγχάνοντας υψηλή παραγωγικότητα και αποδοτικότητα στην εργασία τους, γεγονός που τους καθιστά χρήσιμα, εξειδικευμένα και αναντικατάστατα στελέχη καθώς η παρουσία τους θα αποτελεί προϋπόθεση ανάπτυξης των επιχειρήσεων που εργάζονται.

Οι επιχειρήσεις διαθέτοντας καταρτισμένο εργατικό δυναμικό έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν την ποσότητα και την ποιότητα των παρεχόμενων προϊόντων και υπηρεσιών τους και τελικά να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητά τους και την θέση τους στο έντονα εξελισσόμενο και ανταγωνιστικό περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή η δια βίου κατάρτιση των εργαζομένων μπορεί να εξελιχθεί σε ένα χρήσιμο εργαλείο που θα συμβάλλει καθοριστικά στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα.

Η υλοποίηση του παραπάνω στόχου απαιτεί το σχεδιασμό και την υλοποίηση ενός ευέλικτου, αποτελεσματικού και ποιοτικού εθνικού συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης με την ενεργή συμμετοχή και συμφωνία των κοινωνικών εταίρων, που εν τέλει είναι οι κύριοι χρήστες του συστήματος αυτού. Επιπλέον, η λειτουργία ενός ποιοτικού και αποτελεσματικού συστήματος που θα αφογκράζεται ισομερώς τις ανάγκες των εργαζομένων και των επιχειρήσεων, μπορεί να συμβάλλει σημαντικά στην δημιουργία ενός θετικού εργασιακού κλίματος ανάμεσα στους κύριους πρωταγωνιστές της αγοράς εργασίας.

Η Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού σε προγράμματα δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης.

Σύμφωνα με στοιχεία της EUROSTAT μόλις το 1,1% των εργαζομένων ηλικίας 25-64 ετών συμμετέχει σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης από την στιγμή που ο μέσος όρος στην Ευρώπη των 15 είναι 8,4%. Ο στόχος που διαμορφώθηκε στην Λισσαβόνα αναφέρει ότι το 50% των εργαζομένων πρέπει να έχει συμμετάσχει ως το 2010 σε προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί διαπιστωμένη ανάγκη να διαμορφωθεί και να αναπτυχθεί στην Ελλάδα κουλτούρα δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης, η εξέλιξη της οποίας θα έχει τόσο οικονομικοεπιχειρηματικά όσο και κοινωνικά οφέλη.

Οι επιχειρήσεις χρειάζεται να αντιμετωπίζουν την επιμόρφωση / επαγγελματική κατάρτιση σαν επένδυση και όχι σαν κόστος που πρέπει να εξαφανισθεί. Να κατανοήσουν πως η μεγαλύτερη, αποτελεσματικότερη και ποιοτικότερη επένδυση είναι στον άνθρωπο και ότι οι ανθρώπινοι πόροι έχουν τουλάχιστον την ίδια σημασία με τους φυσικούς και τεχνολογικούς πόρους τουλάχιστον όσον αφορά την παραγωγή και την παραγωγικότητα. Παράλληλα, οι επιχειρήσεις οφείλουν να συμμετέχουν ενεργά και με αύξηση των δαπανών τους στον σχεδιασμό και την υλοποίηση προγραμμάτων επιμόρφωσης του προσωπικού τους.

Οι εργαζόμενοι από την πλευρά τους οφείλουν να διαθέτουν χρόνο και να μην αντιμετωπίζουν την επιμόρφωσή τους ως κάτι που τους επιβάλλεται αλλά ως μία διαδικασία που θα προσφέρει ουσιαστικά οφέλη στην εργασιακή, επαγγελματική, κοινωνική και προσωπική πορεία τους.

Η κοινωνική συναίνεση και συνεννόηση είναι οι βασικές αρχές πάνω στις οποίες οφείλουν να στηριχθούν οι κοινωνικοί εταίροι για την διαμόρφωση πλαισίου συμφωνιών με στόχο την συστηματική εφαρμογή προγραμμάτων δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Το κράτος οφείλει να διαμορφώσει αποτελεσματικό και ποιοτικό θεσμικό πλαίσιο προώθησης της δια βίου εκπαίδευσης και κατάρτισης με απελευθέρωση πόρων και χορήγηση κινήτρων τόσο στους εργαζομένους όσο και στις επιχειρήσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

Η ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

5.1 Η ΑΛΛΑΓΗ ΤΟΥ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

5.1.1 ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΗ ΟΥΤΕ ΕΠΙΘΥΜΗΤΗ Η “ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ”

Η ενδυνάμωση του παραδοσιακού μεταναστευτικού ρεύματος προς την Ευρώπη από το τέλος της δεκαετίας του 80, σε μια περίοδο κατά την οποία η ανεργία παρέμενε υψηλή στην ευρωπαϊκή ήπειρο, είχε αντιμετωπιστεί από όλες τις κυβερνήσεις ως ένα πρόβλημα για το οποίο δεν υπήρχε άλλη λύση από την επιδίωξη του μηδενισμού της νέας μετανάστευσης. Πάνω από δέκα χρόνια μετά την συγκρότηση αυτής της θέσης και τις αντίστοιχες προσπάθειες υλοποίησης ενός συνόλου πολιτικών με αυτή την κατεύθυνση, διαπιστώνεται πλέον όχι μόνο ότι δεν στάθηκε δυνατό να επιτευχθεί ο κεντρικός στόχος αλλά και ότι απεδείχθη πως αυτός ο στόχος δεν είναι και επιθυμητός. Οι έρευνες, μελέτες και συζητήσεις που έχουν γίνει κατά την περίοδο αυτή για να αξιολογηθούν τα αποτελέσματα των κρατικών πολιτικών οδήγησαν στις εξής σημαντικές αλλαγές προσανατολισμού:

- Η μετανάστευση δεν προκαλεί ανεργία, αλλά δημιουργεί απασχόληση. Όλες οι αξιολογήσεις που έχουν γίνει για να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις της μετανάστευσης σχετικά με την απασχόληση, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η απασχόληση των νέων μεταναστών αντί να οδηγεί σε αύξηση της ανεργίας, οδηγεί αντίθετα στην αύξηση της απασχόλησης. Ο κύριος λόγος για τον οποίο συμβαίνει αυτό είναι ότι οι νέοι μετανάστες απασχολούνται κατά κύριο λόγο σε θέσεις εργασίας για τις οποίες δεν υπάρχει επαρκής προσφορά εργασίας από την πλευρά του εγχώριου εργατικού δυναμικού.

Με αποτέλεσμα να διατηρούνται ή να αναπτύσσονται οι τομείς δραστηριότητας που απασχολούν μετανάστες και να μετατίθεται ο εγχώριος ενεργός πληθυσμός προς περισσότερο αποδοτικές δραστηριότητες ή καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας.

Οι περιπτώσεις των μεταναστών που καλύπτουν ανάγκες σε συγκεκριμένες υψηλού επιπέδου ειδικότητες, ενισχύουν προφανώς την ανάπτυξη των τομέων που απασχολούν αυτές τις ειδικότητες.

- Από τη “μηδενική μετανάστευση” στην επιλογή κατηγοριών μεταναστών. Οι παραπάνω διαπιστώσεις έχουν οδηγήσει τον προβληματισμό πολλών μελετητών και κατά κανόνα των κυβερνήσεων στην μετατόπιση του ελέγχου της μετανάστευσης από τον απόλυτο περιορισμό στον έλεγχο των εισόδων ανάλογα με τις “ανάγκες της αγοράς εργασίας”. Καθοριστικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση έπαιξε και η μεσοπρόθεσμη πρόβλεψη σοβαρών ελλείψεων εργατικού δυναμικού στο σύνολο της Ένωσης και η εδραίωση της πεποίθησης ότι η απασχόληση νέων μεταναστών πρέπει πλέον να ενταχθεί στην ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση. Χρειάζεται όμως να αναφερθεί ότι σε πολλές χώρες, όπως λ.χ. στην Ελλάδα, υπήρχε και σε προηγούμενες νομοθεσίες η δυνατότητα εισόδου μεταναστών για κάλυψη θέσεων εργασίας για τις οποίες δεν υπήρχε εγχώρια προσφορά (ν.1975/1991 και προηγούμενος), και ότι επομένως η πραγματοποίηση μιας ‘στροφής’ σε αυτό τον τομέα δεν απαιτεί μόνο τη σύνταξη ενός νέου νόμου (στην Ελλάδα ν.2910/2001), αν υπάρχει μια στρατηγική συντεταγμένης ένταξης αλλοδαπών στην κάθε εθνική αγορά εργασίας.

- Η πολιτική της απόθησης έχει αποτύχει. Ο νέος προσανατολισμός της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη μετανάστευση, είναι αποτέλεσμα και της διαπίστωσης ότι οι πολιτικές συγκράτησης ή μηδενισμού της μετανάστευσης

δεν είχαν και δεν μπορούσαν να έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα, όχι μόνο επειδή τα κίνητρα των νέων μεταναστών είναι ισχυρά, αλλά και επειδή η ζήτηση από την πλευρά των εργοδοτών που τους απασχολούν ήταν επίσης ιδιαίτερα ισχυρή. Η στροφή προς την ελεγχόμενη εισροή μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού στην Ευρώπη, φαίνεται να απαντάει τόσο στις προβλεπόμενες ανάγκες, όσο και στην αποτυχία των πολιτικών ελέγχου. Επειδή όμως έχει διαπιστωθεί ότι υπάρχει μια αντιστοιχία ανάμεσα στις διαστάσεις της παράνομης μετανάστευσης και τις διαστάσεις της απασχόλησης στην παραοικονομία, η μεταφορά της πραγματικής μετανάστευσης από τις εκτός ελέγχου διαδικασίες στις ελεγχόμενες νόμιμες διαδικασίες, είναι ένα εγχείρημα δύσκολο με πολλές πλευρές.

- Η πολύπλευρη νέα ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική. Μετά την εγκατάλειψη της ιδέας των εθνικών πολιτικών μετανάστευσης που με διάφορους τρόπους συνέπλεαν με τη λογική της “μηδενικής μετανάστευσης”, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει αποφασίσει ένα νέο κοινό πλαίσιο άσκησης μεταναστευτικής πολιτικής. Οι αρχές που διέπουν αυτή την πολιτική είναι οι εξής. Επιδιώκεται καταρχήν να υπάρξει μια ολοκληρωμένη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, που θα εξισορροπεί τις εισόδους για ανθρωπιστικούς και οικονομικούς λόγους, καταπολεμώντας την παράνομη είσοδο, ειδικά δε την είσοδο μέσω παράνομων κυκλωμάτων. Δεύτερη αρχή είναι η δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων Τρίτων χωρών που ζουν και εργάζονται σε χώρες της Ένωσης. Τρίτη αρχή είναι η συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για τη ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών. Και τέταρτη αρχή είναι η επιδίωξη μακροπρόθεσμα να υπάρξει κοινή πολιτική στον τομέα του πολιτικού ασύλου.

5.1.2 Η ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΟ ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΩΝ.

Παρά το γεγονός ότι η νέα ευρωπαϊκή μεταναστευτική πολιτική θα μπορούσε πιθανόν να ανοίξει κάποιες διόδους εισόδου και να εξασφαλίσει ενιαίους και σαφέστερους όρους ενσωμάτωσης των ήδη εγκαταστημένων μεταναστών, συνεχίζει να είναι μια πολιτική η οποία επιδιώκει τον έλεγχο εκ των προτέρων των μετακινήσεων ατόμων από τρίτες χώρες που αναζητούν θέση απασχόλησης σε μια χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η πρόσφατη όμως εμπειρία έχει δείξει ότι μια μεταναστευτική

πολιτική που στηρίζεται σε προαποφασισμένες ανάγκες σε εργατικό δυναμικό δεν μπορεί να επιτύχει. Ο οποιοσδήποτε βαθμός υλοποίησης της από το κάθε κράτος-μέλος δεν θα αποφύγει την πιθανότητα να αμφισβητηθούν ή να καταπατηθούν βασικά δικαιώματα των μεταναστών. Μέσω της άρνησης εισόδου σε πολιτικούς ή οικονομικούς πρόσφυγες, της εκδίωξης παράνομα εγκαταστημένων μεταναστών ή προσφύγων, και της καταπάτησης στον τόπο διαμονής τους των εργασιακών, κοινωνικών ή ατομικών δικαιωμάτων τους.

Η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος δεν είναι ζήτημα ιδιαιτεροτήτων σε επίπεδο κράτους ή πολιτικών, αλλά συνδέεται με την κατανόηση των νέων συνθηκών που έχουν διαμορφωθεί λόγω των αλλαγών που έχει επιφέρει η διαδικασία της διεθνοποίησης των συναλλαγών και των μετακινήσεων. Η μετακίνηση των κεφαλαίων προς και από την Ευρωπαϊκή Ένωση προς οποιοδήποτε σημείο του πλανήτη, αποτελεί πλέον αναφαίρετο δικαίωμα των κεφαλαιούχων ή των επιχειρήσεων, χωρίς να υπολογίζονται τα ενδεχόμενα αρνητικά αποτελέσματα, για μια εθνική ή περιφερειακή οικονομία και την απασχόληση σε αυτήν, και χωρίς να έχει σημασία το κατά πόσο το κεφάλαιο αντλεί κέρδη από παραγωγικές ή μη δραστηριότητες. Αυτές οι μετακινήσεις πραγματοποιούνται σε συνθήκες αναδιάρθρωσης των οικονομιών, και επιδίωξης της ανταγωνιστικότητας σε μια διεθνή αγορά, χωρίς να ακολουθείται μια προδιαγεγραμμένη πορεία, η οποία επιτρέπει να προβλεφθούν οι ανάγκες σε εργατικό δυναμικό. Η μετακίνηση του συντελεστή εργασίας, που μεταφέρει παντού μαζί του τις παραγωγικές του ικανότητες, δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ανεπιθύμητη ούτε αρνητική, από τη στιγμή που όχι μόνο είναι κατά κανόνα συνάρτηση υπαρκτών αναγκών, αλλά μπορεί να αποτελέσει το βασικό παράγοντα ανάπτυξης νέων οικονομικών δραστηριοτήτων.

Η ιδέα ότι η μεταναστευτική πολιτική πρέπει να περιορίζει την εισροή του εργατικού δυναμικού, ανάλογα με τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς εργασίας, έχει ως αφετηρία μια ελλιπή κατανόηση του τρόπου σύνδεσης της νέας μετανάστευσης με τις ευρωπαϊκές οικονομίες. Αυτό που έχει συμβεί είναι ότι παρά τους περιορισμούς και τους ελέγχους, όλες οι ευρωπαϊκές χώρες έχουν ενσωματώσει μεγάλους αριθμούς νόμιμων μεταναστών, αλλά έχουν γνωρίσει σε μικρό ή μεγάλο βαθμό και το φαινόμενο της «βραζιλιανοποίησης», της διαμόρφωσης στο εσωτερικό τους ζωνών, αδήλωτης εργασίας και παραμονής, σε συνδυασμό με εκτεταμένη φτώχεια, αβεβαιότητα και

παραβίαση των κοινωνικών και ατομικών δικαιωμάτων μιας μερίδας του εργαζόμενου πληθυσμού. Αυτό σημαίνει πως όταν η αγορά εργασίας είναι σε μεγάλο βαθμό απορυθμισμένη, τόσο λόγω των ισχυρών εργοδοτικών πιέσεων προς αυτή την κατεύθυνση, όσο και λόγω της ανοχής των κρατικών υπηρεσιών απέναντι σε αυτές τις πιέσεις και τις επιπτώσεις τους σε ότι αφορά τον σεβασμό των νόμων, δεν έχει αποτελέσματα μια αυστηρή νομοθεσία. Είναι πιο σωστό να διαπιστωθεί πως όταν έχει διαμορφωθεί εκ των πραγμάτων μια στρατηγική «βραζιλιανοποίησης» της οικονομίας, η νομοθεσία που αφορά τον έλεγχο των συνόρων και τον επηρεασμό των εξελίξεων στην αγορά εργασίας, λειτουργεί ως στοιχείο αυτής της στρατηγικής και όχι ως παράγοντας που μπορεί να την εμποδίσει.

Από τη στιγμή επομένως που η διαδικασία της διεθνοποίησης των συναλλαγών και των κινήσεων κεφαλαίων επεκτείνεται, ακολουθεί και η μετακίνηση του εργατικού δυναμικού, ενώ διαπιστώνεται ότι η έκταση και τα χαρακτηριστικά της ζήτησης για το νέο εργατικό δυναμικό, αποτελούν την πραγματική κινητήρια δύναμη που οι έλεγχοι στα σύνορα επηρεάζουν σε μικρό βαθμό. Ο λόγος που παρατηρείται κάτι τέτοιο είναι ότι οι μετακινήσεις εργατικού δυναμικού δεν αποτελούν περιθωριακά κοινωνικά φαινόμενα, αλλά επηρεάζουν με καθοριστικό τρόπο την εξέλιξη τόσο των οικονομιών, όσο και των κοινωνιών, για τον απλό λόγο ότι η εργασία αποτελεί τον καθοριστικό παράγοντα δημιουργίας του πλούτου. Επομένως, η «βραζιλιανοποίηση» των οικονομιών που αποτελεί έναν πολύ σοβαρό κίνδυνο για την αγορά εργασίας, για τα δικαιώματα των εργαζομένων και για το συνδικαλιστικό κίνημα, δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτέλεσμα της ίδιας της μετανάστευσης, αλλά είναι αποτέλεσμα των χαρακτηριστικών της ζήτησης για εργατικό δυναμικό στην χώρα ή την οικονομική ζώνη υποδοχής και επομένως των οικονομικών στρατηγικών που εφαρμόζονται στις περιοχές υποδοχής.

ks13858 www.fotosearch.gr

Η εμπειρία από τις σχέσεις της ελληνικής αγοράς εργασίας με τις βαλκανικές χώρες είναι εξαιρετικά διαφωτιστική. Από την πλευρά της Ελλάδας, δεν ευνοήθηκε τόσο η αναζήτηση φτηνής εργασίας στις χώρες αυτές, αλλά ευνοήθηκε κυρίως η δυνατότητα απασχόλησης στην ίδια την Ελλάδα φτηνού, αδήλωτου σε μεγάλο βαθμό, εργατικού δυναμικού. Έτσι, αντί να μεταφερθούν βόρεια οι (μεταποιητικές κυρίως) δραστηριότητες που συνεχίζουν να είναι εντάσεως φτηνής εργασίας, εισήχθη εργατικό δυναμικό για να ανταγωνιστεί σε αυτό τον τομέα τις χώρες προέλευσης των μεταναστών. Ένα από τα σημαντικότερα αποτελέσματα αυτού του σχήματος είναι ότι υπονομεύει την ισορροπημένη αντιμετώπιση του προβλήματος ενός πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού στις βαλκανικές χώρες, που μπορεί να συνδυάσει τη μετανάστευση με τη συγκράτηση εργατικού δυναμικού για την τοπική ανάπτυξη. Μια τέτοια στρατηγική, δεν εμποδίζει μόνο την επέκταση της ζήτησης για φτηνό και ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό στη χώρα υποδοχής, αλλά μπορεί συγχρόνως να είναι μέρος της στρατηγικής συγκράτησης του εργατικού δυναμικού στις χώρες αποστολής.

Η εμπειρία της δεκαετίας του 90 αλλά και της τρέχουσας δεκαετίας δείχνει επίσης ότι τα μεγάλα μεταναστευτικά ρεύματα που δημιουργήσαν μεγάλα προβλήματα στις χώρες υποδοχής, οφειλόταν σε εξαιρετικές περιπτώσεις πολεμικών ή άλλων καταστροφών, ή στο γεγονός της κατάρρευσης ορισμένων καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης, που δεν προκάλεσαν τις μαζικές μετακινήσεις οι οποίες είχαν προβλεφθεί. Πέρα επομένως από το ζήτημα της συνεργασίας με χώρες προέλευσης μεταναστών σχετικά με τη ρύθμιση των ροών, πρέπει να διαπιστωθεί ότι η άσκηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση μιας πολιτικής ενεργητικής υποστήριξης της ειρήνης και άρνησης των πολεμικών επιχειρήσεων, αποτελεί μεταξύ άλλων και έναν αποφασιστικό παράγοντα συγκράτησης των δραματικών μετακινήσεων προσφύγων. Χρειάζεται με άλλα λόγια να υπάρξει μια εξωτερική πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης που εμποδίζει και σε κάθε περίπτωση δεν ευνοεί τοπικές συγκρούσεις ή εξωτερικές επεμβάσεις.

Οι διάφοροι χαρακτηρισμοί των ανθρώπων, ανδρών, γυναικών και παιδιών, που φεύγουν από τις πατρίδες τους και αναζητούν νέους ασφαλείς τόπους για να εργαστούν και να ζήσουν, δεν ανταποκρίνονται πάντα σε μια πραγματική αξιολόγηση των αιτιών της μετακίνησής τους. Οι πολιτικοί πρόσφυγες που φεύγουν από την πατρίδα τους επειδή κινδυνεύει η ελευθερία ή η ζωή τους, για λόγους πολιτικούς ή ευρύτερα

ιδεολογικούς, μπορεί να μην διαφέρουν πολύ από τους οικονομικούς μετανάστες που είναι περισσότερο οικονομικοί πρόσφυγες, επειδή φεύγουν για να επιβιώσουν, με την απλούστερη έννοια της λέξης, αντιμετωπίζοντας όμως κι αυτοί τους μεγαλύτερους κινδύνους. Αυτές οι δύο κατηγορίες προσφύγων, που είναι ολιγάριθμες για τον απλό λόγο ότι δεν είναι πολλοί όσοι κάνουν αυτές τις επιλογές, αποτελούνται κατά κύριο λόγο από άτομα που θα έπρεπε να έχουν τη δυνατότητα να διεκδικήσουν την ιδιότητα του πρόσφυγα.

Η πλούσια ευρωπαϊκή εμπειρία σε αυτό τον τομέα, δείχνει ότι η συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για τη ρύθμιση των μεταναστευτικών ροών, μπορεί πράγματι να έχει αποτελέσματα από τη στιγμή που εξασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων των μεταναστών, αλλά είναι μια επιδίωξη που απαιτεί μια ευρύτερη προσέγγιση. Η ένταξη μιας κοινότητας μεταναστών από μια ‘τρίτη’ χώρα στην κοινωνία μιας χώρας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σημαίνει κατά κανόνα ότι η χώρα υποδοχής τούς χρειάζεται και ότι η χώρα προέλευσης επωφελείται από τη ροή μεταναστευτικών εμβασμάτων, λαμβάνοντας έτσι μια σοβαρή αναπτυξιακή ενίσχυση. Επειδή όμως η επιστροφή στη χώρα προέλευσης αποτελεί για τους μετανάστες ένα σταθερό θα μπορούσαμε να πούμε στόχο, η άσκηση μιας πολιτικής επιδότησης της επιστροφής, ώστε να ενισχύεται η οικονομία της χώρας προέλευσης και να εξισορροπούνται οι μεταναστευτικές πιέσεις, αποτελεί μια θετική προοπτική. Όταν από την άλλη μεριά διαπιστώνεται ότι ένα αξιόλογο μέρος της μη δηλωμένης μετανάστευσης αφορά την απασχόληση σε εποχικές δραστηριότητες, εργαζομένων από γειτονικές ή πιο μακρινές χώρες, είναι δυνατόν να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο υποδοχής εποχικά εργαζομένων, μέσω της συνεργασίας των δύο ενδιαφερομένων κρατών. Από τη στιγμή που σε μια χώρα έχουν εγκατασταθεί ή εργάζονται μετανάστες από μια χώρα προέλευσης, το πεδίο συνεργασίας είναι πολύ ευρύτερο από την απλή ρύθμιση των ροών, διότι εκ των πραγμάτων διαμορφώνονται πολύπλευροι δεσμοί.

5.2 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ

Η Ελλάδα είναι ίσως η χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που γνώρισε τις μεγαλύτερες αλλαγές σε ότι αφορά τη μετανάστευση, κατά την περίοδο μετά το τέλος της δεκαετίας του 80. Παρά την επιφυλακτικότητα της κοινής γνώμης, απεδείχθη ότι η

ζήτηση για τη φτηνή εργασία των μεταναστών ήταν ισχυρή, και ότι η δυνατότητα απορρόφησης αυτού του νέου εργατικού δυναμικού όχι μόνο από την οικονομία αλλά και από την ελληνική κοινωνία, ήταν πολύ μεγάλη. Από την άλλη μεριά όμως, η προσαρμογή της νομοθεσίας και της λειτουργίας του κρατικού μηχανισμού, στις νέες συνθήκες, παρουσίασε σοβαρά προβλήματα, τα οποία πρέπει να αντιμετωπιστούν στο μέλλον, αν δεν επιθυμούμε να συσσωρευθούν σοβαρά κοινωνικά προβλήματα και προβλήματα δικαιωμάτων.

5.2.1 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η εισροή μεταναστών σε μια χώρα όπου ο εκσυγχρονισμός της οικονομίας παρουσίαζε σημαντική καθυστέρηση σε σχέση με τις προσδοκίες του εργατικού δυναμικού, προσέφερε τη δυνατότητα να καλυφθούν σημαντικοί τομείς της ζήτησης για φτηνή εργασία. Οι μετανάστες προσέφεραν καταρχήν τη δυνατότητα διαμόρφωσης για πρώτη φορά μετά από πολλές δεκαετίες μιας κατηγορίας μισθωτών της αγροτικής οικονομίας, και με τις χαμηλές αμοιβές τους διατήρησαν τη βιωσιμότητα δραστηριοτήτων σε κρίση οι οποίες χρειάζονται εκσυγχρονισμό. Τον ίδιο ρόλο έπαιξε η φτηνή εργασία των μεταναστών στους τομείς της μεταποίησης, των κατασκευών και των υπηρεσιών, που δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν με γρήγορους ρυθμούς στα νέα πρότυπα ανταγωνιστικότητας. Οι μετανάστες οδηγήθηκαν επίσης στις οικιακές υπηρεσίες για τις οποίες υπήρχε μια νέα ζήτηση προερχόμενη από τα κοινωνικά στρώματα που ευνόησε η αναδιανομή του εισοδήματος, η οποία πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα από το τέλος της δεκαετίας του 80.

Η είσοδος αυτού του νέου εργατικού δυναμικού που καλύπτει, πλέον, γύρω στο ένα τρίτο του συνολικού αριθμού των μισθωτών οι οποίοι απασχολούνται στην Ελλάδα, δεν οδήγησε σε σοβαρές απορυθμίσεις στην αγορά εργασίας και την κοινωνία, και στο επίπεδο της οικονομίας επέτρεψε την αναβολή της αντιμετώπισης σημαντικών προβλημάτων, αυξάνοντας το προϊόν της χώρας, χωρίς όμως να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα των διαφόρων δραστηριοτήτων. Επειδή παρατηρείται αναπόφευκτα μια σταθεροποίηση της σχέσης αυτού του εργατικού δυναμικού με την αγορά εργασίας, αλλά συγχρόνως χάνονται ευκαιρίες αναδιάρθρωσης, μπορεί κανείς να προβλέψει ότι η στασιμότητα ως προς τη διάρθρωση της οικονομίας σε αρκετούς τομείς ανανεώνει τη ζήτηση για φτηνή εργασία και επομένως για μεταναστευτικό εργατικό δυναμικό, που φθάνει στην Ελλάδα σε συνθήκες που το οδηγούν κατ' ευθείαν στην παραοικονομία.

Η ελληνική εμπειρία σε ότι αφορά τη σχέση μετανάστευσης και οικονομικής δραστηριότητας, οδηγεί στα εξής συμπεράσματα. Είναι σαφές ότι οι οικονομικές εξελίξεις των τελευταίων 10-15 ετών θα είχαν ακολουθήσει αρκετά διαφορετική πορεία αν δεν ήταν διαθέσιμοι οι μετανάστες που τόσο γρήγορα ενσωματώθηκαν στην οικονομική δραστηριότητα. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι μπορούμε να τους χρεώσουμε τις αρνητικές πλευρές αυτών των εξελίξεων. Οι πόρτες της παραοικονομίας έμειναν και παραμένουν ανοιχτές, λόγω μιας κρατικής συμπεριφοράς που αναγνωρίζει σε σημαντικά κομμάτια της οικονομίας τη δυνατότητα να λειτουργούν χωρίς το σεβασμό της εργατικής και της κοινωνικής νομοθεσίας. Από την άλλη μεριά η εμπειρία της Ελλάδας, που βρίσκεται εδώ και πολλά χρόνια σε μια περιοχή - τα Βαλκάνια - με δραματικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα, δείχνει ότι αν εξαιρεθεί η πρώτη στιγμή της κατάρρευσης του αλβανικού καθεστώτος, που για μια σειρά λόγους οδήγησε σε μια μαζική φυγή προς την Ελλάδα και την Ιταλία, η οικονομική μετανάστευση είναι κατά κύριο λόγο, ακόμα και σε συνθήκες παραοικονομίας, συνάρτηση της υπάρχουσας ζήτησης.

Η μετανάστευση προς την Ελλάδα, που ακόμα αντιμετωπίζεται, παρά τον όγκο της, ως ένα περιθωριακό φαινόμενο, είναι μια εξέλιξη η οποία φωτίζει με τον πιο καθαρό τρόπο τις πραγματικές συνθήκες της οικονομικής δραστηριότητας και ανάπτυξης στη χώρα μας την τελευταία 15ετία. Η προσπάθεια ρύθμισης της προσφοράς αλλοδαπού εργατικού δυναμικού χωρίς την προσπάθεια ρύθμισης της ζήτησης, δεν μπορεί παρά να οδηγήσει σε διάσταση επιδιώξεων και πραγματικών

εξελίξεων. Αυτή η διαπίστωση ισχύει και για το σύνολο της ζώνης της Ευρώπης. Η μεταναστευτική πολιτική δεν μπορεί παρά να είναι μέρος της αναπτυξιακής πολιτικής και της πολιτικής εργατικού δυναμικού, να έχει επομένως στόχους που συμβαδίζουν με τις άλλες κρατικές πρακτικές σε αυτούς τους τομείς.

5.2.2. ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΑΙ Η ΚΡΑΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

Η απουσία μιας αντιστοιχίας ανάμεσα στην αυστηρότητα των νόμων και τη χαλαρότητα του κρατικού μηχανισμού και της ίδιας της κοινωνίας σχετικά με τον σεβασμό αυτών των νόμων, μείωσε σε πολύ μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα των περιορισμών σε ότι αφορά τόσο την είσοδο όσο και την απασχόληση. Αν και μια τέτοια κατάσταση διευκόλυνε αναμφισβήτητα την είσοδο και την παραμονή των περισσότερων μεταναστών, τους εγκατέστησε σε μια κατάσταση μειωμένων εργατικών, κοινωνικών και ατομικών δικαιωμάτων, ενώ μονιμοποιήθηκε μια αγορά φτηνής εργασίας που άσκησε με πολλαπλούς τρόπους πιέσεις στις συνθήκες απασχόλησης των ελλήνων και των νόμιμων μεταναστών.

Η συμπλήρωση του νομικού πλαισίου άσκησης πολιτικής απέναντι στους μετανάστες ξεκίνησε με τα ΠΔ. 358 και 359 του 1997, τα οποία προσέφεραν στους μετανάστες που βρίσκονται στην Ελλάδα τη δυνατότητα να πάρουν άδεια παραμονής και άδεια εργασίας από τη στιγμή που μπορούν να αποδείξουν ότι απασχολούνται πράγματι από έλληνες εργοδότες. Ο ν.2910/2001, προσέφερε μια δεύτερη ευκαιρία νομιμοποίησης και βελτίωσε αισθητά διατάξεις που αφορούν την ενσωμάτωση των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία, ενώ διατήρησε τη λογική της νόμιμης εισόδου ανάλογα με τις “ανάγκες της αγοράς εργασίας”, μέσω πολύπλοκων διακρατικών διαδικασιών. Αναπαράγεται έτσι στην πραγματικότητα μια πολιτική εισόδου μεταναστών που στοχεύει στον απόλυτο κρατικό έλεγχο των ροών με κριτήριο την κάλυψη της ζήτησης σε ειδικότητες οι οποίες δεν προσφέρονται επαρκώς στην εγχώρια αγορά εργασίας, ενώ γίνεται δεκτή η ανάγκη μιας εφάπαξ νομιμοποίησης αυτών που βρίσκονται ήδη στην Ελλάδα.

Οι συνεντεύξεις με υπηρεσιακούς ή άλλους παράγοντες που έχουν παρακολουθήσει από διάφορες θέσεις την υλοποίηση των πολιτικών αυτών σε σχέση με τους μετανάστες, οδηγούν κυρίως στο συμπέρασμα ότι ο κρατικός μηχανισμός και η τοπική αυτοδιοίκηση δεν είχαν και δεν έχουν ακόμα, την υποδομή, το ανθρώπινο

δυναμικό και τη γνώση, που απαιτεί μια τέτοια κινητοποίηση της διοίκησης. Με αποτέλεσμα όχι μόνο δυσμενείς συνθήκες για τους υπαλλήλους και τους μετανάστες, αλλά και σοβαρές αδυναμίες σχετικά με την ολοκλήρωση των διαδικασιών νομιμοποίησης. Σε ότι αφορά τις προβλεπόμενες από το νόμο διαδικασίες εισόδου, παρατηρείται από τους ίδιους ανθρώπους ότι δεν πρόκειται για ρεαλιστικές ρυθμίσεις, όχι μόνο σχετικά με τον έλεγχο των εισροών, αλλά ακόμα και σχετικά με την καθαρά διοικητική τους διάσταση.

5.2.3. ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Από τη διερεύνηση των συνθηκών εφαρμογής της νομοθεσίας σε σχέση με τους πρόσφυγες, προκύπτει ότι φαίνεται να συγκρούεται και εδώ, με διαφορετικό όμως τρόπο, το νομικό πλαίσιο και η κρατική πρακτική. Ενώ όλοι οι εκπρόσωποι φορέων αναγνωρίζουν ότι η νομοθεσία είναι επαρκής και μάλιστα πολύ ικανοποιητική, το αποτέλεσμα είναι ότι εγκρίνεται ένα πολύ μικρό ποσοστό των αιτήσεων, παρόλο που σε μια περίοδο κατά την οποία ο συνολικός αριθμός των μεταναστών που εισρέουν στην Ελλάδα, μετριέται με εκατοντάδες, οι ετήσιες αιτήσεις για πολιτικό άσυλο κυμαίνονται κατά την εξαετία 1996-2001, από 1500 ως 5500 άτομα. Έτσι από το 1980 ως το τέλος του 2001 είχαν αναγνωριστεί ως πολιτικοί πρόσφυγες μόνο 7000 άτομα. Για τους υπόλοιπους αιτούντες η μόνη διέξοδος βρίσκεται στην παραμονή σε συνθήκες εκκρεμότητας, η οποία προσφέρει μεν τη δυνατότητα στους πρόσφυγες να παραμείνουν στη χώρα, αλλά τους καταδικάζει στην απασχόληση στην παραοικονομία και επομένως σε συνεχή αμφισβήτηση των δικαιωμάτων τους.

5.3 ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗ ΝΕΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

5.3.1. ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Χρειάζεται κατά πρώτο λόγο να συζητηθεί κατά πόσο είναι πλέον αναγκαία τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η υιοθέτηση μιας νομοθεσίας που έχει ως περιλαμβάνει μόνο τη ρύθμιση της εισόδου των οικονομικών μεταναστών, αλλά την νομιμοποίηση για αυτούς που βρίσκονται ήδη στην κάθε χώρα, της παρουσίας τους και της ένταξής τους στην αγορά εργασίας.

- Υπάρχουν μεγάλοι αριθμοί μεταναστών που μπορούν να μπου νόμιμα και να παραμείνουν ως παράνομοι. Η «νόμιμη» διαδικασία εγκατάστασης των οικονομικών μεταναστών, είναι μια από τις διόδους ένταξης των μεταναστών στην αγορά εργασίας. Φαίνεται επομένως ότι δεν μπορεί να υπάρξει καθεστώς υποδοχής μεταναστών, το οποίο να μην περιλαμβάνει ως μόνιμο στοιχείο τη διαδικασία νομιμοποίησης των μεταναστών που εντάσσονται σε μια εθνική αγορά εργασίας. Μια διαδικασία που πρέπει να συνδυάζεται με τις πολιτικές καταπολέμησης της αδήλωτης απασχόλησης και της παραοικονομίας.
- Παράλληλα είναι αναγκαίο να υπάρχει μια διαδικασία έγκρισης της εισόδου για την άσκηση μιας επαγγελματικής δραστηριότητας ή για την απασχόληση από έναν εργοδότη, η οποία όμως δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί ως μια γραφειοκρατική διαδικασία. Πρέπει να είναι ένα εργαλείο διεθνοποίησης της αγοράς εργασίας, που δεν στηρίζεται στην εκ των προτέρων γνώση, αλλά στην έγκριση σε τοπικό επίπεδο, με διαφανείς συλλογικές διαδικασίες.

Η εμπειρία δείχνει ότι η παλιά έννοια του πολιτικού πρόσφυγα είναι ανεπαρκής αν θέλουμε να διαθέτουμε εργαλεία παροχής ασύλου σε ανθρώπους που το έχουν ανάγκη. Τώρα δεν μετακινούνται μόνο κάποιοι άνθρωποι γιατί κινδυνεύουν λόγω των πεποιθήσεών τους, αλλά και διότι υποφέρουν ή δεν μπορούν να ζήσουν λόγω πολέμων, στρατιωτικών επεμβάσεων, ή καταστροφών που είναι συνάρτηση πολιτικών αποφάσεων και χειρισμών, σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο. Η διεύρυνση με εαυτή την έννοια της ιδιότητας του πρόσφυγα είναι σήμερα αναγκαία, αν δεν θέλουμε να

υιοθετήσουμε διαδικασίες απόθησης ανθρώπων που χωρίς να είναι αντιφρονούντες είναι θύματα πολιτικών καθεστώτων και πολιτικών αποφάσεων.

5.3.2. Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Αξιολόγηση από υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τόσο της αποτελεσματικότητας της νομοθεσίας, όσο και των συνθηκών εφαρμογής της. Ως τώρα οι μεταναστευτικές πολιτικές θεωρούνταν εθνικές πολιτικές, όχι μόνο στην κυριολεξία, αλλά και ως πολιτικές οι οποίες αξιολογούνται με βάση συμβιβασμούς και άδηλες συμφωνίες που διαμορφώνονται σε εθνικό επίπεδο. Τα ζητήματα υποδομής και προσωπικού έχουν λάβει τεράστιες διαστάσεις, καθώς διαπιστώνονται αναντιστοιχίες οι οποίες έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις.

5.3.3. ΚΟΙΝΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ

Από τη στιγμή που οι πολιτικές ρύθμισης των μεταναστευτικών ροών αφορούν το σύνολο της ζώνης, θα έπρεπε το κόστος υποδοχής των προσφύγων, όπως και το κόστος διοίκησης των πολιτικών να αποφασίζεται κεντρικά και να κατανέμεται στα κράτη μέλη, ανάλογα με το βάρος που είναι αναγκασμένα να επωμίζονται.

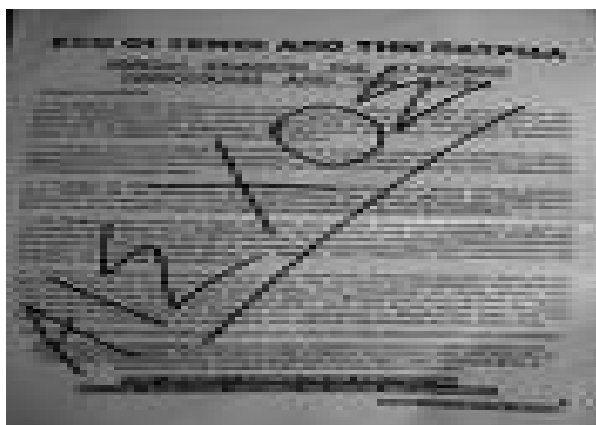
5.4 ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Οι απόψεις που προβάλλουν, πάντα, τα ρατσιστικά κινήματα είναι ότι “οι ξένοι μας παίρνουν τις δουλειές”, δηλαδή ότι οι μετανάστες είναι υπεύθυνοι για την ανεργία των “ιθαγενών” εργαζομένων, καθώς επίσης για τα χαμηλά ημερομίσθια και για την διατήρηση της παραοικονομίας επειδή απασχολούνται, κυρίως, στη δεύτερη αγορά εργασίας. Έτσι, υποστηρίζουν ότι εάν οι μετανάστες φύγουν, οι θέσεις αυτές θα καλυφθούν από ντόπιους εργαζόμενους, οι μισθοί θα παραμείνουν σε υψηλά επίπεδα και η ανεργία θα μειωθεί. Είναι γεγονός ότι σ’ αυτές τις απλοποιημένες λογικές δεν έχει δοθεί ουσιαστική απάντηση.

Ας επιχειρήσουμε, όμως, να έλθουμε στην ουσία του προβλήματος. Σχετικά με την πρώτη άποψη που ισχυρίζεται ότι οι υπεύθυνοι για την ανεργία των Ελλήνων

είναι οι μετανάστες, δεν είναι μόνο λανθασμένη, αλλά στερείται και οποιασδήποτε τεκμηρίωσης. Διότι, ενώ είναι γεγονός ότι σε ορισμένες εργασίες υπάρχει μετατόπιση Ελλήνων από αλλοδαπούς (π.χ. οικοδομή), εντούτοις η εν λόγω άποψη στο σύνολό της, δεν έχει αποδειχτεί μέχρι τώρα με αριθμούς.

Όμως, απέναντι σ' αυτούς τους ισχυρισμούς μπορούμε να αντιτάξουμε τα εξής: Κατ' αρχάς η εκτεταμένη ανεργία προκύπτει ως προϊόν της καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης, της εισαγωγής των νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία και της εκκαθάρισης των μη επαρκώς αξιοποιούμενων κεφαλαίων προκειμένου να επιτευχθεί η άνοδος της κερδοφορίας των πιο ανταγωνιστικών επιχειρήσεων, και κατά δεύτερον, η αγορά εργασίας εξαρτάται άμεσα από την αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας, γι' αυτό είναι λάθος να την εξετάζουμε μεμονωμένα.

Σε ότι αφορά, λοιπόν, τους παράγοντες που σχετίζονται με τη χώρα υποδοχής μεταναστών, αυτοί οι παράγοντες είναι η ζήτηση εργατικών χεριών και γενικότερα η ανάγκη συνεχούς τροφοδότησης εργατικού δυναμικού, σε μακροχρόνια βάση, για την οικονομική ανάπτυξη. Διότι, η συμμετοχή των αλλοδαπών στην παραγωγή δημιουργεί το εισόδημά τους (μισθός), το οποίο ένα μέρος του θα πάει υπό μορφή εμβασμάτων στη χώρα από όπου προέρχονται και το οποίο μπορεί να αποτελέσει μέρος της ζήτησης προϊόντων της χώρας υποδοχής από τη χώρα προέλευσης των αλλοδαπών, ενώ το υπόλοιπο, που είναι και το περισσότερο, θα καταναλωθεί εντός της χώρας υποδοχής για την αγορά καταναλωτικών αγαθών. Την ίδια στιγμή, τα εισοδήματα αυτά ενισχύουν, με αυτό τον τρόπο, τη συνολική ζήτηση και άρα την παραγωγή, ενώ η αύξηση της παραγωγής επιφέρει και αύξηση της απασχόλησης (της απασχόλησης των Ελλήνων). Αν μάλιστα συνυπολογιστεί και το γεγονός ότι πολλές μικρομεσαίες επιχειρήσεις επιβιώνουν στον ανταγωνισμό ακριβώς λόγω της φθηνής

εργασίας των αλλοδαπών εργατών, τότε η συνολική επίδραση της μετανάστευσης στην απασχόληση είναι θετική. Ουσιαστικά, η απασχόληση των μεταναστών έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα και στο εισόδημα και στην απασχόληση των Ελλήνων. Σύμφωνα με διευκρινιστική εγκύκλιό της, η Τράπεζα της Ελλάδος έχει επιτρέψει, από 1/1/1998, το άνοιγμα τραπεζικών καταθέσεων σε αλλοδαπούς που εργάζονται στην Ελλάδα. Η εν λόγω ενέργεια δεν έγινε από φιλανθρωπία προς τους αλλοδαπούς, αλλά επειδή τα χρηματικά ποσά που διακινούν στο σύνολό τους οι μετανάστες είναι τόσα πολλά που ενδιαφέρουν το Ευρώ στα Βαλκάνια.

Συνεπώς, η μετανάστευση αποτελεί θετικό παράγοντα όσον αφορά την αναπτυξιακή διαδικασία της χώρας, συμβάλλοντας παράλληλα στην αύξηση της παραγωγής και της απασχόλησης, ενώ ταυτόχρονα προσφέρει την ευκαιρία να αυξηθεί η σύνθεση του πληθυσμού ή και του εργατικού δυναμικού μιας χώρας. Σε πολλούς δε τομείς της οικονομίας οι μετανάστες καλύπτουν πραγματικές ανάγκες της παραγωγής, επειδή ακριβώς οι Έλληνες εργαζόμενοι αποφεύγουν να εργασθούν σε εργασίες που θεωρούνται ανθυγιεινές, επικίνδυνες ή κακοπληρωμένες (μεταλλεία, καθαριστές, κατώτερο προσωπικό νοσοκομείων, πτηνοτροφεία, βουστάσια-χοιροστάσια, αλιεία, γεωργία, οικιακοί βοηθοί κτλ.). Πρόκειται, δηλαδή, σε πολλές περιπτώσεις για προκαπιταλιστικές μορφές εκμετάλλευσης και απασχόλησης, που αφορούν κατά κύριο λόγο τις δραστηριότητες των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Σε ότι αφορά το χώρο της παραοικονομίας, όπου συνήθως συναντάται ο μεγαλύτερος αριθμός μεταναστών, η άποψη ότι η παραοικονομία διατηρείται επειδή απασχολούνται μετανάστες, είναι λάθος διότι, *πρώτον*, στις παραοικονομικές δραστηριότητες οι μετανάστες δεν αποτελούν την πλειοψηφία και *δεύτερον*, οι μετανάστες βρίσκουν εργασία επειδή υπάρχει η παραοικονομία και όχι το αντίθετο. Εξάλλου, η παραοικονομία έχει σχέση με την ανάπτυξη του καπιταλισμού, ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Μάλιστα, με δεδομένη την ένταση του διεθνούς ανταγωνισμού, πολλές ελληνικές επιχειρήσεις, κυρίως μικρομεσαίου χαρακτήρα της πόλης και της υπαίθρου (μικρές βιοτεχνικές επιχειρήσεις, οικοδομές, αγροτική παραγωγή κτλ.), όπου ενθαρρύνεται η παραοικονομική δραστηριότητα, προσφεύγουν στο φθηνό και ευέλικτο εργατικό δυναμικό της μαύρης αγοράς εργασίας προκειμένου να περιορίσουν το κόστος λειτουργίας τους και να επιβιώσουν. Τέτοιες δραστηριότητες συνυπάρχουν με την παράνομη απασχόληση, την οποία οι

μετανάστες προσφέρουν σε μεγάλη επάρκεια εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι φθηνό, ανειδίκευτο και με έντονη κινητικότητα εργατικό δυναμικό, με αποτέλεσμα να υπάρχει μεταξύ παραοικονομίας και παράνομων μεταναστών μια σχέση αυτοτροφοδότησης.

Αναφορικά με τη δεύτερη άποψη που υποστηρίζει ότι οι αμοιβές των αλλοδαπών εργαζομένων πιέζουν τον μισθό των Ελλήνων μισθωτών προς τα κάτω, εμπειρικές έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στην περιοχή της Βόρειας Ελλάδας δείχνουν ότι η αμοιβή των μεταναστών είναι κατά 40% και πλέον χαμηλότερη από εκείνης των Ελλήνων. Συγκεκριμένα, το μέσο ημερομίσθιο ανειδίκευτου νόμιμου μετανάστη είναι 30 ευρώ περίπου. Υπάρχει, όμως, σημαντική διαφορά μεταξύ τομέων απασχόλησης και περιοχών. Οι μικρότερες αμοιβές είναι στους τομείς βιομηχανίας και βιοτεχνίας, ενώ σαφώς υψηλότερες είναι στις οικοδομές-κατασκευές (45 ευρώ). Επίσης, στην περιοχή Θεσσαλονίκης οι αμοιβές είναι υψηλότερες έναντι των άλλων περιοχών (π.χ. το μέσο ημερομίσθιο στις οικοδομές στην περιοχή της Θεσσαλονίκης είναι άνω του διπλάσιου του ημερομισθίου στην βιομηχανία στην περιοχή Πέλλας).

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι οι εργοδότες δεν προσλαμβάνουν μετανάστες επειδή τους προσφέρουν λιγότερα χρήματα, προσλαμβάνουν εργαζόμενους (που τυχαίνει να είναι μετανάστες, όπως κάλλιστα είναι και Έλληνες), οι οποίοι δέχονται να εργασθούν στη μαύρη αγορά εργασίας σε αυτά τα χαμηλά επίπεδα μισθού. Τα επίπεδα μισθού είναι χαμηλά όχι γιατί υπάρχουν μετανάστες, αλλά επειδή υπάρχουν εργαζόμενοι (που τυχαίνει να είναι και οι μετανάστες), οι οποίοι λόγω της φτώχειας και της οικονομικής εξαθλίωσης δέχονται να δουλέψουν με αυτά τα λίγα χρήματα. Εξάλλου δεν έχουν και άλλη επιλογή. Οι μισθοί, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης, δεν καθορίζονται από κοινού από τους εργοδότες και τους εργαζόμενους, αλλά κυρίως μόνο από τους εργοδότες.

Ο μετανάστης, συνεπώς, δεν λειτουργεί ως υποκατάστατο του αυτόχθονος εργαζόμενου στην αγορά εργασίας. Εμείς τον βλέπουμε ως τέτοιο μόνο και μόνο γιατί έχει διαφορετικά φυλετικά και εθνικά χαρακτηριστικά. Εάν το άτομο που εργάζεται με χαμηλότερο μισθό ή σε παραοικονομικές δραστηριότητες είναι ομοεθνής, τότε κανείς δεν αντιδρά και κανείς δεν σκέφτεται να τον εκδιώξει από τη

χώρα, γιατί είναι μέρος αυτής της χώρας. Τον μετανάστη θέλουμε να τον διώξουμε γιατί θεωρούμε ότι ως αλλοεθνής δεν ανήκει στην χώρα μας.

Παρ' όλα αυτά, αρκετοί αλλοδαποί έχουν αρχίσει να εντάσσονται, σταδιακά, στην ελληνική κοινωνία. Σε αρκετές περιοχές, Δήμους ή Κοινότητες, οι κάτοικοι αντιλαμβάνονται ότι το φαινόμενο της εγκατάστασης αλλοδαπών δεν είναι προσωρινό. Πρόκειται για μια σημαντική μερίδα μεταναστών που θα παραμείνουν μόνιμα στην Ελλάδα. Μάλιστα, οι νεότερες γενιές από αυτούς θα ελληνοποιηθούν. Ήδη, πολλά παιδιά αλλοδαπών παρακολουθούν μαθήματα σε ελληνικά σχολεία και ενδεχομένως πολλοί από αυτούς θα υπηρετήσουν και στον ελληνικό στρατό. Να αναφέρουμε το ακραίο παράδειγμα του Πύρου Δήμα, ο οποίος όταν πρωτοήρθε το 1991 στην Ελλάδα τοποθετούσε και τα δυο του χέρια επάνω στην μπάρα, στο εσωτερικό του τρόλεϊ, για να μην κινδυνεύει ως ύποπτος κλοπής. Σήμερα είναι υπολοχαγός του ελληνικού στρατού. Ακόμη, να υπενθυμίσουμε εκείνη την περίφημη ομάδα των αρσιβαριστών, η οποία αγωνιζόταν με τα ελληνικά χρώματα και που δεν μιλούσαν άνετα τα ελληνικά ή την προσφάτως παγκόσμια πρωταθλήτρια Μιρέλλα Μανιάνι, η οποία ανέδειξε τον ελληνικό στίβο σε όλο τον κόσμο, ενώ μέχρι το 1995 αγωνιζόταν στην Αλβανία.

Παρατηρώντας τα πράγματα κάτω από αυτή την οπτική γωνία μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι είναι, πλέον, αναγκαίο να αναζητηθεί μια διαφορετική και πιο αποτελεσματική πολιτική, διαμετρικά αντίθετη από την μέχρι τώρα. Διότι, αν δεχτούμε ότι το μέλλον των κοινωνιών της Ευρώπης είναι πολυπολιτισμικό, τότε ο νέος αυτός χαρακτήρας είναι αναγκαίο να ληφθεί υπόψη στη χάραξη μιας αποτελεσματικής πολιτικής.

Η ανεργία είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστεί με τον περιορισμό του χρόνου εργασίας και την αναδιανομή της εργασίας. Το αίτημα για 35 ώρες εργασίας και λιγότερο χωρίς μείωση των αποδοχών, είναι δυνατόν να υλοποιηθεί, όπως αποδεικνύουν μελέτες του ΙΝ.Ε/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ, προκειμένου να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας. Διότι, τότε μόνο, όταν εκλείπει ή περιοριστεί η ανεργία, πιθανά να περιοριστεί η φασιστική έξαρση, ο ρατσισμός, η ξενοφοβία και οι διακρίσεις σε βάρος των αλλοδαπών εργατών, εφόσον δεν θα θεωρούνται πλέον “άρπαγες” της εργασίας των ντόπιων. Ταυτόχρονα, η εφαρμογή μιας πολιτικής κοινωνικής προστασίας (ασφάλεια, περίθαλψη, στέγαση, μόρφωση, συνδικαλισμός, κτλ.) και

εκτεταμένης νομιμοποίησης των παράνομων αλλοδαπών, αποτελούν σημαντικά μέσα καταπολέμησης της μαύρης αγοράς εργασίας και της παραοικονομίας, παρ' ότι δεν κατορθώνουν να την εξαλείψουν.

5.5 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ίση μεταχείριση αποτελεί ένα θεμελιώδες δικαίωμα στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι παράνομη η διάκριση λόγω του φύλου, της ηλικίας, της αναπηρίας, της φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, της θρησκείας, των πεποιθήσεων ή του σεξουαλικού προσανατολισμού ενός ατόμου.

5.5.1 ΊΣΗ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΔΡΩΝ ΚΑΙ ΓΥΝΑΙΚΩΝ

Νόμοι σχετικά με τα ίσα δικαιώματα γυναικών και ανδρών υπήρχαν και στο παρελθόν, από τις πρώτες ημέρες ίδρυσης της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Από τη δεκαετία του 1970, συνολικά 13 νομοθεσίες έχουν υιοθετηθεί με στόχο τη διασφάλιση ότι γυναίκες και άντρες λαμβάνουν ισότιμη μεταχείριση στο θέμα της εργασίας. Οι νόμοι αυτοί καλύπτουν ένα εύρος περιοχών, συμπεριλαμβανομένης της ίσης μεταχείρισης όταν κάνουν αίτηση για μία εργασία, της ίσης μεταχείρισης στο χώρο εργασίας, της προστασίας των εγκύων εργαζομένων και των μητέρων που θηλάζουν, της άδειας μητρότητας και της γονικής άδειας.

Εκατομμύρια γυναίκες και άντρες σε όλη την Ευρώπη απολαμβάνουν καθημερινά αυτά τα δικαιώματα, λίγοι όμως από αυτούς γνωρίζουν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται πίσω από τους νόμους αυτούς.

5.5.2 ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΛΛΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ

Στους νόμους σχετικά με τα ίσα δικαιώματα μεταξύ γυναικών και ανδρών συμπεριλήφθηκε το 2000 μία νέα νομοθεσία της ΕΕ που απαγορεύει τη διάκριση και σε άλλα θέματα. Σύμφωνα με τους νέους αυτούς νόμους είναι παράνομο να γίνεται διάκριση στο πρόσωπο κάποιου λόγω:

- Φυλετικής και εθνικής καταγωγής
- Θρησκείας και πεποιθήσεων
- Αναπηρίας
- Σεξουαλικού προσανατολισμού
- Ηλικίας

Αυτά τα πέντε πεδία διάκρισης, μαζί με τη διάκριση λόγω φύλου συμπεριλαμβάνονται στη Συνθήκη του Άμστερνταμ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως πεδία όπου η ΕΕ μπορεί να ενεργήσει για να αποτρέψει τη διάκριση. Φυσικά η διάκριση μπορεί να γίνει και για άλλους λόγους π.χ. επειδή ένα άτομο είναι ή δεν είναι παντρεμένο, λόγω του εισοδήματός του ή λόγω του τόπου κατοικίας του. Η διάκριση μπορεί να υπάρξει επίσης και λόγω ενός συνόλου διαφορετικών παραγόντων π.χ. λόγω της ηλικίας και του φύλου ενός ατόμου (π.χ. μία γυναίκα μεγαλύτερης ηλικίας μπορεί να αντιμετωπιστεί άνισα στην αγορά εργασίας).

Οι νόμοι προστασίας των ατόμων από τη διάκριση λόγω της φυλετικής και εθνικής καταγωγής τους (π.χ. επειδή είναι μαύροι ή Ρομά) καλύπτουν όχι μόνο την απασχόληση, αλλά και άλλες περιοχές της καθημερινότητας όπου η άνιση μεταχείριση μπορεί να συμβεί π.χ. σε σχολεία, σε θέματα στέγασης, περίθαλψης ή πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες π.χ. άνιση μεταχείριση σε καταστήματα, εστιατόρια, ξενοδοχεία κ.λπ.

Όλες οι χώρες της ΕΕ έχουν την υποχρέωση να υιοθετούν αυτούς τους κανόνες ισότητας. Οι χώρες που εντάσσονται στην ΕΕ πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με τους κανόνες αυτούς. Η πολιτική ισότιμης αντιμετώπισης της ΕΕ θέτει τα ελάχιστα επίπεδα προστασίας που ισχύουν για όλους όσους ζουν και εργάζονται στην

Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι χώρες μπορούν να προχωρήσουν ακόμα περισσότερο και να υιοθετήσουν ακόμα πιο αυστηρά νομικά μέτρα.

5.6 ΕΡΓΑΣΙΑΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ & ΕΞΑΛΕΙΨΗ ΤΩΝ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στην Ελλάδα, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονη κινητικότητα σε επίπεδο πρωτοβουλιών για την ενίσχυση πολιτικών ισότητας και εξάλειψη των διακρίσεων στο χώρο της εργασίας. Ωστόσο, φαίνεται ότι στην πράξη δεν έχει γίνει ακόμη εφικτό να δημιουργηθούν συνθήκες πραγματικής ισότητας στον τομέα της απασχόλησης, ιδιαίτερα σε θέματα ισότητας των δύο φύλων και σε θέματα διακρίσεων των ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Η μικρή συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, η ανισότητα ευκαιριών, οι μειωμένες δυνατότητες για επαγγελματική εξέλιξη, η πολλαπλότητα του ρόλου τους, η αδυναμία εναρμόνισης επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, η ανεπαρκής συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και σε δράσεις αναβάθμισης των προσόντων τους, αποτελούν ορισμένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες σήμερα και τα οποία οδηγούν στην εμφάνιση φαινομένων διάκρισης, ειδικότερα στον εργασιακό τομέα .

Παρόλο που οι γυναίκες αποτελούν πάνω από το ήμισυ του πληθυσμού της χώρας, εντούτοις η συμμετοχή τους στην οικονομικά ενεργή ζωή της χώρας, δηλαδή στο εργατικό δυναμικό, δεν ξεπερνά το 40,0%, ποσοστό το οποίο είναι χαμηλό συγκριτικά με το αντίστοιχο των χωρών της ΕΕ. Όπως άλλωστε προκύπτει από διάφορες έρευνες, όσον αφορά στην ανεργία, τα ποσοστά των γυναικών είναι τα τελευταία χρόνια ιδιαίτερα υψηλά σε ποσοστό διαχρονικά, υπερδιπλάσιο έναντι του αντιστοίχου των ανδρών και αποτελούν ποσοστό άνω του 60% των ανέργων.

Είναι εμφανές ότι οι γυναίκες και οι άντρες αντιμετωπίζονται διαφορετικά στην αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα οι γυναίκες να εξακολουθούν να βρίσκονται, κατά μέσο όρο σε χειρότερη θέση συγκριτικά με τους άνδρες. Οι διακρίσεις αυτές εστιάζονται στην πρόσβαση στην απασχόληση, στην επαγγελματική εξέλιξη, στον συνδυασμό επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, στους όρους αμοιβής.

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει θέματα εργασίας των γυναικών βρίσκει τη σημαντικότερη εκδήλωση του στον τομέα που αφορά τη νομική ισότητα των δυο φύλων. Η γενική συνταγματική επιταγή για ισότητα του άρθρου 4 του ισχύοντος Συντάγματος συμπληρώνεται, αναφορικά με τις σχέσεις των δυο φύλων με την ρητή μνεία στην παρ. 2 αυτού για την ισότητα των Ελλήνων και των Ελληνίδων ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις. Ειδικότερα, για τις εργασιακές σχέσεις υπάρχει η διάταξη του άρθρου 22 του Συντάγματος που κατοχυρώνει το δικαίωμα ίσης αμοιβής για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία. Αλλά και στο άρθρο 116 του Συντάγματος, προβλέπεται ότι "Δεν αποτελεί διάκριση λόγω φύλου η λήψη θετικών μέτρων για της προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, και ότι το κράτος οφείλει να μεριμνά για την άρση των ανισοτήτων που υφίστανται στην πράξη, ιδίως σε βάρος των γυναικών.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, η διαφορά φύλου δεν αποτελεί νόμιμο κριτήριο για την πλήρωση θέσεων εργασίας. Γι' αυτό η διάκριση των εργασιών σε γυναικείες και ανδρικές είναι ευθέως αντισυνταγματική.

Επίσης η συνταγματική αρχή της ισότητας των φύλων καλύπτει και τις έμμεσες διακρίσεις που στηρίζονται στο φύλο των εργαζομένων. Ως παραδείγματα μπορούν να αναφερθούν, αφενός η υποβάθμιση ορισμένων επαγγελματιών που θεωρούνται γυναικεία και ασκούνται μόνο από γυναίκες και αφετέρου η υποβάθμιση των γυναικών στο εσωτερικό επαγγελματικών κατηγοριών, οι οποίες σε λίγο δεν θα δεν περιλαμβάνουν παρά μόνο γυναίκες.

Ο έλληνας νομοθέτης στην προσπάθεια του να εξειδικεύσει τις συνταγματικές διατάξεις προχώρησε στην ψήφιση του Νόμου 1414/1984, με τίτλο «Εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων στις εργασιακές σχέσεις». Ο Νόμος αυτός έχει εφαρμογή σε όλους τους εργαζόμενους με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου και σε όσους ασκούν ελευθέρια επαγγέλματα, και απαγορεύει ρητά τις έμμεσες διακρίσεις στις αγγελίες, διαφημίσεις, προκηρύξεις, εγκυκλίους και κανονισμούς που αφορούν στην επιλογή προσώπων για την κάλυψη κενών θέσεων εργασίας, την παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης, η κατάρτισης, ή την χορήγηση επαγγελματικών αδειών. Απαγορεύει επίσης ρητά τις έμμεσες διακρίσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών, που στηρίζονται στην οικογενειακή κατάσταση.

Για παράδειγμα, η προκήρυξη θέσεων εργασίας χωριστών για άνδρες και γυναίκες, η κατάρτιση χωριστών πινάκων επιτυχόντων στον διαγωνισμό με βάση το φύλο και η πρόσληψη από τους πίνακες επιτυχόντων του ενός φύλου κατ' επιλογή του εργοδότη είναι άκυρη, οπότε χωρίς να επηρεάζεται το κύρος του διαγωνισμού, οι διαγωνισθέντες θεωρούνται ότι πέτυχαν χωρίς να λαμβάνεται υπόψη το φύλο τους και ο εργοδότης υποχρεώνεται στη πρόσληψη τους.

Ανάλογες διατάξεις αναφέρονται και ως προς τους όρους και τις συνθήκες εργασίας, την αμοιβή για ίσης αξίας παρεχόμενη εργασία αλλά και στην καταγγελία της εργασιακής σχέσης εκ μέρους του εργοδότη. Βέβαια, παρά τα όσα αναφέρθηκαν, διάφορες έρευνες που αφορούν στις μισθολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών καταδεικνύουν ότι οι αμοιβές των ανδρών εξακολουθούν να είναι υψηλότερες από τις αμοιβές των γυναικών. Σύμφωνα με έρευνες, παρατηρείται ότι οι αμοιβές των ανδρών είναι κατά μέσο όρο υψηλότερες από τις αμοιβές των γυναικών (περίπου το 80% των αμοιβών των ανδρών) γεγονός το οποίο οφείλεται στο ότι οι άνδρες έχουν μεγαλύτερη ηλικία και εμπειρία από τις γυναίκες, στο επίπεδο εκπαίδευσης, ενώ ρόλο παίζουν ακόμη η οικογενειακή κατάσταση, οι ώρες απασχόλησης, η περιοχή διαμονής, οι επαγγελματικές δεξιότητες και το επάγγελμα. Επιπλέον, θα πρέπει να επισημανθεί ότι στην Ελλάδα η διάκριση των σχετικών αμοιβών μεταξύ των εργαζόμενων ανδρών και γυναικών φαίνεται να είναι υψηλότερη από τον κοινοτικό μέσο όρο.

Μάλιστα, περαιτέρω ανάλυση των μισθολογικών αυτών διαφορών έδειξε ότι σημαντικός παράγοντας που επηρεάζει τις κατά φύλλο διαφορές στις αμοιβές είναι το «ανεργό μέρος των αμοιβών», το οποίο, όπως φαίνεται χαρακτηρίζεται ως πλεονέκτημα των ανδρών, δηλαδή το γεγονός ότι οι γυναίκες αμείβονται, κατά μέσο όρο, λιγότερο από το σύνολο των εργαζομένων, ακόμη και αν έχουν τα ίδια παραγωγικά χαρακτηριστικά, μόνο για το λόγο ότι είναι γυναίκες.

Πέραν όλων όσων αναφέρθηκαν, στην σημερινή κοινωνία το πιο δύσκολο κομμάτι που αφορά στην γυναικεία απασχόληση, είναι ο συνδυασμός επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής. Η εισοδος της γυναίκας στο χώρο της εργασίας και μάλιστα με ισότιμες απαιτήσεις την φόρτωσαν με νέες υποχρεώσεις και άγχος. Σήμερα εκτός από τις επαγγελματικές υποχρεώσεις είναι υποχρεωμένη να καλύψει τις ανάγκες του σπιτιού, να φροντίσει τα παιδιά, να ανταποκριθεί στις προσδοκίες του συζύγου και

δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που είναι υποχρεωμένη να μεριμνήσει και για τους ηλικιωμένους της οικογενείας.

Όλα τα παραπάνω, συνηγορούν στο ότι η μεγαλύτερη δυσκολία που αντιμετωπίζει σήμερα η γυναίκα είναι ο συνδυασμός οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Το θεσμικό πλαίσιο σχετικά με τον συνδυασμό της οικογενειακής ζωής και σταδιοδρομίας διαφοροποιείται ανάμεσα στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα. Συγκεκριμένα στον ιδιωτικό τομέα έχει θεσπισθεί άδεια μητρότητας 18 εβδομάδων, από τις οποίες 9 εβδομάδες χορηγούνται πριν από την πιθανή ημερομηνία τοκετού και οι υπόλοιπες 9 μετά τον τοκετό. Οι γυναίκες που βρίσκονται σε άδεια τοκετού έχουν δικαίωμα να μισθοδοτούνται, από τις αποδοχές τους ωστόσο εκπίπτουν τα ποσά εκείνα που εισπράττουν από την υποχρεωτική από το νόμο ασφάλιση. Ταυτόχρονα, η εργαζόμενη γυναίκα, για τις ανάγκες του θηλασμού και τις αυξημένες φροντίδες που έχει ανάγκη το νεογέννητο στα πρώτα στάδια της ζωής του, έχει δικαίωμα για χρονικό διάστημα ενός έτους από τον τοκετό να διακόπτει την εργασία της για μια ώρα, είτε να προσέρχεται μια ώρα αργότερα ή να αποχωρεί μια ώρα νωρίτερα κάθε ημέρα.

Η βασικότερη νομοθετική ρύθμιση, εν προκειμένω, θεωρείται η προστασία από την καταγγελία της εργασιακής σχέσης κατά την διάρκεια της κύησης ή της λοχείας. Έτσι, σύμφωνα με τον νόμο, η εργαζόμενη γυναίκα προστατεύεται καθ' όλη την διάρκεια της κύησης και για ένα έτος μετά τον τοκετό, και είναι άκυρη η τυχόν απόλυση της που γίνεται εξ αιτίας της κύησης ή του τοκετού, εκτός εάν υπάρχει σπουδαίος λόγος που να δικαιολογεί την καταγγελία της συμβάσεως της, που όμως δεν μπορεί να οφείλεται στην λόγω της κηρύσεως μειωμένη απόδοση της.

Τα όσα αναφέρθηκαν αποτελούν το βασικό θεσμικό πλαίσιο, το οποίο συμπληρώνεται και με άλλες ρυθμίσεις που αφορούν γονικές άδειες για την ανατροφή των παιδιών, ασθένεια εξαρτημένων μελών της οικογένειας, κα, το οποίο ωστόσο φαίνεται ότι δεν είναι επαρκές και έχει ως αποτέλεσμα την συρρίκνωση της οικογένειας με χρονική καθυστέρηση στην γέννηση των παιδιών.

Εξάλλου, η μερική απασχόληση αφορά κατά κύριο λόγο τις γυναίκες, όπως προκύπτει από στατιστικά στοιχεία, γεγονός που οδηγεί στο συμπέρασμα, ότι η επιλογή αυτής της μορφής απασχόλησης συνδέεται συχνά με την ύπαρξη οικογενειακών υποχρεώσεων και την αναζήτηση της εναρμόνισης οικογένειας και εργασίας. Το φαινόμενο της τηλεργασίας αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα μια τέτοιας προσπάθειας, ενώ η εμπλοκή σε ζητήματα επαγγελματικής εξέλιξης των γυναικών συνδέεται άμεσα με το γεγονός ότι η ύπαρξη οικογενειακών υποχρεώσεων περιορίζει τις δυνατότητες και τις φιλοδοξίες τους για εξέλιξη και ένταξη στις ανώτερες θέσεις της επαγγελματικής ιεραρχίας. Δεν είναι δε λίγες οι περιπτώσεις, που οι εργοδότες, ενόψει προσλήψεων αποφεύγουν να επιλέξουν γυναίκες που έχουν ή πρόκειται να αποκτήσουν οικογενειακές υποχρεώσεις, κρίνοντας αυτές ως αντιπαραγωγικές.

Όλα τα παραπάνω συνηγορούν στο γεγονός ότι παρά την κατάκτηση της πολυπόθητης ισότητας από την πλευρά των γυναικών, εξακολουθούν σε μεγάλο βαθμό να υφίστανται φαινόμενα διάκρισης βαθμό και ειδικότερα σε επίπεδο αγοράς εργασίας. Μπορεί το θεσμικό πλαίσιο να κατοχυρώνει την πολυπόθητη ισότητα ανδρών και γυναικών, ωστόσο στην πράξη φαίνεται πως εξακολουθεί σε μεγάλο βαθμό να υφίσταται ανισότητα ευκαιριών ανάμεσα στα δυο φύλα.

Προς το πνεύμα αυτό προτείνεται η θεσμοθέτηση διατάξεων και η λήψη μέτρων, που θα ανοίγουν τους ορίζοντες στις εργαζόμενες για ισότιμη συμμετοχή στην εργασία, στα κέντρα λήψης αποφάσεων, στην παραγωγή, στα οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα και στις κοινωνικές οργανώσεις. Πέρα από τα μέτρα αυτά και ειδικότερα για την ανεργία των γυναικών προτείνεται:

- Η ανατροπή του καταμερισμού εργασίας κατά φύλο και η κατάργηση των διακρίσεων στην εργασία, αμοιβή, εκπαίδευση.
- Η λήψη πρόσθετων μέτρων για την προστασία της μητρότητας.
- Η δημιουργία και στήριξη κέντρων εξωσχολικής πρωτοβουλίας, με πρωτοβουλίες Κράτους, Εργατικών Κέντρων – Κοινωνικών Φορέων.
- Η επέκταση του θεσμού του Ολοήμερου Σχολείου προκειμένου, εκτός των άλλων, να βελτιωθούν οι συνθήκες συμφιλίωσης της εργασίας και της οικογενείας για την εργαζόμενη γυναίκα.

Οι άνθρωποι με αναπηρίες, τα άτομα με ειδικές ικανότητες, όπως θα ήταν δόκιμο να τα αποκαλούμε, ως επί το πλείστον δεν είναι ανίκανοι για να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα, ούτε να εργασθούν στον ευρύτερο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Δυστυχώς όμως το εργασιακό περιβάλλον στην Ελλάδα είναι σχεδόν απροσπέλαστο για τους ανθρώπους αυτούς.

Ως βασικές αιτίες θα μπορούσαν να αναφερθούν, μεταξύ άλλων, η νοοτροπία των εργοδοτών, οι προκαταλήψεις, οι φοβίες, η έλλειψη ευαισθησίας, ο ελλιπής κρατικός έλεγχος, και η μη επιβολή κυρώσεων στους φορείς, που παρότι υποχρεούνται στην πρόσληψη ποσοστού αναπήρων εργαζομένων, δεν το κάνουν, παραβλέποντας τους σχετικούς νόμους. Σύμφωνα με έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί και αφορούν στις ευκαιρίες για εργασία που δίνονται σε άτομα με αναπηρία αναδεικνύει τόσο τα τεράστια εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ανάπηροι όταν αναζητούν εργασία όσο και τις ρατσιστικές διαθέσεις των εργοδοτών απέναντι τους. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών, εννέα στις δέκα επιχειρήσεις δεν απασχολούν εργαζόμενους με αναπηρία. Μάλιστα σε ποσοστό περίπου 70%, οι επιχειρήσεις αναφέρουν ότι δεν θα προσλάμβαναν αναπήρους λόγω «των προβλημάτων αποτελεσματικότητας» που παρουσιάζουν τα συγκεκριμένα άτομα.

Για την απασχόληση των ευπαθών αυτών ομάδων του πληθυσμού έχει θεσπισθεί σειρά νομοθετικών διατάξεων, από την οποία θεμελιώδης κρίνεται ο Νόμος 2643/1998, με τον οποίο επιχειρείται η εξισορρόπηση της προστασίας των ατόμων με ειδικές ανάγκες, με την ανάγκη λήψης μέτρων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

Η προστασία των ατόμων αυτών περιλαμβάνει τόσο την εξεύρεση απασχόλησης, όσο και την καθιέρωση ειδικής προστασίας στο ζήτημα της καταγγελίας της εργασιακής τους σχέσης. Το κύριο χαρακτηριστικό της προστασίας των ατόμων αυτών είναι ότι τοποθετούνται αναγκαστικά με πράξη της αρμοδίας αρχής, η οποία υποκαθιστά την βούληση των μερών στην εργασιακή σύμβαση και ότι η λύση της εργασιακής τους σχέσης δεν είναι ελεύθερη αλλά επιτρέπεται μόνο για ορισμένους λόγους που ορίζονται ειδικά στον Νόμο.

Συγκεκριμένα, με τον Νόμο 2643/1998, καθιερώθηκε η προστασία των αναπήρων ατόμων ηλικίας 21 έως 45 ετών, που έχουν περιορισμένες δυνατότητες για επαγγελματική απασχόληση, εξ αιτίας οποιασδήποτε χρόνιας σωματικής, πνευματικής ή ψυχικής πάθησης ή βλάβης. Η προστασία που παρέχεται στα εν λόγω πρόσωπα είναι ανάλογης εκείνης που προβλέπεται για τους πολύτεκνους και τα θύματα πολέμου, για να τύχουν δε της προστασίας αυτής τα ανωτέρω πρόσωπα πρέπει να είναι γραμμένα στα μητρώα του ΟΑΕΔ. Την ίδια προστασία παρέχει ο νόμος και σε όσους έχουν παιδιά ή αδελφούς με βαριά ψυχοσωματικά προβλήματα και ποσοστό αναπηρίας 67% καθώς επίσης και στους πολύτεκνους γονείς με 5 παιδιά και άνω.

Η παρεχόμενη προστασία αποτυπώνεται στα άρθρα 2 και 3 του Νόμου, συνίσταται δε στην προνομιακή- υποχρεωτική τοποθέτηση, κατά το ποσοστό 2%, των ατόμων με ειδικές ανάγκες καθώς και των άλλων κατηγοριών που ορίζει ο Νόμος, σε επιχειρήσεις, και εκμεταλλεύσεις, ελληνικές και ξένες, ενώ για δημόσιες επιχειρήσεις, ΝΠΔΔ, ΟΤΑ καθώς και λοιπά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 5%, με εξαίρεση τις επιχειρήσεις ή τους φορείς που εμφανίζουν στους ισολογισμούς τους αρνητικό αποτέλεσμα στις δυο χρήσεις που προηγούνται του έτους πρόσληψης.

Ωστόσο, το θεσμικό αυτό πλαίσιο εμφανίζει προβλήματα στην εφαρμογή του. Επί παραδείγματι, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε τους διαγωνισμούς του ΑΣΕΠ, στους οποίους προβλέπεται η συμμετοχή ατόμων με ειδικές ικανότητες. Στις περιπτώσεις αυτές, πολλές φορές οι υποψήφιοι με ειδικές ανάγκες, έχουν κληθεί να υποβάλλουν μαζί με την αίτηση και βεβαίωση πρωτοβάθμιας υγειονομικής επιτροπής, που να πιστοποιεί την φυσική ικανότητα του υποψηφίου να ασκήσει τα καθήκοντα της θέσης για την κάλυψη της οποίας πρόκειται να διαγωνισθεί. Και αυτό, βέβαια, βρίσκεται σε αντίθεση με τις επιταγές του σχετικού νόμου που απαγορεύει τις διακρίσεις κατά των αναπήρων λόγω έλλειψης αρτιμέλειας.

Παράλληλα, με τις ρυθμίσεις του πρόσφατου Νόμου 3304/2005 για την «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης και την εξάλειψη των διακρίσεων στους χώρους εργασίας», επιχειρήθηκε η ενσωμάτωση στην ελληνική έννομη τάξη των κοινοτικών οδηγιών 43/2000 και 78/2000, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης, και ο περιορισμός των διακρίσεων στον εργασιακό χώρο, όπως άλλωστε επιτάσσει και σε επίπεδο εθνικού δικαίου το ισχύον Σύνταγμα.

Ο συγκεκριμένος Νόμος εισάγει μέτρα προστασίας και προβλέπει κυρώσεις, ώστε να αποτρέπεται κάθε είδους διάκριση λόγω φυλετικής ή εθνικής καταγωγής καθώς και λόγω θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και γενετήσιου προσανατολισμού, ιδιαίτερος στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης.

Προκειμένου για διακρίσεις έναντι ατόμων με αναπηρία και για την τήρηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ο εργοδότης, σύμφωνα με το άρθρο 10 του ως άνω Νόμου υποχρεώνεται στην λήψη όλων των ενδεδειγμένων κατά περίπτωση μέτρων προκειμένου τα άτομα αυτά να έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε θέση εργασίας, να ασκούν αυτή και να εξελίσσονται, καθώς και την δυνατότητα συμμετοχής στην επαγγελματική κατάρτιση, εφόσον τα μέτρα αυτά δεν συνεπάγονται δυσανάλογη επιβάρυνση για τον εργοδότη.

Πρέπει να επισημανθεί ότι εν προκειμένω, χρειάζεται περαιτέρω εξειδίκευση η έννοια των «ευλόγων μέτρων», που οφείλει να πραγματοποιεί ο εκάστοτε εργοδότης, προκειμένου τα άτομα με αναπηρία να έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε θέση εργασίας. Επίσης, απαιτεί προσοχή η έννοια της δυσανάλογης επιβάρυνσης, η

οποία ενδέχεται να χρησιμοποιηθεί ως πρόσχημα για να απαλλαγεί τελικά ο εργοδότης από την λήψη των ενδεδειγμένων κατά περίπτωση μέτρων προς όφελος των αναπήρων εργαζομένων στους χώρους εργασίας. Περαιτέρω, η κατοχύρωση της θετικής δράσης η οποία προβλέπεται στα άρθρα 6 και 12, με την λήψη ή διατήρηση μέτρων που ενθαρρύνουν την ένταξη ατόμων με αναπηρία στην απασχόληση και την εργασία, και την επιβολή διοικητικών κυρώσεων σε περιπτώσεις μη εφαρμογής του, φαίνεται μέτρο που κινείται προς την σωστή κατεύθυνση για την πραγμάτωση της ισότητας στον τομέα της απασχόλησης.

Το ισχύον νομοθετικό, ενόψει και όσων εφαρμόζονται διεθνώς δεν φαίνεται να είναι απολύτως συμβατό με την σύγχρονη προσέγγιση της απασχόλησης των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ειδικότερα, φαίνεται να είναι περισσότερο προσανατολισμένο προς το προνομιακό μοντέλο, όπου ο ανάπηρος είναι παθητικός δέκτης παροχών, εμποδιζόμενος από την αγορά εργασίας, και όχι προς το ανθρωποκεντρικό μοντέλο, το οποίο στηρίζεται στην εξατομικευμένη προσέγγιση των ατόμων αυτών, επιτρέποντας την ανάδειξη των δυνατοτήτων των ατόμων με αναπηρία μέσω κάποιων εύλογων προσαρμογών, όπως κάποια πρόσθετα μέτρα για την ευκολότερη πρόσβαση στους χώρους εργασίας, αυξάνοντας έτσι την δυνατότητα απασχόλησης των ατόμων αυτών. Τέλος, θα πρέπει να επισημανθεί ότι μόνο το νομοθετικό πλαίσιο για την άρση και την καταπολέμηση των διακρίσεων στους χώρους εργασίας δεν αρκεί, καθώς τις περισσότερες φορές το πρόβλημα εντοπίζεται στον τρόπο εφαρμογής του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μέσα από την μελέτη αυτής της πτυχιακής μπορούμε να διαπιστώσουμε τις νέες συνθήκες στην αγορά εργασίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Όσα αναφέρθηκαν παραπάνω οδηγούν στο συμπέρασμα ότι οι αλλαγές που συμβαίνουν στον εργασιακό χώρο ως αποτέλεσμα των γενικότερων κοινωνικοοικονομικών και τεχνολογικών εξελίξεων επιβάλλουν ριζικές αλλαγές και στον τομέα της εκπαίδευσης και στο πεδίο της εργασίας. Για την πραγματοποίησή τους όμως απαιτείται συντονισμένη προσπάθεια, σωστός προγραμματισμός και αύξηση των επενδύσεων που γίνονται από την επίσημη πολιτεία στους τομείς αυτούς.

Ο στόχος της οικονομικής δραστηριότητας είναι η παραγωγή όσο το δυνατό περισσότερων αγαθών από τους περιορισμένους πόρους που έχουμε στη διάθεση μας. Μέχρι στιγμής ο καλύτερος τρόπος που ξέρουμε για να πετύχουμε αυτό τον στόχο είναι η ελεύθερη αγορά. Αυτός είναι και ο μόνος τρόπος να λύσουμε το πρόβλημα της φτώχιας στον τρίτο κόσμο. Ας μην ξεχνάμε ότι η φτώχια δεν είναι τίποτε άλλο από έλλειψη αγαθών.

Από την άλλη κανείς δεν ισχυρίζεται ότι η ελεύθερη αγορά είναι χωρίς προβλήματα. Μέσα από εκατοντάδες χρόνια μελέτης των προβλημάτων αυτών η οικονομική επιστήμη βρήκε τρόπους να τα αντιμετωπίσει. Ο ρόλος του κράτους και των θεσμών είναι να διορθώνει τις αδυναμίες της ελεύθερης αγοράς όπου αυτό χρειάζεται χωρίς να επεμβαίνει αχρείαστα στη λειτουργία της ελεύθερης αγοράς. Η παγκοσμιοποίηση σαν η επέκταση της ελεύθερης αγοράς παγκοσμίως έχει ανάγκη από τους ίδιους θεσμούς που χρειάζονται στο κρατικό επίπεδο. Αυτό είναι και το ορθό πλαίσιο στο οποίο πρέπει να μελετούνται τα προβλήματα της παγκοσμιοποίησης.

Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι οι προβληματισμένοι πολίτες δεν έχουν κανένα ρόλο να παίξουν και ότι πρέπει να σταματήσουν να ενδιαφέρονται και να αφήσουν το αόρατο χέρι της αγοράς να λύσει όλα τα προβλήματα. Η συζήτηση που πρέπει να γίνεται αυτή τη στιγμή είναι στο πως σχεδιάζουμε τους αναγκαίους θεσμούς στο παγκόσμιο επίπεδο που να διασφαλίζουν την σωστή και ομαλή λειτουργία της αγοράς και να αντιμετωπίζουν τις αδυναμίες της.

Δυστυχώς όμως η φωνή των ορθά σκεπτόμενων οργανώσεων και πολιτών δεν είναι αυτή που επικρατεί στο κίνημα κατά της παγκοσμιοποίησης. Το σύνθημα που έχει επικρατήσει είναι το «Όχι στην παγκοσμιοποίηση» το οποίο φυσικά μπορεί να σημαίνει οτιδήποτε και έτσι έχει γίνει ο κοινός στόχος όλων. Πολλοί ισχυρίζονται ότι η πιο παγκοσμιοποιημένη δραστηριότητα στις μέρες μας είναι οι εκδηλώσεις ενάντια στην παγκοσμιοποίηση. Το χειρότερο από όλα είναι ότι οι εκδηλώσεις αυτές συνήθως έχουν στόχο την διακοπή διαβουλεύσεων και διαπραγματεύσεων που έχουν σαν στόχο την δημιουργία των αναγκαίων θεσμών όπως οι συναντήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου ή του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ή ακόμα και οι συναντήσεις κορυφής των G8.

Όποιος νομίζει ότι η παγκοσμιοποίηση είναι θέμα ενός ναι ή ενός όχι δεν έχει καταλάβει την ουσία του φαινομένου. Η παγκοσμιοποίηση είναι αναπόφευκτη και είτε μας αρέσει είτε όχι. Ας μην ξεχνάμε ότι η κινητήρια δύναμη πίσω από την παγκοσμιοποίηση είναι η ανάπτυξη της τεχνολογίας και δεν υπάρχει περίπτωση αυτή να σταματήσει. Άρα ακόμα και αν ήταν θεμιτό, που δεν είναι, δεν θα ήταν εφικτό. Άρα το θέμα δεν είναι αν θα γίνει η παγκοσμιοποίηση αλλά πως θα γίνει. Εκεί θα πρέπει να συγκεντρωθούν οι προσπάθειες όλων και πρέπει να σταματήσουν τα συνθήματα χωρίς νόημα όπως «όχι στην παγκοσμιοποίηση».

Ξέρουμε τις αδυναμίες της ελεύθερης αγοράς καθώς και τους τρόπους αντιμετώπισης των αδυναμιών αυτών. Το μόνο που χρειάζεται είναι να δημιουργήσουμε παγκόσμιους θεσμούς στις γραμμές των ήδη υπαρχόντων κρατικών θεσμών. Ήδη κάποιοι από αυτούς τους θεσμούς υπάρχουν και είναι μάλιστα επιτυχημένοι. Ένα παράδειγμα είναι ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου. Άρα οι προσπάθειες όλων των προβληματισμένων πολιτών πρέπει να εστιάζονται στη δημιουργία αυτών των θεσμών. Με άλλα λόγια το ερώτημα δεν πρέπει να είναι αν θα γίνει η παγκοσμιοποίηση αλλά πως θα γίνει. Με τους σωστούς θεσμούς η παγκοσμιοποίηση θα εξαλείψει την φτώχεια, έστω και αν αυτό πάρει δεκαετίες, και θα φέρει τους λαούς πολύ πιο κοντά και ποιος ξέρει ίσως φτάσουμε και στο σημείο που τα οικονομικά συμφέροντα είναι τόσο σημαντικά που δεν θα έχουμε πια πολέμους.

Ο αντίκτυπος της παγκοσμιοποίησης στην Ευρωπαϊκή κοινωνία, η επικείμενη εξάπλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η γήρανση του πληθυσμού της έχουν διαμορφώσει μια ανάγκη επανεκτίμησης της κοινωνικής πολιτικής σε όλα τα επίπεδα. Τα κράτη-μελή διαμορφώνουν ιδιόζουσες πολιτικές στην προσπάθεια να αντεπεξέλθουν σε θέματα όπως την μετανάστευση, τη βιωσιμότητα της κοινωνικής

ασφάλισης και τα υψηλά ποσοστά ανεργίας παράλληλα με την εξάπλωση της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιδοτεί έρευνα και καινοτόμες πολιτικές για την λύση αυτών των προβλημάτων μέσα σε ένα πλαίσιο προώθησης του κοινωνικού διαλόγου.

Το μοντέρνο περιβάλλον εργασίας συνεχώς μεταλλάσσεται. Για να εφοδιαστούν οι εργαζόμενοι με την κατάρτιση και την ελαστικότητα που χρειάζονται στον μοντέρνο χώρο εργασίας πρέπει να εμφυσησουν καινοτόμες πρακτικές και νέους τρόπους εκπαίδευσης. Ο κοινωνικός διάλογος και η έρευνα που πραγματοποιείται στοχεύουν στην ενίσχυση των επαγγελματικών προσόντων των εργαζομένων.

Οι εταιρίες πρέπει επίσης να προσαρμοστούν στα πλαίσια του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Πρέπει να δημιουργήσουν και να χρησιμοποιήσουν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που συνάπτονται με την μετακίνηση προς μια οικονομία βασισμένη στη γνώση και στην πληροφορία, να προωθήσουν αειφόρο βιομηχανική ανάπτυξη ευαισθητοποιώντας την προσφορά προς τη ζήτηση και να επαναπροσεγγίσουν τις οικογενειακές ανάγκες με την εργασία. Η καινοτομία στην οργάνωση εργασίας στοχεύει στην επίτευξη των παραπάνω με την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών προς την αποτελεσματική ανάπτυξη και τοποθέτηση της γνώσης και των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού.

Το συνεχώς μεταβαλλόμενο τεχνολογικό και διεθνές περιβάλλον προκαλεί διαρθρωτική κρίση, η οποία επηρεάζει και την Ελληνική Αγορά Εργασίας. Αν σήμερα χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά η ανεργία νέων, αυτό σημαίνει ότι τα επαγγελματικά τους προσόντα δεν είναι εκείνα τα οποία έχει πράγματι ανάγκη η αγορά εργασίας, αντιστοιχία που παραπέμπει ευθέως στην διάρθρωση του εκπαιδευτικού συστήματος. Ενός συστήματος που δυσκολεύει να προσαρμόσει την δομή του στην μεταβιομηχανική εποχή, στην οποία ήδη έχουμε μπει.

Δεν είναι μόνο τα υψηλά ποσοστά ανεργίας των νέων που δείχνουν ότι το εκπαιδευτικό μας σύστημα πάσχει. Είναι ακόμα το άνω του 25% των μαθητών που εγκαταλείπουν νωρίς την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αυξάνοντας έτσι τις πιθανότητες να συναντήσουν ανυπέρβλητες δυσκολίες στην διαδικασία ανεύρεσης εργασίας και να προστεθούν τελικά στη στρατιά των ανέργων.

Πρέπει να αναληφθούν δράσεις προς την κατεύθυνση εισαγωγής τομών σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος και ιδίως στην τεχνό -επαγγελματική εκπαίδευση, ώστε οι μαθητές ή οι σπουδαστές του σήμερα να μην γίνουν οι αυριανοί άνεργοι με μοναδική διέξοδο είτε την ένταξη τους σε κάποιο αμφιβόλου χρησιμότητας πρόγραμμα επανακατάρτισης, είτε στην εξάρτηση τους από ήδη συρρικνούμενα επιδόματα ανεργίας.

Οι κυβερνητικές πολιτικές και συγκεκριμένα οι ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης δε φαίνονται ικανές να μειώσουν το ποσοστό της ανεργίας. Τέλος, η εισροή των μεταναστών κατά τα τελευταία χρόνια δεν έχει σημαντική επίδραση στην ανεργία ενώ ενεργεί μάλλον θετικά στην παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα. Όπως προκύπτει λοιπόν από τα παραπάνω το πρόβλημα της ανεργίας στην Ελλάδα είναι σε μεγάλο βαθμό διαρθρωτικό και επομένως η καταπολέμηση του απαιτεί την ενεργοποίηση μικροοικονομικών πολιτικών σε συνδυασμό φυσικά με άλλους παράγοντες όπως η προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων σε τομείς με διεθνείς ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

Υπάρχει πολύ έδαφος το οποίο πρέπει να καλυφθεί ακόμη από τη χώρα μας στην Δια Βίου Εκπαίδευση (ΔΒΕ). Τα διεθνή εμπνευσμένα κείμενα, καθώς και τα «best practices» που ήδη υπάρχουν διεθνώς, αφθονούν. Ήδη από την εποχή των αρνητικών στοιχείων προηγούμενων ετών λειτουργούν στην Ελλάδα το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ), τα Κέντρα Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΚΕΚ) και τα «Κέντρα Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης» των Πανεπιστημίων και ΤΕΙ. Σήμερα δρομολογούνται τα «Σχολεία Β' Ευκαιρίας», τα Ιδρύματα Δια Βίου Εκπαίδευσης (ΙΔΒΕ) και η σύνδεση της αρχικής με την συνεχιζόμενη κατάρτιση. Ενδιαμέσως αποφοιτούν νέου τύπου απόφοιτοι από νέου τύπου σχολεία της δευτεροβάθμιας και μεταδευτεροβάθμιας, δηλαδή από τα ΤΕΕ και τα ΙΕΚ. Όταν υπάρχει εκπαιδευτική πολυμορφία, όταν εισάγονται παντού οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ), όταν καλύπτεται όλο και μεγαλύτερο φάσμα επιμορφωτικών προσπαθειών, τότε είναι σίγουρο πως τα πράγματα πάνε καλύτερα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «Το τέλος της εργασίας και το μέλλον της» Rifkin Jeremy, Εκδόσεις: Νέα Σύνορα, Έτος 1996
- «Πολιτική οικονομία της αγοράς εργασίας. Η προσφορά εργασίας» Απόστολος Δεδουσόπουλος, Εκδόσεις: Τυπωθήτω, Έτος 1998
- «Ο πλούτος των πληροφοριών» Stonier, Tom (Μεταφραστής: Νικηφόρου, Τόλης) Εκδότης: Αγροτικές Συνεταιριστικές Εκδόσεις, Έτος 1983
- «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση» ΙΝΕ- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ - ΑΔΕΔΥ Έτος 2007
- «Πολιτική Απασχόλησης» Δημουλάς Κώστας, Εκδόσεις Gutenberg, Έτος 2005
- «Αναδιαρθρώσεις της Παραγωγής- Β' τόμος» Απόστολος Δεδουσόπουλου, Εκδόσεις Τυπωθύτω, Έτος 2002
- «Η δια βίου Επαγγελματική Κατάρτιση στην Ελλάδα», Ρομπόλης Σ., Δημουλάς Κ., Γαλατά Β., Έτος 1999, ΙΝΕ / ΓΣΕΕ
- ΕΣΥΕ, Από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας: στοιχεία για το 2007
- ΙΝΕ- ΓΣΕΕ (2007) Μεταναστευτικές Τάσεις και Ευρωπαϊκή Μεταναστευτική Πολιτική
- http://www.ibm.com/news/cy/cy_en_news_20071113.html
- <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
- http://www.ypan.gr/index_c cms.htm
- <http://www.ebusinessforum.gr/>
- <http://www.ypakp.gr/>
- <http://www.oe-e.gr/>
- <http://www.eie.gr/>
- <http://www.inegsee.gr/>

- http://www.oecd.org/home/0,2987,en_2649_201185_1_1_1_1_1,00.html
- <http://el.wikipedia.org/wiki>
- http://archive.enet.gr/online/online_text/c=110,dt=15.07.2001,id=57231012
- <http://www.gepiti.com/filoi/articles/global.htm>
- <http://dide.ira.sch.gr/kesyp/arbeitsmarkt.html>
- <http://www.greekretail.gr/categories/72/index.html>
- <http://el.wikipedia.org/wiki/>
- <http://users.teilam.gr/~emastrogianni/anergia.htm>
- <http://www.inegsee.gr/enimerwsi-59-doc5.htm>
- <http://www.oke.gr/greek/OKE1.htm>
- <http://stavrochoros.pblogs.gr/tags/anergia-gr.html>
- http://www.ypepth.gr/el_ec_category685.htm
- <http://www.keenap.gr/keenap/>
- <http://diaviouekpaideusi.blogspot.com/>
- http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/index_el.htm
- <http://www.edulll.gr/>
- <http://www.imepo.gr/imepo-mission-gr.html>
- http://www.antigone.gr/listpage/community_documents/reports/immigration_policy_el.pdf
- <http://central.radiopod.gr/wp-content/uploads/2008/07/triand.pdf>
- <http://www.eliamep.gr/tag/metanasteftiki-politiki/>
- <http://www.stop-discrimination.info/2792.0.html>

- http://ec.europa.eu/news/regions/080618_1_el.htm
- <http://www2.enthesis.net/index.php?news=724>
- <http://blogs.sch.gr/thekats/>
- <http://www.oke.gr/paratiritirio/greek/GENIKO.HTM>
- http://www.gsee.gr/news/news_view.php?id=950
- <http://www.europiloges.gr/index.php/en/html>
- <http://www.athensinfo.com/gr/businesslabor.htm>
- http://www.go-online.gr/ebusiness/specials/article.html?article_id=1666

